

27

H:-

F 105/1927

HADTÖRTÉNETI
KÖNYVTÁR
Nyt.sz.: 105/1927

S:1

R

M. kir. hadtörténelmi levéltár könyvtár.
(IV., Váci-utca 38. I. e.)

Helyszám: 105/1927

Szakbeosztás:

Mellékletek: 8 kép

Állapot hiánytalan.

HADTÖRTÉNETI
KÖNYVTÁR

A kölcsönzés szabályai:

Használati idő: mindenki számára egy hónap. A műveket másoknak továbbadni tilos. A kölcsönző a könyvek teljességéért a vasuti és postai szállítás okozta esetleges károkért felelős és kártérítésre kötelezett.

A könyvekbe sem tintával, sem írónnal semmit bejegyezni nem szabad.

M. kir. hadtörténelmi levéltár könyvtár
Budapesti helyőrségi
könyvtár

LYDOVIKÁS LEVENTÉ

A
M. KIR. HONV. LYDOVIKA AKADEÉMIA
LEVENTEKÖRÉNEK FOLYÓIRATA

MEMORANDUM
KÖNYVTÁR

R

M. Kir. Honv. L. Akadémia
VI. ÉVFOLYAM

105/1927

2. Képe

A KÖNYVTÁR
M. Kir. Honv. L. Akadémia
Könyvtár

TARTALOM

Vitéz SIPOS ÁRPÁD tábornok, akadémiaparancsnok: <i>A ludovikás tradíciók és a ludovikás szellem</i>	1
P. GY.: <i>A katonai Mária Terézia-rend magyar vonatkozásai</i>	7
JANICSEK JÓZSEF százados: <i>A kétülékes aeroplánok jelentősége a légiharcászatban</i>	10
MOLNÁR SÁNDOR előadó h.: <i>Kard</i> (vers)	12
Dr. BÉRES GAUDENC r. kath. lelkész } <i>Felavatási beszédek</i> . . 13—14	
D. VERESS JENŐ ref. főlelkész }	
SORAKOZÓ!	
Vitéz RÓZSÁS JÓZSEF főelőadó: <i>Néhány szó a szellemi leventemunkáról</i>	15
Dezséri BACHÓ LÁSZLÓ, a L. A. tanára: <i>Albánia</i>	18
KOBER JÁNOS akadémikus: <i>A magyar véderendszerek fejlődése és méltatása</i>	21
LAKATOS JÓZSEF akadémikus: <i>Tied a rög</i> (vers)	27
ERDÉLYSZKY ENDRE akadémikus: <i>Az audion</i>	28
SZÓKE ENDRE akadémikus: <i>Az irodalmi hagyomány folytonossága az új magyar lírában</i>	31
MEMENTO!	
BOCSOR ELEMÉR akadémikus: <i>A Maros partján</i> (vers)	35
BESSENYEI LAJOS akadémikus: <i>Nagy Magyarország határai földrajzi szempontból</i>	35
TORONYI BÉLA főhadnagy: <i>Nemes Hanzély Pál</i>	38
Técsői MÓRICZ BÉLA akadémikus: <i>Anyám</i> (vers)	39
MÚZEUM.	
KOSCHOWITZ GYULA ny. honv. őrnagy: <i>Találkozási ünnepek a Ludovika Akadémián</i>	40
BOCSOR ELEMÉR akadémikus: <i>Tűz a tanyán</i> (novella)	42
ZÁMBORY ANTAL akadémikus <i>verseiből</i>	45
ZÁMBORY ANTAL akadémikus: <i>Argyirus királyfi</i> (novella)	46
PADÁNYI JENŐ akadémikus: <i>Reminiscentia</i> (vers)	49
LAKATOS JÓZSEF akadémikus: <i>A jó csend</i> (vers)	49
BOCSOR ELEMÉR akadémikus: <i>Háború 1955-ben</i> (kroki)	50
OROSZLÁNYI ISTVÁN akadémikus: <i>Ifj. elnöki jelentés a Leventekör 1926—27. évi munkásságáról</i>	52
TESTEDZÉS.	
Técsői MÓRICZ BÉLA akadémikus: <i>Beszámoló az 1926—27. évi sportéletéről és eredményekről</i>	54
HIRDETÉSEK	59—65

LUDOVIKÁS LEVENTE

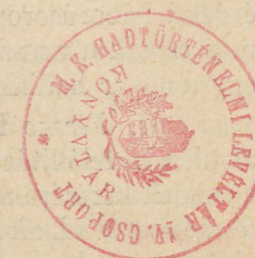
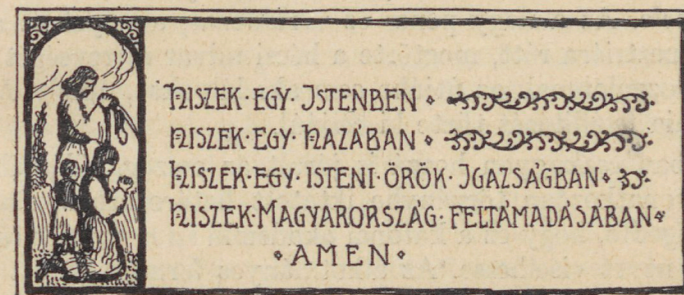
A M. KIR. HONVÉD LUDOVIKA AKADÉMIA
LEVENTE-KÖRÉNEK FOLYÓIRATA

Budapest, 1927 június

Szerkeszti
vitéz RÓZSÁS JÓZSEF

VI. évfolyam 1. szám

A LUDOVIKÁS TRADÍCIÓK ÉS A LUDOVIKÁS SZELLEM

Irta: vitéz Sipos Árpád tábornok, a Ludovika Akadémia parancsnoka

Minden szerves életű intézmény a régi tradíciók tiszteletében és a múltak hagyományainak ápolásában találja fel létének és további fejlődésének legerősebb alapjait. A lelki életnek ez a sajátos megnyilvánulása táplálja azt a szuggesztív erejű közszellemet is, amely valamely intézménybe, avagy testületbe tömörült egyedek gondolkozásmódját és felfogását is valamely egységes lelki irányzat felé vezérli.

A Ludovika Akadémia évszázados múltja és története csupa olyan mozzanatok láncolatos összetételét tárja elénk, amelyeket a magyarság élni akaró nemzeti szelleme szült.

Akadémiánk történetének eme mozzanatai a magyar nemzet múltjának televényében mélyen elágazva gyökereznek! Hiszen a magyar nemzeti közéletnek azok az állapotai, amelyek akadémiánk alapításának gondolatát felvetették, nemkülönben az a hosszas és kemény küzdelem, amellyel a magyar nemzet ennek a gondolatnak a valóraváltását ki is vívta, a magyar nemzet történetének arra a korszakára esnek, amely korszak a nemzeti öntudat ébredését, a nemzeti önállóság és függetlenség visszaszerzését célzó nehéz küzdelmeket: a nemzeti megújhodást öleli fel. Ez a korszak tükrözi vissza leghívebben a magyar nemzet ősi aspirációinak megvalósítására irányuló, megalkuvást nem ismerő erős akaratot is; már pedig ennek a korszaknak egyes fázisait, akadémiánk keletkezésének, fejlődésének és történetének egyes mozzanataitól elkülöníteni nem lehet.

Akadémiánk alapításának gondolata a bécsi udvar elnemetesítő politikájának mintegy ellenhatásaként már *II. József* idejében éledt fel ugyan, mégis mennyi küzdelembe és milyen szívós kitartásba került, amíg a magyar nemzet eme követelésének a bécsi udvar centralisztikus politikájával szemben érvényt tudott szerezni! A magyar szuverenitást a reá rakott béklyóktól kellett előbb megszabadítani és a magyar haza határain belül a magyar nyelv jogait kellett előbb kiharcolni. Így azután akadémiánk felállításának gondolata és eme gondolat valórváltásának minden egyes mozzanata, a magyar szuverenitásra rakott bilincseknek egy-egy újabb és újabb lazítását is jelenti!

Noha a magyar országgyűlés már 1792-ben hangoztatta előszörre azt a kívánságát, hogy a magyar csapatokat magyar tisztek vezessék és hogy a magyar katonai fiatalság magyar katonai iskolákban neveltessék, a nemzetnek ez az akarata a maga teljes egészében még a nagy háborút követő összeomlásig sem volt megvalósítható.

A bécsi udvar ezekről a kívánságokról eleinte hallani sem akart és a nemzet ez óhajával szemben eleinte a rideg elutasítás álláspontjára helyezkedett. A későbbi idők folyamán pedig ebből a merevségből esetről-esetre is csak olyan mértékben engedett, mint amilyen mértékben szorongatott helyzetében Magyarország segélyforrásait is fokozottabb módon kívánta igénybe venni.

A bécsi kormány akkor került az első ilyen szükséghelyzetbe, amikor Ausztria a *napoleoni* háborúkba keveredett bele. Az a nagy pénz- és véráldozat, amelyet ez a tisztára dinasztikus érdekű háború sorozat Ausztriára rótt, megtörte a bécsi udvar merevségét is és nem is gördített már annak a nemzeti mozgalomnak az útjába sem akadályokat, amely *József* nádorral az élén egy magyar hadiakadémia felállítását tűzte ki céljául.

II. Ferenc 1808-ban csakugyan hozzá is járult az országgyűlés által a magyar katonai akadémia felállítására vonatkozóan törvénybe iktatott határozathoz, *Ludovika* királyné pedig a rendek kérésére megengedte, hogy ez a katonai akadémia »a nemzethez való vonzalmának kifejezése képen« a »*Ludovika*« nevet viselhesse. Az alkotmányos formák között létrejött eme nemzeti akarat, annak a nagy erkölcsi és anyagi támogatásnak ellenére, amellyel a király és a királyné ezt az eszmét felkarolták, mégsem hajtatott olyan egyhamar végre. Az országgyűlés el volt napolva és csak 1827-ben hívták ismét egybe, amikor is első teendője volt, hogy a törvény végrehajtását megsürgesse.

Huszonkét esztendővel a törvény meghozatala után, tehát csak 1830 június 28-án jutottunk el odáig, hogy az akadémia épületének alapkövét *József* nádor az országgyűlés mindkét házában jelenlétében letehesse. *Ettől a naptól kezdve számíthatjuk tehát akadémiánk fennállásának idejét is.* Harmincyolc esztendei szívós, kitartó, megalkuvást nem ismerő harc árán juthattunk el tehát még csak odáig, hogy a magyar nemzet szíve-vágyát megtestesítő intézményünk otthonának az alapkövét letehetjük!

Az emberi természet sajátságos gyengéje az, hogy az olyan eredményeket, amelyeket játszi-szerrel, könnyedén és megerőltetés nélkül ér el, nem tudja kellőleg megbecsülni; ellenben az olyan dolgokat, amelyeket csak hosszas, fáradságteljes munka és küzdelem árán szerez meg, magasra értékkel és azoknak megtartása érdekében minden áldozatra is kész.

Szinte magától értetődő tehát, hogy minden *ludovikás* alma materének ama százesztendő otthonához, amely alkotásban a magyar nemzet küzdelmes történetének egy fejezetét látja megtestesítve, érzelmi világának egész valójával ragaszkodik! Az is természetes tehát, hogy minden *ludovikás* annak az élni kívánó nemzeti akaratnak óhajt a zászlóhordozója lenni, amely hajthatatlan nemzeti akarat akadémiánkat létrehozta és amely nemzeti akaratot és szellemet alma materünk patinás falai sugároznak ki!

Ebből az élni akaró, hajthatatlan nemzeti akaratból és szellemből táplálkoznak akadémiánk tradíciói is!

A magyar tisztképzésnek ezek a klasszikus szépségű csarnokai 1836-ban elkészültek ugyan, azonban a bécsi kormány újabb ármánykodása az akadémia megnyitásának tervét ismét elgáncsolta. A bécsi kormány ugyanis csak olyan feltétel alatt lett volna hajlandó az akadémia megnyitásába beleegyezni, hogyha ott az előadási nyelv a német nyelv lett volna. Ezzel a köve-

teléssel azonban szembeszállott az immár mindinkább erősödő nemzeti öntudat, de a bécsi kormány a magyar nyelv jogainak eme újabb megnyirbálását, még az akadémia megnyitásának elhalasztása árán is, de megghiúsította.

Végtere dicsőséges emlékü szabadságharcunk idején, 1849 január havában a magyar tisztképzésnek eme csarnokai »*Magyar hadi főtanoda*« néven megnyitak, tiszteket nevelendő *Görgey* és *Bem* honvéd csapatai számára! Nem sokáig állhatott azonban akadémiánk a magyar ügy szolgálatában, mert amikor *Windischgrätz* herceg az osztrák hadak élén Pestre bevonult, első dolga volt, hogy a honvédsereg eme tisztképző intézményét azonnal feloszlassa és akadémiánk épületét »*Ludoviceum*« néven katonai kórházi céloknak adja át. Az épület ezt a rendeltetését a magyar ügy gyászos bukása után, az abszolutizmus ideje alatt, sőt még azt követően is, 1872-ig megtartotta.

Akadémiánk első hivatása tehát az lett volna, hogy a 48-as honvédsereg számára neveljen tiszteket és vezetőket! Ez olyan dicsőségteljes mozzanatot jelent akadémiánk történetében, hogy ez a rövidke kis időszak akadémiánk tősgyökeres magyar nemzeti tradícióinak minden időkre a leghatásosabb éltető ereje leend!

1866-ban a porosz háború elvesztése után Ausztria ismét olyan kényszerhelyzetbe került, amelyből csakis a Magyarországgal való kiegyezés keresése és megtalálása árán juthatott el a kivezető útra. Noha az az engedékenység, amely ezt a kiegyezést szülte, még korántsem hozta meg a magyar szuverenitásra rakott évszázados béklyók lehullását, a magyar állami önállóság ennek a kiegyezésnek a keretében némely téren mégis érvényesülhetett.

Azonban a kiegyezés szerint megállapított dualisztikus államforma dacára sem szüntek meg a régi centralisztikus törekvések sohasem. Ezek a törekvések, valamint a burkolt formában hosszú időközön át továbbra is szított bizalmatlanság a magyar nemzettel szemben engedte meg azt, hogy a magyar szuverenitás a hadügy terén teljes mértékben érvényre juthasson. Így azután a kiegyezés után az osztrák ármádiából is mindössze a monarchia »*közös hadserege*« lett. Ez az átkeresztelés azonban mit sem változtatott ennek a hadseregnek eddigi jellegén és szellemén. Ez az intézmény ezután is megmaradt annak, aminek még *Wallenstein* idejében született: »*Ausztria népeit*« a táborában egyesítő császári ármádiának.

Ez a hadsereg, amely a kiegyezés után is még évtizedeken át a »*császári királyi*« elnevezést megtartotta, ezután sem tudott a magyar nemzettel együtt érezni és sohasem tudott a magyar szívekhez és lelkekhez közelebb férközni. Ez az intézmény idegen voltának változatlanul való megtartása folytán, sohasem tudta áthidalni azt az űrt, amely különösen a magyar ügynek 1849-ben való szomorú bukása óta a nemzet és a haderő között keletkezett!

Ennek a közös hadseregnek »*kiegészítő részül*«, voltaképpen azonban annak ellensúlyozására, de még inkább a magyar állami függetlenség jelképes kidomborítása érdekében állította fel a magyar nemzet 1869-ben a *magyar királyi honvédséget*.

Ezt a fiatal intézményt azonban sanda szemmel nézték az évszázados hagyományoktól magukat függetleníteni nem tudó, de meg nem is akaró hívei az osztrák centralizmusnak és a régi alapokon továbbra is megmaradt, dédelgetett, hatalmas, »*közös hadsereggé*« átkeresztelt osztrák ármádia mellett ezt a mostoha módjára fogadott, szűkös viszonyokra kárhoztatott fiatal intézményt: a *magyar honvédséget* korai kimúlásra kárhoztatták!

Ennek, elnevezésével immár a nagy időkre emlékeztető, izzig-vérig magyar intézménynek tisztí utánpótlásáról is gondoskodni kellett. Így került azután 1872-ben a *Ludoviceum* a honvédség birtokába, amikor végre-valahára a *Ludovika Akadémiát* át lehetett adni törvényszerű rendeltetésének.

A *Ludovika-Akadémia* első parancsnokául *Sepsi-szentgyörgyi Móricz Sándor* ezredest neveztek ki, aki a magyar szabadságharcot mint főhadnagy a 2. székely határőrezredben *Bem* táborában küzdötte végig, majd a magyar fegyverek csillagának hanyatlásával, osztozva a magyar csapatok sorsában, augusztus 26-án Zsibónál a fegyvert ő is letette. A fegyverletétel után jószágait elkobozták, őt magát pedig börtönbe vetették. Három keserves esztendőt töltött Aradon és Theresienstadtban várfogságban, amikor ugyan kegyelemből szabadon bocsájtották, azonban egy kis erdélyi községbe internálták. A magyar golgotán végigkorbácsolt eme derék és önzetlen hazafit

a honvédség felállításakor alezredesi rendfokozatban a honvéd tisztikarba vették fel, ahol csakhamar ezredessé lépett elő és mint ilyen 1872-ben a Ludovika-Akadémia vezetését és irányítását vette át.

A magyar ügynek ez a harcos bajnoka és mártírja már kezdettől fogva olyan szellemet honosított meg a magyar honvédségnek ebben a magyar múltban és a magyar nemzetben gyökerező intézményében, amely az izzó faj- és hazaszeretetben, a magyar nemzet ezeréves törekvéseinek teljes megértésében és átérzésében, a nemzeti aspirációk megvalósítására irányuló erős akaratban, az önfeláldozásig menő önzetlenségben és a diadalra juttatni kívánt magyar ügy érdekében elengedhetlenül szükséges összetartásban és nemes bajtársiasságban jegecesedett ki! Ilyen szellemet csakis egy olyan férfiú volt képes ezek között a falak között életre kelteni, aki azokat a tanokat, amelyeket ez a szellem egybeüel, a maga makulátlan magyar múltjával és mártírságával pecsételte meg! Akadémiánknak ez az ő általa életre keltett szelleme, amely már évtizedek óta a magyar katonai közéletben »ludovikás-szellem« néven ismeretes, hála a megértő utódok lelkes munkájának, a maga eredeti őszerejében ezek között a falak között még ma is él!

Az ebben a szellemben nevelt generációk egész sorozata az ezeket az eszményi tanokat egybefogó közszellemet a honvédség közéletébe is átvitte, és ez a »ludovikás-szellem« lett azután a honvédség éltető fluiduma.

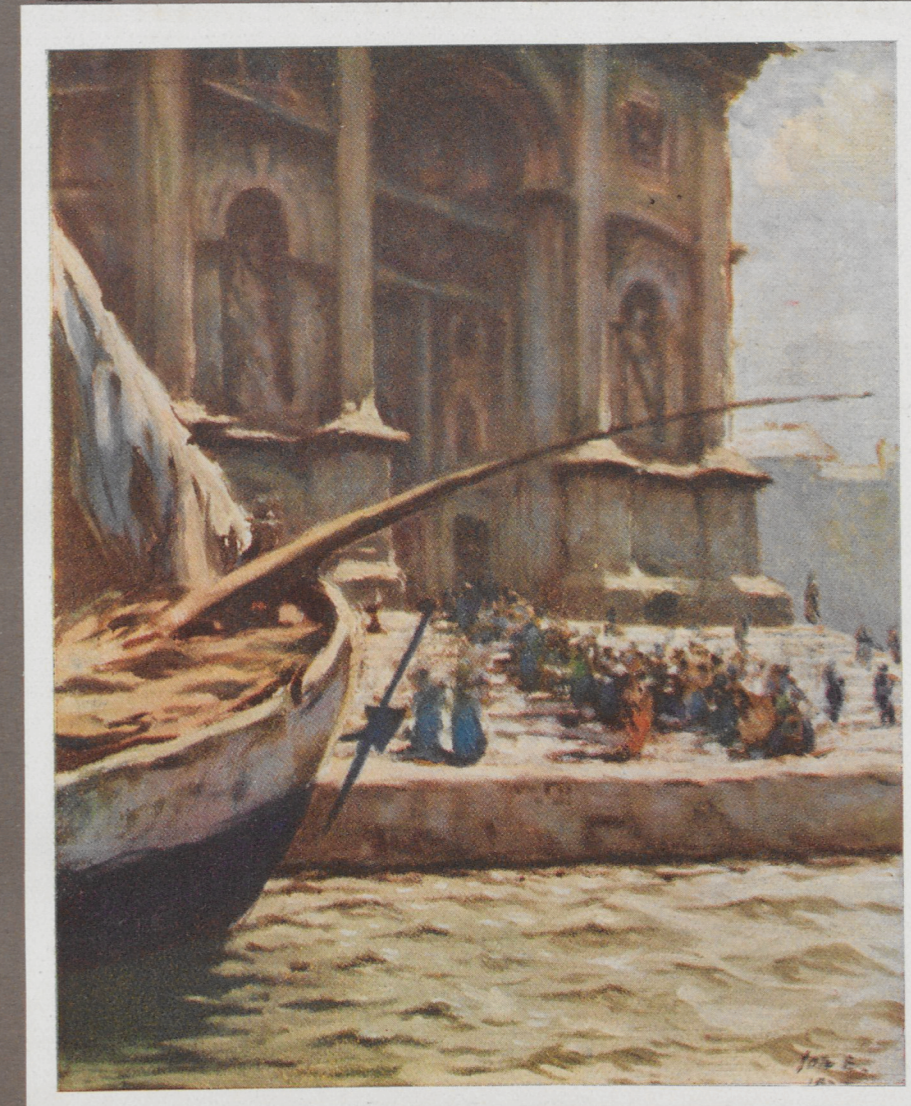
Hiszen a honvédség ifjú intézménye csak úgy menekülhetett meg a korai kimúlás veszélyétől, hogy már kezdettől fogva olyan eredményeket ért el, amelyeket csak emberfeletti munka árán lehetett produkálni. A korai kimúlás veszélyének elhárítását azoknak az *első ludovikás tiszteknek* köszönhetjük, akik ismét csak az élni akaró, erős nemzeti szellem által vezetve, pallérozott elmével és szívós kitartással, eredményt-eredményre halmozva a honvédség létjogosultságának elismerését az egész vonalon kivívták!

A Ludovika Akadémia, 1872-ben történt megnyitása óta, a honvédség fejlődésével lépést tartva fejlődött. De ez a fejlődés, illetve fejlesztés nem ment olyan simán, mint ahogy gondolni lehetett. Egy *Ráday* és egy *Fejérváry* honvédelmi miniszter erélye és kitartó küzdelme tudott csak az előítéletekkel megbirkózni, és csak nehéz küzdelmek árán sikerült 1883-ban a régi rendszerű hadapródiskolák és katonai akadémiák kompromisszumaként a Ludovika Akadémián a »*tisztképző tanfolyamot*« megszervezni.

A még abban az időkből is uralkodó bizalmatlanságnak és a magyar állami szuverénitás elnemismerésének legjellegzetesebb példajaként említem meg, hogy amikor báró *Balás György* tábornoszernagy úr, az akadémia egykori parancsnokhelyettese a nyolcvanas évek derekán az átszervezést a bécsújhelyi akadémia mintájára indítványozni merészelt, javaslatának elintézésésképpen arról értesült, hogy az ilyen követelés felsőbb helyen *felsőgárulásnak* tekintetnek.

Annál nagyobb elismerés és hála illeti meg tehát néhai *Bánffy Dezső* báró volt miniszterelnököt és néhai *Fejérváry Géza* báró volt honvédelmi minisztert, hogy a magyarságot mélyen bántó eme előítéleteket képesek voltak eloszlatni és hogy *legmagasabb* helyen nemcsak hogy azt ki tudták eszközölni, hogy a Ludovika Akadémia a bécsújhelyi akadémia mintájára szerveztessék át, hanem egyúttal azt is, hogy a nem Magyarországról származó csapattesteknél szolgáló magyar honos tisztek, a magyar csapatokhoz helyeztessenek át és hogy a Ludovika Akadémiáról, illetve a honvéd hadapródiskolákból kikerülő tisztek és hadapródok a közös hadsereg magyar csapattesteihez is felavathatók legyenek. És hogyha ez a nagy horderejű legmagasabb elhatározás még nem is jelenti az 1908. évi VII. t. c. teljes mértékben való végrehajtását, mert hiszen egyrészt a Ludovika Akadémia és a honvéd hadapródiskolák kevésnek bizonyultak volna ahhoz, hogy az összes Magyarországbeli közös hadseregbeli csapatok és a honvédség tisztői szükségletét is fedezzék és mert másrészt a hadsereg magyar csapatainak vezénylési és szolgálati nyelve továbbra is a német nyelv maradt, ez a legmagasabb engedékenység mégis nagymértékű elvi jelentőségű közeledést jelentett a nemzet régi évszázados kívánságához.

Ezek az állapotok az összeomlásig nem is történt semminemű lényegesebb változtatás. A Ludovika Akadémia és a honvéd hadapródiskolák 1901 óta nemcsak a honvédség tisztjeit nevelték abban a hagyományos és tősgyökeres magyar szellemben, amelynek első és legerősebb maghíntója akadémiánk első parancsnoka volt és amely szellem az új magyar honvéd

TEMPLOM ELŐTT VELENCÉBEN
FALB ENDRE, a Leventekör örökös tagjának olajfestménye

hadapródiskolákat is már kezdettől fogva áthatotta, hanem évente tekintélyes számú, ilyen szellemben nevelt fiatal tisztet juttattak a közös hadsereg magyar ezredeihez is. Ezek a fiatal tisztek előhírnökei lehetek volna a tervbevett nagy átalakulásnak: *a magyar hadsereg felállítása*, amely átalakulás azonban a nagy összeomlás folytán, sajnos, nem valósulhatott meg.

Akadémiánk több évtizedes céltudatos munkájának gyümölcseit tulajdonképpen csak a *világháború* érlelte meg. Az egységes, hazafias szellemű nevelés, amely itt a haladó kor követelményeinek megfelelő szakképzéssel párosult, szolgáltatta a honvédségnek azt a tisztikart is, amely a nagy háború első perceitől kezdve honvédségünk teljesítőképességét, honvédségünk hadierényeit és a honvéd csapatoknak vezetését, nemcsak hogy a volt közös hadsereg csapatainak színvonalára emelte, hanem amely tisztikar barát és ellenség előtt a »honvéd« névnek becsületet, elismerést és tiszteletet is vívott ki! Ez a jó hírnév napról-napra öregbedett és mihamar barát és ellenség egyaránt kénytelen volt a honvéd csapatok felsőbbbségét a monarchia sok más csapatával szemben elismerni.

És amiként azok az első ludovikás tisztek a honvédség felállítása alkalmával a még csak gyermekcipőkben járó intézmény gyermekbetegségeit, a kezdet nehézségeit, a legnagyobb erőfeszítések árán küzdötték le és azt az ellenszenvet, bizalmatlanságot és lekicsinylést, amely az új intézménnyel szemben bizonyos körök részéről megnyilvánult, következetes, céltudatos és becsületes munkával oszlatták el, azonmód jutott a későbbi ludovikás tisztek generációinak az a feladat osztályrészül, *hogy a honvédség számára a becsület mezején a dicsőség és elismerés el nem hervadó babérágait vértük hullásával szerezzék meg!*

Akadémiánk hadbavonult neveltjeinek az a 321 hősi halottja, akik a magyar hűségnek, az eszményi önzetlenségnek, a végsőkig menő önfeláldozásra való készségnek, ezeknek a *ludovikás hagyományoknak* hős vértanui voltak, ezek a testvéreink voltak a honvédség ama vezetői és tisztjei is, akik *a becsület mezején a honvédség számára a dicsőség pályáját* tüzték ki és egyengették!... *Emlékük felett, amely körül a hálás kegyelet és a határtalan nagyrabecsülés babérjait fonjuk díszül, állandóan örködni fog minden ludovikás!*...

Ilyen híven és becsületesen szolgálta akadémiánk a honvédség intézményét a felállítás pillanatától kezdve annak tökéletes kifejlesztéséig, az intézmény bölcsőkorától a nagy háborúban szerzett világdicsőségig!...

Mily titáni küzdelem, mennyi becsületos munka és milyen lankadhatatlan kitartás kellett ahhoz, hogy az akadémia eme becsületos törekvését siker is koronázza! És ennek a kitartó, a magyar érdekeket és a magyar ügyet szolgáló ép oly lelkes, mint következetes munkának minden bizonnal jelentékeny része volt abban is, hogy Ő Felsege, Istenben boldogult *IV. Károly* királyunk a magyar nemzet régi óhaját és kívánságát magáévá téve, az önálló magyar hadsereg felállításához *legmagasabb* hozzájárulását megadni kegyeskedett. Ha nem is közvetlenül, de közvetve és nem kis mértékben szolgálta tehát alma materünk azt az élni kívánó nemzeti akaratot, amely végtére mégis csak célhoz érhetett volna, ha a háború befejeztét követő gyászos összeomlás a magyar állami önállóságnak a hadügy terén való teljes érvényrejutását és az 1908. évi VII. t. c. teljes mértékben való végrehajtását meg nem hiúsította volna.

Az összeomlást követő forradalmak fergetege a nemzeti szellemnek ezt a régi várát is el akarta seperni. Ámde akadémiánk állta a vihart és a vörös terror pusztításai közepette, ősi tradícióihoz híven, az országot elárasztó eme szennyes áradatban is, makulátlan fehér szigetként tartott ki a maga tántoríthatatlan nemzeti érzése, becsülete és meggyőződése mellett!

A gondosan ápolt és nagyra nevelt, megalkuvást nem ismerő nemzeti érzés tehát ismét csak a hagyományos *ludovikás-szellem*, szólította akadémiánkat ezekben a vészterhes időkben is a cselekvés terére akkor, amikor a nemzeti érzület és a magyar becsület felett a lélekharang már megkondult!

Az országrontó és nemzetpusztító, bitang, vörös államhatalommal szemben egyenlőtlen erővel kezdett eme küzdelemben azonban akadémiánk maradt alól! A hősök elbuktak, de az eszme, amelyért sikkra szállottak és amelyért készek voltak ifjú életüket szemrebbenés nélkül odadobni, mihamar győzedelmeskedett és a jelenkor minden igaz magyarjának szíve és lelke mélyén él!

Hála ezeknek a hőseinknek, akik ily önzetlen önfeláldozással választották maguk számára a mártírsorsot, hogy a »ludovikás« név ezekben az időkben a becsületes magyar köztudatban fogalomná vált!...

Mihelyt a nagy nemzetrengető fergeteg hullámainak elülte után a romok alá temetett és a Trianon által porba sujtott maradéknemzet létfenntartási ösztöne ismét ébredni kezdett, emberfeletti erő kifejtéssel látott hozzá a magyarság ismét ama intézményeinek az életre keltéséhez, amelyekkel állami létének alapfeltételeit kívánta biztosítani.

Az ilyen gyászos viszonyok közepette visszaszerzett állami függetlenség birtokában teremtí meg a magyar alkotóerő a nemzet régi aspirációinak egyikét, a magyar nemzeti hadsereget: az új magyar honvédséget és ennek az új honvédség tisztikarának kiegészítését arra a Ludovika Akadémiára bízta, amelyet az összeomlás dacára is sikerült minden hagyományával, minden tradíciójával, valamint régi szellemével együtt a múltból a jövő számára átmenteni.

Akadémiánk fennállása óta tehát most már másodszorra éli át azt a korszakot, amely egy újonnan megteremtett intézmény számára nevel olyan tisztet, akiknek hivatása, hogy lángoló haza- és fajszeretéből áthatottan, erős akarattal, következetes, céltudatos és soha nem lankadó munkakedvvel, eredményt-eredményre halmozva, ezt az új intézményt a kezdet nehézségein átsegítsék, azt fejlesszék, az ősi magyar hadierények letéteményesévé neveljék és harcászati, teljesítmények és vezetés tekintetében a tökéletesség legmagasabb fokára emeljék.

Ezekben a követelményekben véljük megtalálni akadémiánk céljait a jövőre nézve. A feladat tehát, amely előtt állunk, nehéz munkát ró mindnyájunkra!

De az a hagyományos ludovikás-szellem, amelyet öreg alma materünk patinás falai sugároznak ki, a legnagyobb erő kifejtésre serkent minket is!

Akadémiánk, miként a múltban, a jövőben is ebben a hagyományos ludovikás szellemben, a magyar haza és a magyar ügy számára akarja fiait nevelni, a magyar közéletet ezer és ezer olyan fiatal tiszttel akarja megajándékozni, akik a megalkuvást nem ismerő, élni kívánó magyar akaratnak lesznek a leglelkesebb zászlóhordozói!... Ezek a fiatal, a régi ludovikás-szellemtől áthatott tisztok az ősöknek vérük hullásával szerzett dicsőségét szeplőtlenül és örökké ragyogó csillagként fogják mindenkoron megőrizni; ezek a fiatal ludovikás tisztok lesznek a magyar géniuszok is ama sorsjavító eszközei, akik a magyar eszményekért való hajthatatlan küzdelemmel a magyar ügyet ismét csak diadalra fogják juttatni!... Hiszen a történelem megismétlődik!...

A Ludovika Akadémia, csonka hazánknak ez az egyedüli katonai főiskolája, az ősi szellemben nevelt fiatal tisztigárdának immár hét generációjával ajándékozta meg az új honvédséget és egynéhány esztendő múltán az új honvédség tisztikarának zöme csupa olyan fiatal ludovikás tisztből fog állni, akiknek lelkét a magyarság ezeréves szenvedése, hangos és néma tragédiája már zsenge ifjú korától kezdve hatja át és akiknek testét és lelkét a magyar eszmények és ideálok, már ifjúkoruktól kezdve rabjukul ejtették!

Az új honvédség tisztikarának ilyen mentalitású nagy zöméhez fognak idővel asszimilálódni azok a bajtársak is, akiknek bölesője talán nem a hazai földön ringott vagy akik idegen légkörből szakadtak át ide közénk. Akadémiánk, amelyet a magyar múltban és a magyar nemzetben gyökerező hagyományaival és szellemével együtt sikerült a múltból a jelenbe átmentenünk, egy nagyszerű vértömlesztési műveletre van tehát hivatva! A múltból a jelenbe áthozott nagy fajsúlyú nemzeti és eszményi értékeket kell az új honvédség tisztikarának is közkinségévé tennie!

A magyarok Istene vezérelje akadémiánkat ebben a munkájában az ősi nyomdokokon továbbra is!...

A KATONAI MÁRIA TERÉZIA-REND MAGYAR VONATKOZÁSAI

Mária Terézia trónralépte a súlyos szorongattatás és nagy veszélyek éveit jelentette a birodalomra. A katonapolitikai súlypont — a friss erőt és az azonnali hazafiúi segítséget illetően — ebben a sorsdöntő időben kétségkívül Magyarországon volt. A kolini dicsőséges győzelem (1757 VI. 18.), amely a katonai Mária Terézia-rendnek, mint lényegében az egész világon páratlanul álló »vitési intézmény«-nek az alapítására vezetett, feltűnő és a legszorosabb összefüggésben áll a pozsonyi országgyűlés hazafias határozataival. Hiszen csakis az azonnal megadott, nagy és lelkes magyar segítség tette egyáltalán lehetővé, hogy a fiatal királynő számos és jelentős ellenfelével sikeres védelemhez fogjon.

Rövid történelmi visszpillantás mindezt teljes valójában igazolhatja. Amint ismeretes, Mária Teréziát 1741 június 25-én koronázták Pozsonyban hagyományos pompával Magyarország »apostoli királynő«-jévé. Alig foglalta el a trónt, fél Európa megtámadta a fiatal királynőt, hogy örökségéből gazdagodjék. Legveszedelmesebb és legnagyobb ellensége volt Frigyes porosz király. Az időpont az ellenfél számára kedvezőnek látszott. Az utolsó török háború a birodalmat kimerítette, az állampénztár üresen állott. Jenő herceg szelleme már 1738-ban elköltözött, a trón tanácsadói pedig megöregedtek és a kritikus új helyzethez már nem tudtak alkalmazkodni. Ekkor jött Magyarország nádora, gróf Pálffy János tábornagy, aki az egész magyar haderő felett parancsnokolt, s a legodaadóbb módon minden áldozatot meghozott, hogy királynője szolgálatára álljon és az ellenség első lökésének friss magyar erőket vetessen szembe. Pálffy volt az tehát, aki a magyar hadsereg felajánlásához az első lépéseket megtette s a pozsonyi országgyűlést (1741 szept. 11.) előkészítette.

Mária Terézia legnagyobb szorongattatása közepette csak a magyaroktól remélte megmentését. A magyarok vitézségére, hűségére bízta koronáját, saját magát és gyermekeit. Általánosan ismert az a fontos történelmi pillanat, amikor a gyászruhába öltözött királynő szent István koronájával a fején, a trónörökös karján tartva, Pozsonyban a magyar rendek előtt megjelent. Ez a történelmi pillanat nemzeti történetünknek

egyik legsugarasabb emléke. A »Moriamur pro rege nostro!« messzire elhallatszott! Hatalmas erővel hangzott el minden országba, honnan az ellenség seregei a birodalom (az örökség) ellen már útban voltak. Nagy Frigyes a legnagyobb aggodalommal figyelte a magyarországi hatalmas hazafias mozgalmat. Így járult hozzá a »nagy« pozsonyi országgyűlés lángoló kinyilatkoztatása — a maga »erkölcsei« jelentőségével — a trón és az örökös tartományok megmentéséhez.

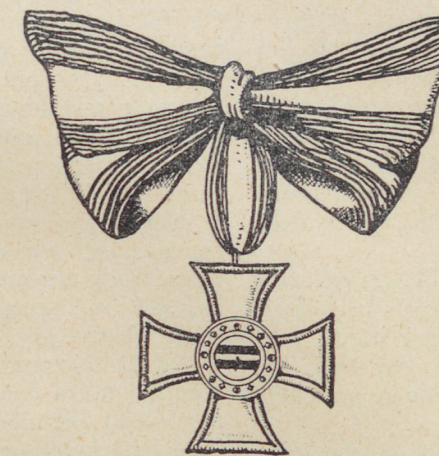
De az elavult magyar hadszervezetnek is tartós haszna lett e napok lelkesülttségéből, mert fejlődése innen kezdve lassanként modern irányba terelődött. Döntő fontosságú volt — országgyűlési határozat alapján — hat új gyalogezred felállítása, és pedig: 2. gy.-e. (Brassó), 31. gy.-e. (Nagyszombat), 32. gy.-e. (Budapest), 33. gy.-e. (Arad), 37. gy.-e. (Nagyvárad) és az 52. gy.-e. (Pécs). Ezek parancsnokait a királynő a következő ezredeknek nevezte ki: Forgách Ignác grófot, Ujváry László bárót, Andrássy Ádám bárót, Haller Sámuel bárót, Szirmay Tamást és Bethlen Farkas grófot. A lovasság is lendületes fejlődést köszönhet e mozgalmas időnek, melyben négy új lovasezredet állítottak fel, és pedig: a 2., 6., 10. és 13. számúkat.¹⁾ Gróf Eszterházy tábornok királyi megbízatásra 1747-ben külön lovas gyakorlati szabályzatot szerkesztett.

És nemsokára az összes hadszínterekről: Sziléziából, Cseh- és Bajorországból a vitéz magyarok dicsősége hangzik, kik a horvát határcsapatokkal és Trenk báró ezredes harcias pandurjaival egyesülve — ahol csak megjelentek — félelmet és ijedelmet keltettek és az ellenséget megtanították a »futás«-ra. Gróf Khevenhüller tábornagy a Magyarországból bevonandó erőket igaz örömmel üdvözölte. Már ezek bevonásának híre bénítólag hatott az ellenség elhatározásaira és ez maga gyakran már a fél sikert jelentette.

Ezekkel a sajtáságosan magyar erővel szabadította fel Khevenhüller tábornagy Felsőausztriát az ellenséges betöréstől, amikor a franciák által megszállt Linz rohammal elfoglalta és győzelmesen Ingolstadtig (Bajorország) előnyomult. 1742-ben Bajorország kényszerült magát megadni és a »magyar királynőnek« hódolni.²⁾ Különösen döntő jelentőségű

állandóan ki voltak téve, sokkal inkább gyengítették ezeket, mint nagy vereségek.« Ugy látszik, a Jazigier- és Kumanier-huszárok a legjobb hírnévnek örvendtek.

²⁾ Minden komoly történelmi mű elfogadja ezt az állami jogi álláspontot, mikor így írnak: II. György, Anglia királya segítséget ígért a magyar királynőnek. II. Frigyes megtámadta a magyar királynőt stb. Mária Terézia egész életén át mint »Magyarország apostoli koronás királynője« intézte a kormányügyeket. Osztrák császári méltóság ebben az időben egyáltalán nem is volt, mert azt tudvalevőleg csak 1804-ben alapították. Mária Terézia ugyan férjének,

¹⁾ Már 1741 tavaszán és nyarán nagy hadidicsőséget aratott egy lovasezred gróf Festetics vezérőrnagy vezetésével a porosz lovassággal megerősített paraszt-bandákra intézett sikeres rajtaütése által Ollendorfnál, Sziléziában. Ezek Halász, Belezna, Eszterházy, Jazigier és Kumanier magyar huszárezredei voltak, mikhez 400 be nem osztott huszár járult. Egy egykori ítélet így hangzik: »Az ellenség előtt az első voltak Magyarország nemzeti huszárjai, akik a legmerészebb és legokmerőbb tettektől sem riadtak vissza. A rajtaütések, amelyeknek az ellenséges hadseregek és szállományok a magyar huszárok és könnyű határcsapatok részéről

volt gróf Batthyány tábornok fényes győzelme, mikor 22.000 magyarral és horvátokkal a bajorokat és franciákat megverte és nagy zsákmányt s számos foglyot ejtett.

Az igazság kedvéért azonban meg kell említeni az önkéntes »milic alakulatok« rossz oldalait is. Gróf Khevenhüller feljegyzi, hogy ezek a harcban vitézül és vakmerőn verekednek, de a rendhez és fegyelemhez nehezen szoknak hozzá és könnyen hajlanak kihágásokra. Ő Mária Teréziától egy magasabbrangú magyar tábornokot kért, kinek az összes magyar csapatok: huszárok, határcsapatok és pandurok alá lennének rendelve. A királynő báró Ghilányi altábornagyot rendelte ki. Ez és különösen a szigorú báró Splényi tábornok aztán megtalálták a módját annak, hogy a fegyelmet ismét helyreállítsák. De az összes előfordult kihágások sem tudták azokat a ragyogó érdemeket elfelejteni, melyeket a magyar csapatok a trón és haza védelmében szereztek maguknak, különösen akkor, mikor erélyes és okos vezető kezében voltak.

De a magyar gyalogság is kitett magáért. Az újonnan felállított ezredek (2., 32. és 33.) egyes zászlóaljai a legnagyobb bravúrral harcoltak Bajorországban. Szirmay ezredes gyalogezrede a bátorság csodáit vitte végbe a Prága előtti futóárkokban, amikor a kitérő franciákat rövid, görbe karddal ismételtelen véresen visszavetette. Hasonlóképpen dicsőségesen kitüntette magát ugyanott gróf Bethlen Farkas 52. sz. gyalogezrede is.

Mária Teréziának egy kézírata (1742 szept. 10.) teljes elismeréssel adózott e vitéz tetteknek és a derék magyarok kitűnő szolgálatainak. Nemcsak iránta való »hűségüket« dicséri, hanem »harci készségüket« is kiemeli és különös súlyt helyez az ügyes, újonnan alakított lovascsapatok további fenntartására.

De a hétéves háború nehéz napjaiban is megtette Magyarország a magáét. Megszámlálhatatlanok a magyar vezérek és csapatok hős- és haditettei! Az elmúlt év június 18-án volt éppen 170 éve az eseményekben gazdag kolini győzelemnek (1757). Ezt a fényes győzelmet, mely a Katonai Mária Terézia-Rend születésnapja volt, amint ezt is különösen ki akarjuk emelni, lényegében

Lotharingiai Ferencnek 1745-ben »római császárrá« történt koronázása után »császárnő« címet is viselt, azonban csak mint a német-római császár neje és nem mint Ausztria uralkodója. Az utolsó férfi-Habsburg, III. (VI.) Károly halála után nem voltak császári, hanem csak királyi katonák. Ezért tehát az ausztriai csapatok is a »magyar és cseh királynő ő felsége« katonái voltak, kiknek a »császári« tábori jeleket is le kellett tenniük. Az új államjogi helyzethez az udvari haditanács is alkalmazkodott, amennyiben a »császári« címet elhagyta és egy — ránk magyarokra emlékeztető méltó — rendeletben (1743 okt. 18.) az új politikai viszonyoknak megfelelően az eskümintát és a tábori jeleket (zászlók) kérdését szabályozta. Az esküt most már a »magyar királynő és Ausztria főhercegnője« kezébe tették le. Szó szerint: »Der allerdurchlauchtigsten, grossmächtigen Fürstin und Frauen Maria Theresia zu Hungarn und Böhmeim Königin, — Erzherzogin zu Österreich als rechtmässigen Erbin weil. Ihero kais. Majest. Carl des kais. . . . all Ihrer gesamt Erbkönigreichen und Länder . . . « A rendelet, mely a régi zászlókat újjakkal (magy. kir.) helyettesíti, így hangzik: »Es haben Ihero kgl. Maj. allergnädigst resoltivert und anbefohlen, dass bei dero sambentlichen Troupen die Feldzeichen künfftig und für beständig grün . . . ingleichen sambentliche Fahnen und Estandarten bei der Infanterie und Kavallerie sowohl regulierter, also aller anderer Miliz . . . von gedachter grasgrüner Farbe und die Einfassung der sambentl. Fahnen

a számos magyar csapat közreműködése által vitéz ki. Magyar csapatok állottak ennek az igen nagy és fényes katonai kitüntetésnek a bölcsőjénél. Így például az akkori budai főparancsnok, a későbbi tábornagy, gróf Nádasdy nagy számban vezette csapatait gróf Daun tábornagy rendelkezésére Kolinhoz. A magyar vezér fedezte könnyű lovasságával a jobbszárnyat, ahová Nagy Frigyes a főtámadást intézte és ismételtelen a legnagyobb erővel végre akarta hajtani. Nádasdyt a részben vissza is vetették, egyes magyar erők és határgyalogság által vadul védett támpontokra támaszkodva, újból sikerült neki csapatait összeszedni és végül is a király szárnyára intézett hetedik támadása által a döntést a saját jobbszárnyon kierőszakolnia. Eszterházy Miklós gróf³⁾ is, aki alól e napon 3 lovat lőttek ki, a legnagyobb vitézséggel vezette dandárját feltűzött szussnyal a rohamra, míg végre ő is győzött.

Glock Tivadár ny. tábornoknak a Ludovikás Levente jelen számában 3 színben reprodukált festménye (A kolini csata) Kerekes⁴⁾ őrnagynak báró Haller ezredes 37. sz. gyalogezredében véghezvitt bravuroz fegyvertényét ábrázolja abban a pillanatban, amikor a híres porosz lovasvezér, Seydlitz egy lovasdandárral döntő rohamra indult. E kritikus pillanatban Kerekes őrnagy az arcvonal elé ugrott és így kiáltott: »Vitéz magyarok! Vállra a fegyvert és kézbe a kardot! Hurrá!« A magyar gyalogságnak ez a hidegvérrel végrehajtott merész ellenlökése a porosz lovasokat annyira zavarba hozta, hogy a sokatdicsért »borotvált« dragonyosezrednek (14. sz.) ezután közvetlenül megindított rohama teljes sikerrel járt.

Különösképpen ki kell emelni gróf Hadik⁵⁾ lovassági tábornoknak a hadtörténelemben páratlanul álló vakmerő útját Berlinbe. Kb. csak 2000 magyar huszárral, 2000 határkatonával és 6 löveggel megjelent a porosz főváros előtt. A sziléziai torony és a Spree-híd megrohamozása után a városra 235.000 birodalmi tallér hadisarcot vetett ki. Miután 2 tuat női keztyűt, melyek a város címerével voltak díszítve, magához vett, visszatért Bécsbe. A keztyűket lovagiasan Mária Teréziának ajánlotta fel ajándékkul.

bey der Infant. mit grün, weiss und rothen Flammen . . . mit dem Königlichem Wappen oder mit einem Davis versehen seyn . . . « (Egy ilyen zászló látható Glock ny. tábornok »A prágai csata 1742« c. festményén a Magyar Hadimúzeumban.)

³⁾ Eszterházy Kolinnál a Mária Terézia-Rend lovagkeresztjét vívta ki magának, 1765-ben pedig a parancsnoki keresztet kapta meg. 1768-ban tábornaggyá lépett elő.

⁴⁾ Kerekes őrnagy, aki kétszeres sebesülése dacára is tovább harcolt, különösképp még a breslauer csatában tűnt ki és 1760-ban rendkívüli hadi sikereiért megkapta a Mária Terézia-Rend parancsnoki keresztjét és a magyar báróságot. Mint tábornok 1781-ben Tyrana-ban halt meg.

⁵⁾ Hadikot épügy, mint Nádasdyt, a királynő később tábornaggyá nevezte ki. Ők ketten alapították meg a magyar katonák, különösképpen a magyar huszárok jöhrét és azt amilyen dicsővé, olyan félelmetessé tették. 1767-ben Hadik egy bizottság élén állott, mely Nauendorf tábornaggyból, gróf Bethlen vezérőrnaggyból és báró Barco ezredesből állott. E bizottságnak az volt a feladata, hogy a gróf Eszterházy altábornagy által szerkesztett lovas gyakorlati szabályzatot átdolgozza. Hadik tábornagy még több éven át az udvari haditanács elnöke és ismételtelen hadseregfőparancsnok volt. A királynő legfelső elismerése jeléül 3000 aranyat utalt ki Hadiknak, már csak azért is, mert ő a hadisarcfelszámolásnál a maga számára semmit sem tartott meg.

A KOLINI CSATA

GLOCK TIVADAR ny. tábornok olajfestménye

Ezekon kívül még igen számosak a magyar tisztek és csapatok dicső haditettei ezekben a harcos években, miket azonban mind — sajnos — érdemük szerint itt nem sorolhatunk fel. Mária Terézia feltűnő módon elismerte és jutalmazta magyar csapatainak nagy érdemeit és haditényeit. Így emelte fel *Daun gróf* tábornagy mellé kivételesen, »*einzig und allein*« a két magyar hadvezért: *Nádasdy* és *Hadik grófokat*, amikor őket az általa alapított Mária Terézia-Rend nagykeresztjével tüntette ki. De Kolinnál és az ezt követő hadjáratokban 1763-ig még további 27 magyar tiszttel vívta ki magának ezt a legnagyobb és hön óhajtott kitüntetést, ezek között: *gróf Eszterházy Miklós* altábornagy, *gróf Károlyi Ferenc Antal*⁶⁾ tábornagy, *báró Kerekes Sámuel* tábornok, *gróf Rhédey* tábornok, *gróf Draskovich József*⁷⁾ altábornagy, *báró Török András* altábornagy, *gróf Bethlen Ádám*⁸⁾ vezérőrnagy, *báró Barco Vince* lov. tábornok, *báró Petrowsky Ferenc* ezredes, *báró Kuczevich Márton* vezérőrnagy, *báró Dimich Pál* vezérőrnagy, *gróf Gyulay Sámuel*⁹⁾ altábornagy, *báró Siskovitz József* tábornagy, *gróf Soró János* tábornagy, *báró Beck Fülöp* tábornagy, *báró Kerekes Zsigmond* vezérőrnagy, *báró Bechart János* altábornagy, *báró de Rossin Ignác* vezérőrnagy, *báró Graffenstein József* ezredes, *báró Szeccujác Arzén* vezérőrnagy, *lovag Kis Ferenc* tábornagy, *báró Tkalchevich János* százados, *Waldhütter Mihály* alezredes.

Semmi más méltóbb és fenségesebb emléket nem állíthatott magának a nagy királynő tisztjei és csapatai szívében, mint amit ez a világon páratlanul álló »vitézi intézmény« önmagában jelent. Ez a lovag- és vitézrend az, amelyet nemesak hogy mindenhol elismertek,

⁶⁾ Gróf *Károlyi Ferenc Antal* a 7 éves háború kitörésekor csapatok toborzása által tette magát igen érdemessé. 1756-ban Lobositz-nál megsebesült. A hochkirchi csatában (1759) dandárparancsnok volt és a moysbergi üteg megrohamozásánál különösen vitéz magatartásával tűnt ki. Ez alkalommal 34 löveget foglalt el, miközben újból megsebesült. E merész tetteért a lovagkeresztet kapta. E haditettét is megörökítette *Glock Tivadar* ny. tábornok egy festményén, mely József főherceg öfensége fogadó termében van elhelyezve.

⁷⁾ Gróf *Draskovich* altábornagnak megvolt a lovag- és parancsnoki keresztje. Mint tábornagy és mint parancsnokló tábornok halt meg 1765-ben Erdélyben.

⁸⁾ Gróf *Bethlen Ádám* 1756-ban a 2. sz. huszárezred parancsnoka volt. Kolinnál, Görlitznél és Landshutnál tűnt ki nagy körültekintésével és bátorságával. Kunersdorfnál 1758-ban Laudon parancsnoksága alatt kivívta a lovagkeresztet.

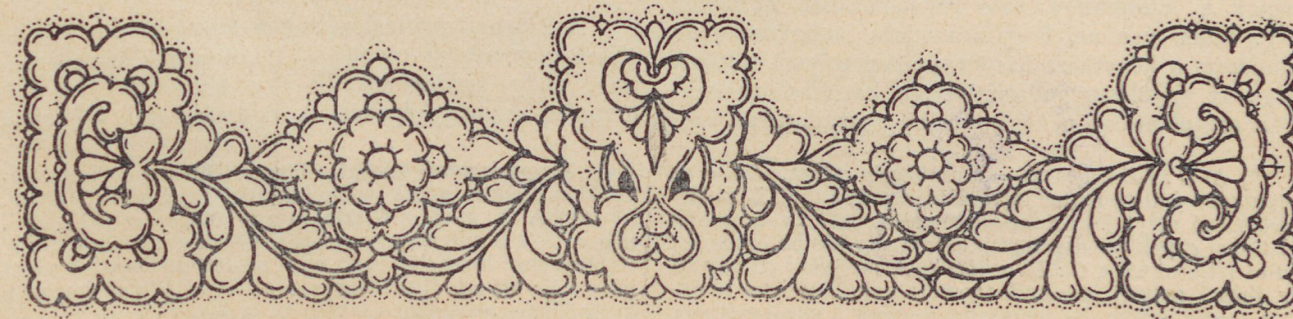
⁹⁾ Gróf *Gyulay Sámuel* altábornagy 1762-ben vívta ki a lovagkeresztet. Ugyanezt a kitüntetést kapták meg később vitéz fiai: *Albert* és *Ignác* is.

hanem amit még külföldiek is megcsodáltak és kívántak maguknak! Barátságos államok uralkodói, császárai és királyai, kormányzó fejedelmei és nagy hadvezérei mindenkor buzgón törekedtek elnyerésére és a legnagyobb büszkeséggel voltak eltelve, ha mellükön láthatták tündökölni ezt a kimagasló rendelt, mely minden mellékkörülménytől szabadon csak a kiválasztottaknak és a legderekabbaknak adatott meg. Ahol más hadseregekben hasonló intézmény van, ott a mi Mária Terézia-Rendünk határozmányai szolgáltak minta és szabály gyanánt, melyek lényegükben — ami az erkölcsi értékeket illeti — egészen a mai napig változatlanul megmaradtak. Nem kisebb személy, mint maga a nagy *Napoleon*, aki bizonyára értett a dologhoz, oly magas mértékben értékelte a Mária Terézia-Rend kimagasló jelentőségét, hogy ezt a »becsület-légió« alapításánál mintátul vette. Hasonlóképp ez volt az eset a bajor császári »Maximilian-rend« alapításánál. 1000 tiszttel közül alig egynek sikerült a vitézségnek ezt a ritka jelét megszereznie. Aki azonban ezt véres harcokban megkapta, annak nincs szüksége családfára, — hogy *Mey* francia marsallal szóljunk — az a saját maga öse.

Ma, 186 évvel a pozsonyi országgyűlés után, 170 évvel a Mária Terézia-Rend alapítása után az egyetlen és leghivatottabb tulajdonosa a nagy királynő ez örökségének csakis Magyarország, mely szelleme és erőteljes életakarata által a monarchia összeomlásából reményteljesebb jövőbe mentette át magát. Az elfogulatlanul ítélő világtörténelem bírálata a tények logikus következményeként teljeséggel megáll, amikor a korona és a monarchia megmentésének érdemét — tekintettel a katona-politikai eseményekre az utolsó férfi-Habsburg (III. Károly) halála után — határozottan Magyarország nagy és idejében felajánlott nemzeti erejének javára írja. Sőt *Teuber Oszkár*nak osztrák szellemű munkája: »*Az osztrák hadsereg 1700—1867*« sem tud e tény elől elzárkózni. Soraiból világosan kivehető, hogy *Khevenhüller*, *Daun* és *Laudon* grófok seregei Magyarország önként felajánlott megfelelő segítségével nélkül a porosz, bajor és francia túlerőnek tartósan nem tudtak volna ellentállni.

Összefoglalásként ezek után elégtétel gyanánt megállapíthatjuk: A pozsonyi országgyűlés és annak tartósan ható segítsége nélkül a legnagyobb veszély ez éveiben, egy *Pálffy*, *Nádasdy*, *Hadik* és mások nélkül, az ő számos és lelkes, Szent István koronájának országaiból származó seregeik nélkül sohasem juthattunk volna el a győzelmes kolini csatáig, egyúttal bizonyára a Mária Terézia-Rendnek fényes és történetileg emlékezetes alapításához sem!

P. Gy.

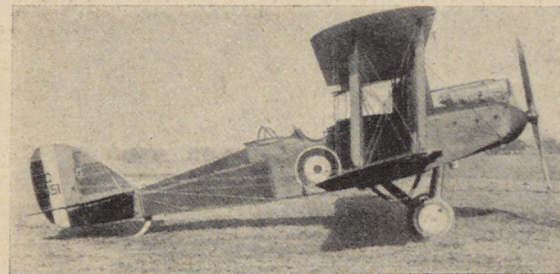
(Budanovics Béla akadémikus rajza.)

A KÉTÜLÉSES AEROPLÁNOK JELENTŐSÉGE A LÉGIHARCÁSZATBAN

Irta: Janicsek József százados, okl. gépészmérnök

A katonai aviatikának tulajdonképpeni bölcsője a világháború. A nagy világháborúknak köszönheti létrejöttét és merészröptű fejlődését, mely már jelen napjainkban is beláthatatlan perspektívát varázsol a jövő bizonytalan homályába révedező szakember szeméi elé... Míg a világháborúban a katonai aviatika legfeljebb a légiharcászat terén rendelkezett többé-kevésbé kiforrott nézetekkel, addig ma a győztes hatalmak aviatikai szaktekintélyei nemcsak a légitaktika alapelveit dolgozták ki bámulatos precizitással, hanem már lerakták a légistratégiának biztos fundamentumát is, melynek életbevágó fontosságát a jövő háborúk kimenetelére nézve többé nem lehet tagadnunk.

Egy De Havilland „DH-9” típusú kétülékes katonai biplán

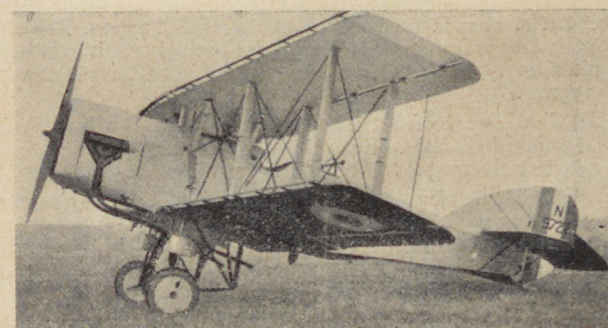
A légiharcászatról szólva önkénytelenül ajkunkra tölül a következő kérdés: Melyik az a repülőgéptípus, mely a légiharcászat sokféle ágazó követelményeinek leginkább megfelel s amely a támadás és a védelem szempontjából a maximális teljesítményeket nyújtja? Az aerotechnika jelenlegi helyzete megengedi, hogy erre a nagyfontosságú és érdekes kérdésre többé-kevésbé kielégítő feleletet adhassunk. Ennek megtörténte előtt azonban nem árt, ha a felvetett problémát boncolókésünk alá vesszük azon célból, hogy ezáltal precízen domborítsuk ki a feltett kérdésnek, valamint az erre adandó válasznak igazi lényegét.

A világháború utáni katonai aviatikának fejlődését figyelve megállapíthatjuk azt a nagyon is helyes és praktikus törekvést, mely a különböző államok légihadseregeinél alkalmazott repülőgéptípusok számának a minimumra való redukálásában nyilvánul meg. Innen van az, hogy a modern hadiaviatikában mindössze a következő három repülőgéptípust találjuk meg: az együlékes vadászgépet, a kétülékes »univerzális« aeroplánt és a nehéz bombázó gépmadarakat.

*) A $G : LE$ -nél a G = a repülőgép súlya, LE = az aeroplánba épített motor lóerőszáma, azaz a $G : LE$ az egy lóerőre eső súlyt jelenti kg-okban kifejezve. Ez az arány a katonai gépek minden fajtájánál mindig kisebb értékeket mutat fel azoknál a $G : LE$ értékeknél, melyeket az ugyanolyan típusú polgári gépeknél tapasztalunk. Ezt igen könnyen megérthetjük, ha tekintetbe vesszük a gazdaságosság

Az együlékes vadászgépeket a precíz kivitel mellett leginkább óriási sebességük jellemzi, mely 250 és 370 km-es határok között mozog. Ennél a típusnál a $G : LE$ értéke az egységet is megközelítheti, míg a $G : F$ a közepesnél rendszeren nagyobb értékeket vesz fel. Tekintve azt, hogy a vadászgép felépítése és hadiszervelete oly speciális jelleggel bír, mely a katonai gépmadaraknak ezen fajtáját csaknem kizárólag támadási akciók véghezvitelére készíti; továbbá megmondolva ezen típus csekély akcióradiusát, (mely sohasem lehet pár száz kilométernél nagyobb), ismétlem, mindezeket tekintetbe véve megállapíthatjuk azt, hogy az együlékes harci gép, mint csakis a támadás céljait szolgáló alaptípus, nagyon távol áll egy univerzális katonai repülőgéptípus ideáljától.

A bombázógépek csoportját tekintve megállapíthatjuk, hogy ezeknek az apparátusoknak közepes sebessége legtöbbször 150 km körül mozog s habár nagy — néha 2000 km-nél is több — hatósugaruk, valamint a beléjük szerelt 4—5 géppuska s esetleg egy kiskaliberű gyorstüzelőágyú határozott előnyt jelent részükre, mégis alacsony közepsebességük és monstruózus méretük folytán csakis megfelelő számú, gyorsjáratú gépektől biztosítva képesek a reájuk bízott feladatnak kielégítő módon megfelelni. Ez a típus 80—90%-ban földtárgyak ellen intézendő támadás céljait szolgálja, de légiharcot provokálni s ebben a támadó vagy védekező fél szerepét játszani csak kivételesen kedvező körülmények között tud.

Hengley Page-nek főleg torpedóvetés céljait szolgáló kétülékes katonai biplánja.

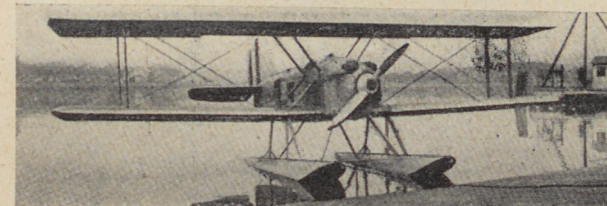
A katonai aerotechnika mai állása szerint a kétülékes gépmadarak csoportját tekinthetjük azon típusnak, mely legközelebb áll egy univerzális katonai aeroplán eszményképéhez. A légihadseregek általában

elvé, melynek minél tökéletesebb mértékben való keresztülvitele a polgári gépek szempontjából legelsőrangú érdek.

**) A $G : F$ -nél a G szintén a repülőgép súlyát jelenti, míg az F a hordfelület nagyságát m^2 -ekben, azaz a $G : F$ a tényleges hordfelületnek egy m^2 -re eső megterhelését jelenti kg-okban. Minél nagyobb az érték, annál nagyobb a repülőgép sebessége és viszont. $v = G/F \cdot l \cdot k_y$.

véve előnyben részesítik a biplánt a monoplánnal vagy pláne a triplánnal szemben. Ezt a tendenciát legszében megállapíthatjuk a kétülékes katonai repülőgépeknél, melyeknek körülbelül 90—95%-át kétfedelű — legtöbbször egy, de legfeljebb kétducos — konstrukciók teszik. A kétülékes aeroplánok szárnyterjedtsége általában véve 12 méter körül mozog, teljes hosszuk ritkán több 40 méternél. Éppen ez a két méret lehetővé teszi ezen apparátusok számára egy-egy eléggé kedvező $G : LE$, illetve $G : F$ érték megválasztását, s ha e mellett oly szárnyprofil alkalmazunk, melyre nézve az ε -ok***) kedvező értékeket mutatnak fel, úgy egy ilyen repülőgéppel megfelelő lóerőszámú motor beépítése, illetve a technikai kivitelnek ügyes alkalmaztatása folytán igen előnyös közepsebességeket, a mellett igen jó emelkedési képességet, előnyös teherbírást, kedvező magassági tetőpontot és kedvező siklóképeséget, végül pedig mindezen jótulajdonságok összegezésé révén jelentős fokú mozgékonyt, illetve érzékenységet fogunk elérni. Innen van az, hogy rendelkezünk oly katonai kétülékes repülőgépekkel, melyek közepes haladási sebessége elérte már a 200—250 km órát, hasznos megterhelése a 4—500 kg-ot, emelkedési képessége 1000 m-re a 2—3'-et, maximális tetőpontja pedig a 8000 m-t is túlhaladta, míg az akcióradiusz elérte az 500—600—1500, sőt 2000 km-t is. (Például a POTEZ 28, DOUGLAS NAVY SDW—1 stb.)

Éppen ezen tulajdonságok révén egy ily kétülékes biplán kielégítő módon megállja a helyét úgy a támadás, mint a védelem mindenféle fajtájában. Szükség esetén megfelelő számú egységekkel rendelkezve, pótolni tudjuk velük az együlékes vadászgépeket, sőt a bombázógépeket is. A konstruktőrök ezt igen jól tudják, miért is egy ily biplán felépítésénél úgy járnak el, hogy a gép univerzális jó tulajdonságai mindinkább kidomborodjanak, azaz, hogy az apparátus egyformán használható legyen, mint harci, vadász- és csatarepülőgép, mint

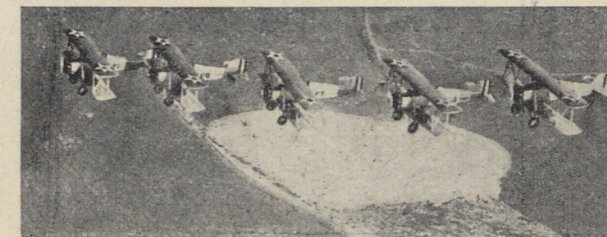
Egy Navy „DT-4” típusú univerzális hidroplán, melyet az amerikaiak leginkább torpedóvetésre és bombázásra használnak

megfigyelő-, felderítő- és könnyű bombázó gép, végül pedig, mint biztosító aeroplán. Mindezekből világos, hogy a konstruktőrnek a legnagyobb gondot kell fordítania az egész apparátusnak, de főleg a törzsnek célszerű felépítésére. Ez igen kényes és nagyrésztben még meg nem oldott kérdést jelent a katonai szakemberek részére, akik jól tudják, hogy egy ilyen típusú gép kiválósága 60—70%-ban attól fog függni, hogy milyen szerencsésen

***) A közismert Eiffel-féle formula a közegellenállás nagyságát a következő képlettel fejezi ki: $P = k \cdot F \cdot v^2$, ahol a k egy állandó, v pedig a mozgófelület közepes sebességét jelenti m./sec.-okban. Az F a mozgó felület nagysága m^2 -ekben. A P -t, mint eredőt fogva fel a következő két komponensre bonthatjuk fel: $H = k_x \cdot F \cdot v^2$ és $V = k_y \cdot F \cdot v^2$, ahol H a horizontális, V pedig a vertikális kompo-

oldotta meg a technikus a törzsnek szerkezeti és szerelési problémáját.

Természetesen katonai szempontból legfontosabb követelmény a kilövés lehetőségeinek minél tökéletesebb keresztülvitele, mert — a repülőgép mozgékony-sága mellett — csakis így remélhető a támadás és védelem szempontjából a maximális teljesítmény. Ebben a tekintetben a legjobb megoldásnak vehetjük az egyik POTEZ kétülékes biplánnál látható szerelési módot, melynél a pilóta — akár az együlékes vadászgépeknél — két beépített géppuskát kezel, míg a hátul ülő megfigyelő szintén kettőt, melyek azonban egy állványra minden irányban mozgathatóan vannak rászervele. Azonkívül az ötödik mitrailleuse úgy van a törzs fenekére szintén forgathatóan szerelve, hogy avval a fenéken

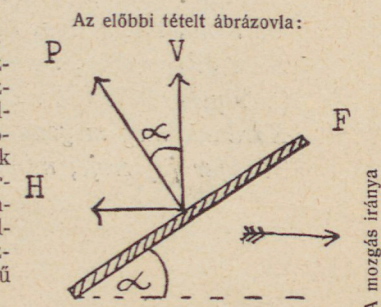
„T-5” típusú amerikai együlékes vadászgépek „lépcsőzetes” támadó formációban. (Egy repülőszázad)

levő csapóajtónyláson keresztül függőlegesen lefelé és oldalozva lőhetünk. Ennél tökéletesebb kiviteli módot egyetlen repülőgépgyár sem tud felmutatni. Az angol és amerikai hasonló géptípusoknál leggyakrabban három, illetve négy géppuskát látunk a gép törzsében, melyek közül egy, illetve kettő a pilótaülés előtt van mereven beépítve, míg a másik kettő forgathatóan egy Scarff állványra van szerelve.

Hogy pedig a szóbanforgó repülőgéptípus alkalomadtán a könnyűtípusú bombázógép szerepét is játszassa, törzsének aljára, illetve a szárnyak alsó felületére revolveres, csappantyús és egyéb rendszerű lanszirozókat, illetve bombavetőket szerelnek, melyek építési módjának minél precízebb kivitele szintén nem csekély gondot okoz a konstruktőrnek.

Legalább kettő, de gyakran három darab fényképezőgépet szerelnek a törzs fenekén alkalmazott kerekre igen gyakran kaucsuk vagy gummitörzsis lök-elhárító berendezésekkel oly módon, hogy a kamerák könnyen fel- és leszerelhetők legyenek. A kamerák úgy vannak megválasztva, hogy közülük legalább az egyik nagy gyújtótávolsággal rendelkezék (Pl. F. 120.) A legújabb típusoknál a megfigyelés fokozottabb mérvű végrehajtása céljából legalább egy, de sokszor több

nens. A k_x , illetve a k_y kísérletileg meghatározható állandó. A két összetevőt egymással elosztva és megfelelő módon egyszerűsítve kapjuk a következő egyszerű formulát: $k_x - k_y = \varepsilon$ konstans, melyre nézve általában véve megjegyezhetjük, hogy kis értékű számnak kell lennie.

FELAVATÁSI BESZÉDEK

I.

Irta és az 1926. évben végzett ludovikások felavatása alkalmával elmondta:
Dr. Béres Gaudenc, a Ludovika Akadémia r. kath. lelkésze

Bajtársak! Felavatástok és Eskütök közvetlen magasztos ténye előtt álltok és búcsúztok az intézet ódon falaitól! Lelkemhez nőtt leventéi drága Hazámnak, mit adjak Nektek úti talizmánul!

Árpád Istenével biztosítalak életküzdélmeitek sikeres voltáról, mert szeretitek ezt a földet, amelyért honszerzőnk oly biztosan harcolt és amelyért apáink vére folyt. Szent István királyunk égi erejével halmozlak el benneteket és erősítlek meg azzal a vitézséggel, amellyel védő szentetek, Szent László tündöklött minden egyes e hazáért tett lépésében és cselekedetében. Mint a világ hatalmas fényoszlopa és melegítő forrása a nap a földi életet, úgy világítsa meg és melegítse fel, gyújtsa lángra ifjú szíveteket és lelketeket történelmünk nagyjainak messze a távolból felétek ragyogó fénye és melege, hogy értsétek meg és őrizzék meg a vonzó példák hatalmas nyomain azt az elvitathatatlan igazságot, hogy Nektek a Haza, a callás és munka lovagjainak kell lennetek.

A) A Haza lovagjaitok kell lennetek.

Bölcsőket rengette e föld. Itt hallottátok édes magyar nyelvünk első szavait. Itt tanultátok szeretni édes szüleiteket; édes anyátok nőtás ajkáról itt lestétek el az első dalokat. Itt tanultátok a munka hívását. Itt keltek bennetek első nagyra-törő terveitek élethívátásokat illetőleg. Itt élteket át ifjúságotok munkás, hol boldog, hol megpróbáltatások között lefolyt percit. Ehhez a földhöz ragad tehát egész magyar valótok; ehhez a földhöz ragaszkodtok öntudatos erős akarattal. Szeretitek meg-mérhetetlenül, szeretitek, mert ez a Ti Hazátok. Ennek a hazának ütnek benneteket most lovagjaitok.

Alig van a természetnek edesebb, remekebb és szebb csoportosítása, mint az a csoportosítás, amelyet ő maga eszközölt a lovag fogalma alatt. A lovag tud megérteni, tud humanus lenni, tud felemelkedni, tud leereszkedni. Atérte embertársának minden egyes megnyilatkozását, fájdalmát, örömet, vágyát és óhaját. Az ész határai között kegyes, de vitézi tudatában karddal kezében áll az igazság megőrzésére mellett és tüszel-vással pusztít minden hazája ellen irányult aljas erőt és törté-tést. A haza és lovag tehát egyé lesznek; egy tényezővé alakulnak át a haza földjének, a haza népének a szeretett nemzeti családnak hatalmas védelmezésében. Összenőtt zsenge leltek és szívetek Hazátokkal, így lettek e hazának igazi hatalmas lovagjaitok. Törhetetlen vitézi erőtökkel rántotok kardot e földért, ennek népéért és minden részéért e Hazának.

A lurdesi világhírű búcsújáróhelyen keresztutat állítottak valamivel a trianoni béke előtt. Krisztus szenvedésének állomásait örökítették meg ottan stációkban. A világ népei egy-egy stációs képet állítottak fel. Reánk magyarokra az a stáció esett, amelyen Jézust megfosztják ruháitól. Megfosztották Jézust köpenyétől, felakarták ezt darabolni, de oly remekmű volt ez és oly szép, hogy nem darabolják fel, hanem reá sorsot vetettek. Minket is megakartak fosztani a haramiák drága földünkötől, kereszt-utunkon még ma is alkudoznak folyton felettünk. Feldarabolni — most látják — hogy nem lehet e remekmű egyívő tartozó gyönyörűsége országot; megszállták tehát részeit és sorsvetés által szeretnék eldönteni annak hová való tartozandóságát. Az egységet garantálja a természet; a sorsvetéstől mi fogjuk megmenteni eme gyönyörű természeti kincsünket, eme gyönyörű országunkat.

Nápolyt azurkék ege alatt, a tüzés Vezuv lábánál a nápolyi székesegyházban minden évben esoda történik. Ujra éled, eleven életet nyer szent Januáriusnak már oly régen egy üvegcsőben őrzött vére. A magyar vér szimbóliuma ez, a magyar vér életerejének csodálatos fölelése benneteket felavatandó fiatal testvéreim! Az erő, a csoda villanyozza az elalélt hitet az olasz lelkekben, új erőt gyújt lankadó kebelükben, életre

ébredti a szunnyadozó tömeget. Ez az új magyar vér, ez az újra éledő magyar erő is át fogja hatni a renyhe magyar társadalmat, az elfásult, romlott magyar népet. Áthatja majd ezt a romlott mai kort nemes honszerető példátoknak minden egyes sugara és felolvasztja jegét e kegyetlen destruáló, semmi jóval se törődő társadalmunknak. Közös megújult magyar erővel, megújult vérről fogjuk megmenteni Hazánkat a sorsvetetés rettenetes átkától és szégyenétől.

B) De mindehhez át kell világítani a lelketeken nemzeti vallásosságunk gyémántugaraikat. A callás és a callásosság lovagjaitok kell lennetek. E nélkül az alap nélkül futó homok egész honszerelmünk és vakmerő ábránd minden nemes törté-tésünk. Barrés Maurice fiát a wörthi csatáért mezőre viszi Jeanne d' Arc házába, a lourdesi zarándoklatokhoz, ahol a francia szellem szenvedett, ragyogott és imádkozott, hogy ott megható, mély benyomásokat szerezzen. A vallás szól az értelemhez, szól a szívhez, könnyekre fakaszt. Fegyelmézi a szel-lemet. Fejleszti az értelmet, gyengéddé teszi a szívet, megzabolázza a lelki erőket. Csodálatos hatalom, mely 19 századon át szüntelenül és eredményesen munkálkodott az emberi művelődés előbbrecitelében. A callás, a kereszténység leghatalmasabb szellemi ösztöke, a legbiztosabb erkölcsi támasz. Belénk oltja a Végtelen eszméjét és megtanít alázatosnak lenni. A Végtelen eszméje által fényes és mély perspektívákat nyit az emberi szellemnek: az alázatosság parancsa által elnyomja a góg szavát és elhallgatja az elbizakodást. Megerősíti a jellemet biztos és megingathatatlan elvek által. Egységet és erőt ad. A gondolat és akarat egységét megeremti és erőt ad a kivitelben. Uralma alá hajtja az összes lelki központokat, azok független és gyakran ellentmondó működésének gátat vet, külső megnyilatkozások széthúzása és változékonysága ellen akadályt gördít. Senki sem tökéletes: mindazonáltal ugyanazon viszonyok és körülmények között a hívó és vallásos katona gondolatának magasztossága, akaratának acélossága, fellépésének biztonsága által mindig fölötte áll a hitetlen katonának. A hívó breton paraszt túlszárnyalja a hitetlen breton parasztot. A háborúban az egyszerű imádságos fiút több bizalommal lát-ták a pokoli tüzből, mint a vallástalan hősködőt.

Fichte mondja, hogy a hívónél nem különálló foglalkozás a vallás, hanem ama belső szellem, mely áthatja és élteti gondolatait és cselekedeteit a nélkül, hogy folyamatában megakadna vagy megváltoznék. Óriási ihlet ez, amelyben megfürdik a lélek, amely biztosítja a lelkesültség állandóságát és jellem szilárd-ságát.

A mi nemzeti vallásunk, a kereszténység oltalma alatt a magyar emelkedett, lovagias és nemes lett, értelmének és szí-cének minden tulajdonát, ami még ma is e népnek öröksége, összhangzatos és szerencsés kifejlesztésben megmenekültette. Ezt hát most mind elveszítjük?

A lázadás szelleme már itt van s vele az önszeretet jészké-ben nevelt góg! Hovatovább az érdesség, a durvaság jutnak napvilágra. Nem, ezt nem fogják megengedni soha a hit, a val-lásosság büszke és nemes lovagjai!

A mi pogány őseink sem voltak istentelenek. Fehér lovat áldoztak Hadúrnak az ártatlanság jeléül. A magasabb lelki képesség nyilvánul meg bennük, midőn tömegesen futnak a megismert kereszténység zászlói alá.

Magyarország nemesak callásos ország volt nagy férji-aiban és népében egyaránt, hanem a kereszténység védőfala és a nyugati civilizáció bástyája is volt mindenkoron. Hiszen legnagyobb férfjaink a legvallásosabbak voltak minden idők-ben. István királyunk, ki mi szentnek vallunk, hadban erős, bölcsességben első, jámborságban követéreméltó. Alljon elibünk Szent Lászlónknak ékes alakja. Járj elöttünk hatalmas

példáddal a kötelességteljesítés nehéz útjain, az élet még nehezebb harcaiban a jámborságnak és buzgóságnak igaz példaképe.

Hagy el néma sírod országodnak, családodnak kegyes gyámola IV. Béla király, ki hazádat újra teremtetted és oly sok szentet adtál az emberiségnek. Nagy Lajos vallásosságát nem is lehet említeni a magyar dicsőség nélkül, midőn a magyar tenger vizében hunyt el észak, kelet és dél hulló csillaga. Nagy Hunyadink Krisztus harcosa, a vallás igazi lovagja. Mátyás, ki mindig kész tanúságot tenni a vallás nagysága és nemzeti erősítő volta mellett.

Nemzeti hagyományunk tehát: nemzeti vallásunk, a kereszténység mellé állani és ennek őszinte igaz lovagjaivá lenni!

Igaz lovagjaivá kell lennetek a kereszténységnek: értelembe és akaratban. At kell értenetek azonnal minden rafinériát és álnokságot. Vitézi erővel at kell döfnötök minden pokoli történet, minden egyes felismert lépését az alvilágnak. Erős akaratokkal kell hatnotok a társadalomra az ez irányban való honmentő munkásság egész erejével.

C) Így lesztek a magasztos munka lovagjaivá, kik előtt eltörpülnek az emberi szélsőséges szenvedélyek és kik kihuzátok méregfogát a túlzásokra hajtó esztelen fellángolásoknak.

At kell hassa nemes munkátok ereje a magyar beteg társadalomnak minden rétegét. Gyógyítanotok kell, erősítenetek kell az ifjúságot: a felsőbb régiókat éppen úgy, mint a polgári osztályt, még inkább a munkásságot a legutolsóig.

Ez lesz az a kardnélküli győzelem, amely ámulatba fogja ejteni az egész irigy világot.

Most, mikor a káromlások özöne borul a földre; most, mikor a Nérói idők rémületességei ütök fel fejüket az eltorzult világ ábrázatján; midőn ártatlan keresztény vér ömlök az antikrisztus öldöklő bárdja alatt; amidőn a káromlások ki nem gondolt formái zúdúlnak az emberiség félrevezetésére és megbotránkoztatására, most nyíljon ajkunk a Haza, a vallás és a munka esküjének hűséges letételére. Eme fiúi hódolatokkal fogjátok kiengesztelni az eget és áldását fogjátok kiérdemelni arra nézve, hogy megnyissa ajkát az irigy, néma világnak a rosszakaró aljas ellenségnek, hogy mindazt a jót, amit rólunk eddig kajánságból elhallgatott, most ösztönszerűleg napfényre hozza és beszéddel legyen kénytelen hirdetni a magyar dicsőséget, a magyar fenkölséget és magyar nagyságot.

Igy lesz hallóvá a gonosz, süket ellenség és lesz beszédessé az irigy némaság a magyar nagyság előtt, a magyar zsenéinek hazájára, hűtéré és őszintelen munkájára tett esküje által.

Igy lesztek Ti első Szent királyunk igaz történelmi magyarjai. És így fogjátok megtanítani elleneink fülét is beszéltre és nyelvüket a rágalom becstelen útjától el fogjátok téríteni.

A tények előtt elnémúlnak a gaz álnokságok és ámulatba esik a gazember világ! Acél kardunkat kiütötték kezünkéből, de nemes tetteink előtt nem térhetnek ki. A magyar mindig mestere volt a kardforgatásnak, mutassátok meg, hogy tudtok küzdeni karddal kezetekben, de tudtok győzni azzal a nemes karddal is, amelyre Krisztus tanított benneteket és melyet elleneink csak csodálni fognak, de letörni nem tudnak soha!

II.

Trianoni Mohácsból — Örök Magyarország felé!

1926 aug. 20-án a felavatási ünnepen elmondta:

D. Veress Jenő, a Ludovika Akadémia ref. főlelkésze

Ifjú Bajtársaim és Testvéreim! A mai napon a szentistváni birodalom ezeréves hőskölteményének déli verőfényében és a négyszázéves mohácsi tragédia éjjeli sötéttségében álltok egyszerre.

Ragadj meg lelketeket az ezeréves hősköltemény napfényes dicsősége és egetverő lelkesedése!

Nyilallják szívetekbe a négyszázéves tragédia földrengető fájdalom és bűnbánó keserve!

Azután ez a két hatalmas érzelem, mint két óriási szárny lendítsen benneteket a mai trianoni Mohácsból a szentistváni birodalom dicsőséges helyreállítására felé!

És ha az óriási feladathoz képest elégtelennek érzitek mindezt, hát ne felejtétek el, hogy aki dicső birodalommal áldotta meg és mohácsi vészekkel neveli nemzetünket, az igazságos és irgalmas nagy Isten küzd veletek a fényes és áldott magyar jövődért.

Küzdjétek ti is Vele ország- és lélekvesztő mohácsi bűnök kiirtásáért, birodalomalkotó, léleképítő királyi és krisztusi erények kifejlesztéséért s győzelméért.

És most zúgjon az eskü, hulljon az áldás, minden Mohácsok sírjára, örök dicső Magyarország feltámasztására, feltámadására! — Amen.

Ki éltét magasabb cél-
nak szenteli, ne várja,
hogy önmaga fogja él-
vezni gyümölcseit: sok
idő kell, míg a mag,
melyet az emberiség me-
zején elhintünk, gyü-
mölcseket hozhat.

(EÖTVÖS.)

Közintelligencia egye-
dülő valóságos erő; en-
nél előbb-utóbb nagyobb
hatalom nincs s azt a
lehető legnagyobb ma-
gasságra fejteni, leg-
szentebb hazafiúi köte-
lességünk, mert annál
nagyobb jót nem tehe-
tünk hazánknak.

(SZÉCHÉNYI.)

NEHÁNY SZÓ A SZELLEMI LEVENTE-MUNKÁRÓL

Ezt a rovatot vezércikkeknek szántuk, mikor lapunk 1922 áprilisában megindult. Cikkek számára, melyek »a Leventekör szellemi irányítását végzik s melyek a levante-gondolatot, a levante teendőit, eszmekörét, felfogását, megfigyeléseit fejezik ki«.

Körünk immár hat esztendeje, hogy megalakult, s akkor ezt a néhány szót írta zászlajára: »A tudás, a szak- és általános műveltség megszerzésében való segédkezés, a jellemfejlesztés elősegítése és a hazafias érzés ápolása«, tehát a keresztény, magyar szellemben végzett önművelődés volt a cél. E hat év nem nagy idő. De ha tanulságait nézzük, nem lehet érdektelen, rá egy kis visszapillantást vetnünk. Az első Sorakozó! szavára aránylag kicsiny, de igen lelkes csapat toborzódott. Még szinte most is látom a nemes tettvágy tüzeiben égő arcokat, az önként vállalt több és jobb munkára lelkesen vállalkozókat, akiknek a jelen keserűségeiből a távolba mosolygó szemében a levantejellem ideálja tükröződött.

A levante szó önként jelentkező fiatal harcost jelent. Ők is levantéknek jelentkeztek, hogy ezer sebből vérző hazájukon minél jobban, minél előbb segíthessenek. A következő tanévben szinte megkésztetődött a számuk és munkájuk. Rövid gyermekbetegség után a kör bámulatosan megerősödött: csaknem az összes akadémikusok tagjai voltak s a parancsnokunk »az akadémia vezetőszellemét« jelölte meg benne. E magas színvonal még egy évig tartott, de aztán... egyszer csak lefelé indult a »standard« s ez a »hanyatlás« a mai napig sem állott meg.

Helytelen elv, ha a gyengeségeket takargatjuk, s még helytelenebb, ha azokat elnéző jóindulattal még tenyészítjük is. Mi tehát nem resteljük, hogy az elmúlt hat évről őszinte számadást adjunk, hisz a kritika az »igazakat« úgy sem érinti, kik hű kitartással a minőségbeli színvonalat állandóan emelték.

A) A jelentkezett tagok száma volt:

	1921. ápr.-jun.	1921/22.	1922/23.	1923/24.	1924/25.	1925/26.	1926/27.
Irodalmi osztályban		46	32	75	131	64	42
Hadtudományi osztályban		32	17	125	60	26	14
Általános tudományi, később technikai osztályban		23	34	74	86	63	40
Képzőművészeti osztály.		24	16	50	79	49	20
Összesen	80	125	99	324	356	202	116

B) A beadott munkák és elhangzott előadások száma: (a szavakat és pályamunkákat nem számítva)

	1921. ápr.-jun.	1921/22.	1922/23.	1923/24.	1924/25.	1925/26.	1926/27.
Irodalmi osztályban	14	45	51	47	33	23	20
Hadtudományi osztályban	8	20	32	56(-9)	8(+9)	10	8
Általános tudományi, később technikai osztályban	2	20	Idejel. megsz.	8	6	8	7
Összesen	24	85	83	111 (102)	47 (56)	41	85

Mindezek a jelenségek — az első hallásra talán — csupán a mi belügyünknek tűnnek fel s mint ilyenek nem is kiváncsi lehetünk a nyilvánosság elé. De hogy én a szellemi levante-munka hanyatlásával ép e helyen — a mi vezércikkünkben — foglalkozom, arra engem az okok keresése közben feltámadt ösztönszerű meglátásaim indítottak, melyek nemcsak a Ludovika Akadémia Leventekörére, hanem az egész magyar ifjúságra, tehát egy nagyobb nemzeti egységre is vonhatnak általános érvényű következtetéseket.

Mi lehet az oka, hogy a háborús összeomlás, illetve a kommunista diktatúra bukása után feltámadt hatalmas nemzeti lelkesültség lángjai alig pár év múltán leohadtak? Vajjon a keresztény, nemzeti röneszdánsz eszmétartalma, melynek sajátos alkotása végeredményben Leventekörünk is, megváltozott volna, avagy annak megvalósítására immár nem volna szükség? E program, mely lényegében a nemzeti újjászületést követelte az egyes egyének újjászületése és nevelése által, nem változott meg, sőt annak megvalósítására: a szellemileg, testileg, erkölcsileg értékesebb, erőteljesebb, ellenállóbb embertípus kitermelésére nagyobb szükség van, mint valaha.

Tagadhatatlan, hogy ennek az új »nemzeti fellelkesültség«-nek vannak máris számbavehető eredményei, de ezek — szerény véleményem szerint — inkább külsők, mint belsők. Mert pl. míg nálunk a testnevelés és sport terén soha nem látott fellendülést tapasztalhatunk, addig az önként vállalt több és jobb munka, a rendszeres önképzés, egyszóval a szellemi levante-munka további sikeréért kell aggódnunk. A jelszavak, hangzatos cikkek, mellverő beszédek ideje lejárt. S most már a programszerű, következetes, folyton erősödő

és erősítő munkában kell állnunk, hogy távoli nagy céljainkhoz, ha keserves, apró lépésekkel is, de közelebb jussunk. Csonka hazánk egyetlen valamire való fiáról sem merném feltételezni, hogy erre ne volna meg benne a jószándék és akarat. Mi hat tehát mégis bénítólag?

Öseinkről mesélik, hogy fülüket a földre hajtva, messziről meg tudták állapítani ellenséges csapatok közeledtét. Most én is így érzem két ellenséges — feltétlenül idegen — jelenség közeledtét, miknek előfutárjai talán már itt is vannak közöttünk. Az egyik, aminek jobb híjján más nevet nem tudok adni: a kiválóság gyűlölete. Egészen új jelenség, talán a »nagy Nyugat« kultúrdzsungeléből hozta ide valami rossz forgószél. Az új néplélek a tökéletesség, hibátlanosság, minták után kiált, de ha ezeket egyesekben, a valódi életben, hacsak megközelítőleg is megvalósítva látja, akkor azokat nemcsak utálja, gyűlöli, hanem azok megsemmisítésére is törekszik. Igen, a bálványimádás ősemberi vágy, de manapság a bálványdöntögetés is mindennapi eset. Az ideálok után való szomjazás s egyben az ideálok iránt érzett ellenszenv igen könnyen megmagyarázható a modern materialista szocializmus fojtó szirokkójából, amit ma a gazdasági lerongyolódás, Trianon átka is füt. Komoly tudósok is sejtetik már, hogy az elközepszerűsödés, elproletárosodás kellemetlen zökkenői után új rabszolgaság kialakulása előtt állunk, melynek primitív szerkezetéből az apró-cseprő egyéni érdekek és jólét mindenáron való megvalósításának lólába messziről kilátszik. Ez az »egy tál lencse-életrendszer« természetesen nem ismer magasabb közösséget, erkölcsi jellemeket, önfeláldozást, hisz ezek a rabszolga-egyenlőség jólé váló emelkedést jelentenek, ami persze itt megtűrhetetlen. Csak ha a véletlen vagy erőszak egy-egy különlegességet dob közéjük, akkor tör ki belőlük az ősemberi bálványimádás határtalan szenvedélye. (Vagy pedig mesterségesen vezetik le ezt a tömegszennvedélyt pl. a futball- és más versenyeken, miknek mámor- vagy dühkitörései igen hasonlítanak a Nero császár korabeli gladiátorjátékok közönségének »lelki«-világához.)

Pedig a mi levantekörünk is, mint a keresztény nemzeti újjászületés minden intézménye, elsősorban arra törekszik, hogy kiválóságokat neveljen és hogy lehetőleg minden tagjából az legyen, mert a magyar jövő mindenkitől két embert vár. A több és jobb munka vállalása és végzése, az istenadta tehetségek kiművelése stb. az eszközök ehhez.

Lehet, hogy az előbb vázolt »rossz, idegen forgószél« lehellete a magyar ifjak egy részének húnyt szemű lelkére is ránehezül...

Másik ösztönszerűen sejtett okát a — reméljük, átmeneti — bénulásnak szintén idegenből ideplántált jelenségben látom és pedig: az elgépserűsödésben. Nem jut eszembe, hogy a modern technika bámulatos haladását vádoljam az erkölcsi és szellemi értékek kultuszának hanyatlásáért. Hisz végeredményben a technika maga is hozzájárul ennek emeléséhez. Másra gondolok. Az egyes ember elgépserűsödésére. A kiváló német kultúrfilozófus,

Kayserling gróf mondta nemrég: »A modern ember típusa a soffőra. Kétségtelen, hogy korunk gyors és lelkes elismerésben részesíti a gépteljesítményeket, míg ugyanakkor az erkölcsi, szellemi kiválóságok legtöbbször csak igen szerény »nyilvánosságra« számíthatnak, de az is előfordul, hogy örökre homályban kell maradniok. Ehhez járul, hogy a modern társadalmi berendezkedés természete folytán tagjainak 99%-át csak az apró gépalkatrész szerepére kárhóztatja. Így hát az olyan egyéniség elérése, mely elsősorban belső, nehezen látható, de a tömegtől elkülönítő értékekre támaszkodik, manapság nem kívánatos, de nem is igen lehetséges. Ugy látszik, hogy csak a gép és ennek uralma az egyetlen lehetőség arra, hogy az egyéb körülmények miatt elnyomott egyéniség fejlődésre, diadalra jusson. Innen van az, hogy korunk ifjúságának nagy része mohón veti magát a technika világmentést ígérő karjaiba, míg az ú. n. exakt és széptudományok, valamint művészetek művelésétől bizonyos fanyar családottsággal elfordul.

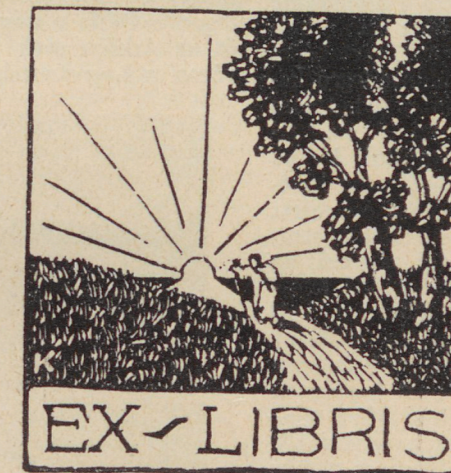
Lehet, hogy századunk valóban a gépek korszaka, a továbbfejlődés lehetősége mégis csak véges és a vége felé kérdése: mi a legfőbb jó és cél a modern ember számára? — csak ezt a feleletet tudja adni: a lehető legnagyobb és legtöbb kényelem. Már pedig az ember — Isten kezétől eredő berendezése folytán — egyénisége teljes kifejlesztésére mindig törekedni fog, s ehhez az alap mégis csak a lelki és erkölcsi értékek kiművelése. A technikai tudás és uralom legfeljebb csak a diadal koronája lehet ezen. Nem lehet tehát az építést fent kezdeni, avagy éppen csak ott elvégezni.

A »keresztény nemzeti röneszdánsz« eszmevilága és törekvései iránt mutatkozó közöny egyik oka tehát abban is lehet, hogy a gép elvonja az embert a lelkétől, minnek folytán olyan intézmények, melyek — mint a mi Leventekörünk is — elsősorban a szellemi és erkölcsi értékek istapolását tűzik céljukul, lassú, nehéz, sokszor észrevétlen munkájukhoz nem tudnak elég hívet toborozni.

Végezetül a »kedvtelenek«-nek, a kényelmes »nem lehet«, »nincs idő« stb. hangoztatásával minden gesztenyekikaparástól visszahúzódnak, a resteknek, a magukban sem bizó biráskodóknak, csak röviden szeretnék valamit megemlíteni. A harc-terén azt a katonát, aki önkezeléssel teszi magát alkalmatlanná a küzdelemre, rendszerint halállal büntetik.

De kérdem: nem öncsonkító-e ma az a magyar fiatalember, aki a maga jó hajlamait, tehetségeit nem igyekszik minden erővel feléleszteni és kifejleszteni? Nem kellene-e súlyosan büntetni azt, aki megelégszik a saját apró-cseprő egyéni érdekeinek biztosításával s nem igyekszik magát a nagy közösség küzdelmeibe bekapcsolni és magát erre minél alkalmasabbá tenni? Nemrég elhunyt főparancsnokunknak, vitéz Nagy Pálnak klasszikus szavaival felelek: »Aki csak annyit tesz, amennyit követelnek tőle; aki — ha a legjobb felkészültséggel is — csak önmagáért dolgozik, a nagy nemzeti célok érdekében pedig semmit sem tesz, az nem magyar katona, az csak zsoldos!«

vitéz Rózsás József.

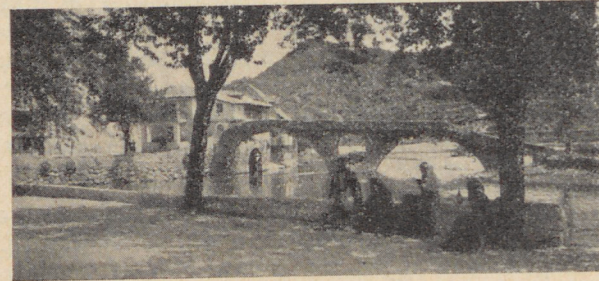

KRUDY ÁDÁM akadémikus linoleum-metszete

ALBÁNIA

Irta: dezséri Bachó László, a m. kir. honvéd Ludovika Akadémia tanára

A balkáni háború előtti időkben Olaszország Albániában a statusquo, azaz a török szuverenitás fenntartásának a politikáját hirdette azért, hogy a »beteg

Régi albán hid Rijekában.

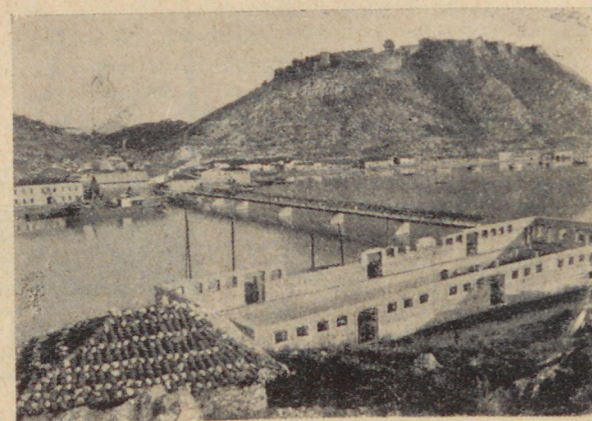
ember» európai birtokállományának likvidálása esetén a reá nézve oly nagy fontosságú albán partvidék ne kerülhessen a másik balkáni vetélytárs, a monarchia birtokába, ami a »mare nostrum« álmának megfiúsulását jelentette volna. Nagy költséggel iskolákat, hajózási vonalakat, konzulátusokat, kórházakat, bankokat és kereskedelmi vállalatokat létesített, illetve a meglévőket bőkezűen szubvencionálta és ezek segítségével iparkodott, ha nem is teljesen hatálytalanítani, de legalább is ellensúlyozni azt a nagy befolyást, melyet a monarchia hasonló intézmények létesítése folytán különösen Északalbániában elért.

Mikor a balkáni háborúban elszenvedett veresége következtében Törökország kénytelen volt vazallusai, a kis balkáni államok javára lemondani, Itália legelső dolga volt magát Valonában katonailag is befészkelnie s onnan csak a monarchia legerélyesebb tiltakozására vonult ki; azután pedig a saját részéről is támogatta a monarchia abbeli igyekezetét, hogy az albán partvidék sem a balkáni Piemont, Szerbia, sem pedig a Szkutari birtokáért aránytalanul nagy áldozatokat hozott Montenegró kezére ne kerüljön. Miután a két rivális nagyhatalom Albánián az érdekek ellentétes volta miatt megosztani nem tudott, a nagyhatalmak vonultak be az akkori albán fővárosba, Szkutariba, Oroszország kivételével, amely a szerb aspirációk ki nem elégitése miatt duzzogva távoltartotta magát a közös flottademonstrációtól és Szkutari katonai megszállásától, aminek én szemtanúja voltam. (Akkori és a háború alatti hosszabb albániai tartózkodásom alatt alkalmam volt megismerni a zürzavaros, bizonytalan és groteszk albániai állapotokat, melyeket azelőtt egy jó ismerősöm, a magát Skander bég utódjának és hercegnek nevező Aladro Castriota albán trónkövetelő színes elbeszéléseiből ismertem.) A balkáni háború politikai likvidálása alkalmával a hatalmak, hogy Albánia a mohón terjeszkedő Szerbia kezére ne juthasson, a monarchia és Olaszország közös óhajára a független albán fejedelemséget alkották meg, amelynek az afrikai és közép-amerikai exotikus államokban uralkodó állapotoknál is groteszkebb viszonyait a világlapoktól kezdve egész a külvárosi kabarékig mindenki gúny tárgyává tette.

Ez a független Albánia a világháború alatt hadsintérré vált. A szerbek letérése után oda a monarchia

vonult be, miután Valonát és környékét az olaszok sietve megszállták volt. A »független« kabarállam derék polgárai harcoltak mindkét oldalon jó zsoldért, felszerelésért és ellátásért, azaz, hogy nem is igen harcoltak, hanem ha jobb üzletre volt kilátás, igen sokszor az ütközetek előtt és alatt átpártoltak az ellenfélhez és ezzel fizették meg több mint kétes értékű támogatásukat. Akinek a háború alatt felállított albán reguláris és irreguláris alakulatokkal dolga volt, az nagyon jól emlékszik ezekre a csúf epizódokra és nagyon jól tudja, hogy az albán alakulatok harci értéke egyenlő volt a semmivel, minek következtében minden parancsnok csak megkönnyebbülten sóhajtott fel, ha meghallotta, hogy a számára csak tehetétt jelentő albán csapatok szétszéledtek vagy »meglőgtak.«

Olaszország, mielőtt a világháborúba belépett volna, régi álmának, a »mare nostrum«-nak a teljesülését a londoni szerződésben biztosította magának, mely nemcsak az isztriai partot és a dalmát partvidék tekintélyes részét biztosította Itáliának, hanem Valona és Saseno sziget közvetlen birtoklása mellett az Albánia fölötti protektorátust is. Ezt a londoni paktumot 1915-ben, tehát Szerbia teljes összeomlása után, annak rovására kötötték. De mikor Olaszország hadbavonulása a háborút nem tudta gyorsan eldönteni, az ántant-hatalmak a szerbek unszolására és azért, hogy a monarchia délszláv nemzetiségeit hűségükben megingassák, az 1917-iki korfui szerződésben proklamálták az egységes délszláv birodalmat és Itáliának tett ígéreteiket a szerbeket pártoló Wilson nyomása alatt elfelejtették. A háborút követő idők olasz kormányai belpolitikai nehézségekkel küzdöttek s nem bírtak olyan külpolitikai súllyal, mely elegendő lett volna ahhoz, hogy a londoni szerződésben kikötött (de a korfui paktumban már hatálytalanított) ántantígéretet beváltását sikerrel szorgalmazhatták volna. Fanyalgyva fogadta Itália a nagyszerb álm megvalósulását, mely őt az Adrián csak Isztria, Fiume, a dalmáciai Zára város és Lagosta sziget, Albániában pedig csak a va-

Citadella Skutariban és a Bojana-híd

lonai öböl előtt fekvő Saseno sziget birtoklására korlátozta és a »mare nostrum« ábrándjának a beteljesedése összezsugorodott néhány olyan pont birtokbavételére, melyek bázisai lehetnek egy, az Adria birtokáért be-

következendő mérkőzésnek: Itália és a monarchia balkáni aspirációit fokozottabb és türelmetlenebb formában átvett új adriaparti állam, az SHS királyság között.

A fascizmus jegyében újjászületett (imperialista) Olaszország legelső dolga volt a rá nézve kedvezőtlen 1920-iki rapallói szerződésért magát Albániában kárpótolni. Hamarosan megszerzi magának a hatalmak megbízatását Albánia határainak a védelmére, megszerzi az azelőtt szerbbarát Ahmed Zogu albán köztársasági elnök támogatását. Az albán kérdések hírtelenül a sürgős megoldásra váró, aktuális kérdések közé sorakozik fel, s ha Olaszország a multban sem titkolta azt, hogy egy számbavehető katonai hatalomnak Albániában való befészkelődését nem nézné tétlenül, úgy még kevésbé titkolja azt most, mikor a hatalmas monarchiánál sokkal gyengébb ellenféllel találja magát szemben.

Olaszországnak mindenekelőtt Valona birtoka fontos. Egész leplezetlenül hangoztatott érdeke, hogy déli partjai közelében, különösen pedig az Adria bejáratánál ne tűrjön erős flottabázissá kiépíthető kikötőt olyan hatalom kezén, mely neki az Adrián vetélytársa lehetne. A valonai kérdésnek Olaszországban egész irodalma van, az olasz napisajtó pedig nem győzi eleget hangoztatni, hogy Valona jelentősége Olaszország számára most, hogy Malta után Bizerta is idegen kézen van, nagyobb mint valaha és megállapítja, hogy Albániának »függetlenné« kell maradnia, úgy természetesen, hogy Valona kikötője olasz ellenőrzés alatt maradjon.

A térképre vetett egyetlen pillantás meggyőző arról, hogy az otrantói szorosot domináló és az olasz parthoz veszedelmesen közelfekvő Valona birtoka Olaszország számára nem lehet közömbös, mert a valonai öböl bejáratánál fekvő Saseno sziget, a Linguetta és Svernesti földnyelvek megerősítése az annak birtokában levő idegen államot egy másodikkal, a cattarói öbölhöz hasonló, nagyszerűen védelmezhető flottabázishoz juttatná éppen azon a helyen, amely Itáliának a legkellemetlenebb még akkor is, ha ez az idegen állam komoly haditengerészettel nem is rendelkezne.

Ahogy Albániát megismerni szerencsém volt, azt hiszem, nem csalódom, mikor azt gyanítom, hogy a független Albánia egy emmer alakulat, mely úgy létét, mint további tengődését annak a körülménynek köszönheti, hogy az érdekelt hatalmak eddig nem tudtak megosztani rajta. Albánia lehet földrajzi és politikai fogalom, de a szó modern és európai értelmében államnak nem igen nevezhető az olyan alakulat, melyben az államfentartó erők hiányoznak vagy teljesen szervezetlenek. Ugyan alig lehet beszélni egy egységes albán népről, melyet a múlt tradíciói és a jövő nem-

zeti aspirációi egy közös, nagy cél irányában előre tudnának lendíteni. Legfeljebb egymástól jellem, szokások, vallás és kultúra (amennyiben itten ilyenről szó lehet) tekintetében teljesen különböző albán törzsekről beszélhetünk, amelyeket semmiféle hatalom eddig közös nevezőre hozni nem tudott, még az évszázados török uralom sem, amely itt egyetlen nagy eredménnyel dicselkedhetik, ugyanis azzal, hogy az ottani meghatóan primitív, mondhatnám anarchisztikus állapotok türesével az albán nép nagy többségének a lelkéből holmi állami függetlenségről szövögetett álmokat kiölte. A török uralom az albán törzsekbe azon immár teljesen kírthatatlan meggyőződést oltotta bele, hogy az állam-polgárnak annyi a joga, amennyit szerez magának, de kötelességei, különösen pedig adófizetési és katonai kötelezettségei semmi körülmények között nem lehetnek. Ezzel a két alapelvvel azután teljesen ki van merítve a de facto érvényben levő albán alkotmány, akármit is mondjon vagy írjon elő az a törvénykönyv, melyet a független Albánia számára valószínűleg megszerkesztettek. A magas porta ellen időnként fellángolt albán felkelések mindig és kizárólag a sztambuli kormánynak néha-néha megnyilvánult azon naiv felfogása ellen irányultak, hogy Albániának, mint török provinciának, talán mégis illenék megfizetni legalább hébe-hóba a köteles pénz- és véradóját. Az ilyen gyerekesen naiv felfogás elleni szenvedélyes, sokszor fegyveres tiltakozásban, de csakis ebben, egyetértett az egész Albánia és a török mit tehetett egyebet, időnkint jól elpáholta és azután békében hagyta lojális polgárait, mondván, éljenek úgy, ahogy akarnak és ahogy tudnak. Ezzel szemben viszont nem is fektettek be az országba egy vörös piastert sem; vasutakat, utakat, iskolákat stb. nem építettek, sőt tiltakoztak az ellen, hogy mohamedán albánok a monarchia és Olaszország által fenntartott iskolákat látogassák. Nincs is az egész országban sem vasut, de a valonai olasz mólón kívül egyetlen olyan kikötői építmény sem, mely ezt a nevet megérdemelné, noha tengerpartja olyan hosszú, mint a dalmát partvidék. Iskolák, posta, telefon stb. csak annyi, amennyit a monarchia és Itália ott létesítettek.

Az albán törzsek egymástól és mindenkitől teljesen függetlenül élnek a saját maguk külön életét ezen a boldog földön, mely ma is olyan állapotban van, mint amilyenben lehet Tibet vagy Beludzsisztán, vagy amilyenben lehetett Yucatan vagy Patagónia, amikor felfedezték. A primitív viszonyok közt élő törzsek a törzsen túlnemő együvértartozás érzését nem igen ismerik s állandóan feszült, sokszor ellenséges viszonyban vannak egymással, aminek nem utolsó oka az, hogy a vérbosszú szörnyű intézményét a katolikus lelkészeknek sem sikerült kiirtani. Harcolnak tehát, ha más ellenség

Skutari látképe

nem akad, egymás ellen, hol virtusból, hol vérbosszúból, de harcolnak, mint a világháború alatt is láttuk, mindenki ellen, ha megfizetik őket, ami azonban nem zárja ki azt, hogy holnap a tegnapi ellenséghez ne menjenek át. Ez náluk nem önérték vagy jellem hiánya — mert az albán különben önértékes és minden bántalmat golyóval torol meg — hanem annak a tudata, hogy neki teljesen mindegy, hogy a két veszekedő közül melyik marad a porondon. Ezt igazolják a balkáni háború eseményei is, mikor is az albánok egy része a törökök oldalán, más része a görögök mellett, harmadik része pedig úgy a szerbek, mint a görögök és törökök ellen harcolt. Hogy egyes albán törzsek mennyire nincsenek áthatva a független és egységes Albánia ideáljától, legjobban az bizonyítja, hogy mikor a balkáni háború alatt a montenegróiak Szkutarit a nagyhatalmak által felállítani elhatározott független Albániától el akarták szakítani, akadtak albán törzsek, amelyek a montenegróiak oldalán harcoltak.

Csak az burkolhatja a vadregényes romantika poétikus köntösébe ezeket a marcona külsejű, borotváltfejú, kis műveltségi fokon álló harcosokat, aki nem ismeri őket, mert nem volt dolga velük. Az albán előtt a legkorlátlanabb egyéni és törzsi szabadság a legnagyobb érték és ennél az egyéni szabadság- és törzsi bezárólag menő fajszeretettel talán csak a kapzsisága, önzése, továbbá minden idegen és új dolog iránti fanatikus gyűlölete van csak jobban kifejlődve. Az albán legjobban szeretné kínai fallal körülvenni magát, hogy időtlen időig élhesse, senki által nem zavartatva, a saját külön primitív életét, melynek legfőbb elve a teljes függetlenség, azaz anarchia.

A városokban lakó albán intelligencia tagjai, kik annak idején a monarchiától és Olaszországtól különböző címek alatt szép pénzt vágtag zsebre, főleg abban különböznek falusi és hegyvidéki honfitársaiktól, hogy pantallót viselnek és nem hálnak puskával. Otthoni missziós iskolákban, sőt külföldi tanintézetekben is, a pantallóval egyidejűleg valami többé-kevésbé felletes európai formákat szedtek magukra, de megtartották a bizantinus ravaszsgot, mellyel az egymásra féltékeny hatalmasságok aspirációit a maguk javára előnyösen gyümölcsoztették, nem feledkezvén meg arról sem, hogy Nagypénteken vagy Ramadan-napkor a városba kétméteres puskákkal és görbe handzsárokkal becsődülő honfitársaik előtt magukat teljes albán nemzeti díszben ne mutogassák. Valóságos regényeket hallottam ennek az albán városi intelligenciának a bizantinizmusáról, melyeket ezen rövid szkeccs keretében kivonatossan sem lehet elmondani. A legöregebb és legravaszabb kaméleonok is szégyenkezve bujhatnak el előttük. A falusi missziós barától kezdve egész Prenk Bib Dodáig minden rendű és rangú intelligens albánt volt alkalmam a saját házában, társaságban, a kávéházban megfigyelni s mindegyik minden alkalommal egészen más ember volt, amely különbség különösen akkor tűnt fel, ha előttem saját, sajnos, érthetetlen nyelven a honfitársaival beszélt. Vannak azután intelligens albánok, akik mindenféle szerepléstől félrevonulva teljesen exkluzív, úri életet élnek, de ezek száma vajmi kevés lehet.

A csodával volna határos, ha egy olyan primitív országban, ahol mint ezer évvel ezelőtt, ma is csak hegyes karóval szántanak és görbe bicskával nyiszálják le az érett kalászokat, ahol mindenki akkor és annál katonáskodik, akinél akar s ahol az adót puskával fizetik, bármily erélyes és hivatása magaslatán álló nemzeti kormány rendet tudna teremteni, még azt a felettébb valószínűtlen esetet fel is tételezve, hogy az említett körülmények által teljesen széttagolt s gyakran egymással ellenségeként szembenálló törzseket meg is tudná győzni arról, hogy egy független állami életet élni akaró ország polgárainak a közzel szemben kötelességei is vannak. Amíg a »suprema lex salus rei publicae« elve az egész vonalon nem érvényesíthető, addig a független Albánia már azért is nehezen fog boldogulni tudni, mert pénze nincsen, olyan bolond bankár pedig aligha akad, aki a mostani Albániának pénzt adna, mint ahogy nem adtak Wied hercegnek sem, aki a zacherlinszagú albán trónust ott is hagyta, mert pénzt nem kapott, alattvalói pedig nem pariroztak az olyan »mbret«-nek, aki tőlük akart pénzt, a helyett, hogy pénzt hozott volna a házhoz. A termékeny síkságok és völgyek, a gyönyörű erdők, az újabban sokat emlegetett petróleumforrások és mindama gazdagság, mely ma úgyszólván még parlagon fekszik, akkor fognak majd a nemzeti vagyon tényezőivé válni, ha egy érdekelt idegen állam nem fogja sajnálni befektetések által megteremteni mindama kulturális tényezőket, melyre Albániának, hogy európai ország lehessen, legelőször is szüksége van.

Ha az onnan most érkező hírek helyesek, akkor a két, Albániában érdekelt idegen állam ott tényleg csinál befektetéseket — puskaporban. Albánia »függetlenségének« mindkét oldalról erősen hangoztatott formulája a villámhárító. Erről a villámhárítóról jut eszembe egy józú történet, amit odalent hallottam. A romokban heverő szkutarii citadella közepén van egy szörnyű nagy gödör, melynek a rendeltetését sehogy sem tudtam megérteni. Kérdezősködésemre a következő választ kaptam: A török időkben egy anglius, aki Albániában utazott, felballagott a szkutarii citadellába. A parancsnokló török basa előékenyen megmutatott neki mindent, így a puskaporos magazint is. Az angol megkérdezte a basát, hogy miért nem állíttat fel egy villámhárítót egy ilyen veszélyes helyen. »Biz az nagyon jó lesz. No lám, erre nem is gondoltam«. S így szólván, azonnal rendelt Sztambulban egy villámhárítót. Meg is érkezett. A modern technikai tudományokban felettébb jártas kitűnő basa katonáival be is dugatta a puskaporraktár tetejébe a villámhárítót — vasnyelét, a hozzá pakolt szép fényes drótokkal pedig bekerítettette a disznóólat. A legközelebbi égháború alkalmával azután nagyszerűen működött a villámhárító. Azóta van a nagy gödör a citadella udvarában.

Az albániai hírek után ítélve, az ottani villámhárítóról, az erősen hangoztatott s minden oldalról agyongarantált státusquoról, az albán »függetlenség«-ről is hiányzik a drót. A viharfelhők pedig egész szépen gyülekeznek az Adria mindkét partja felett...

JELENET A MOHÁCSI CSATÁBÓL
(A magyar gyalogság tüzzel visszaveti a janicsárok rohamát)
GLOCK TIVADAR ny. tábornok pasztelleje

A MAGYAR VÉDERŐRENDSZEREK FEJLŐDÉSE ÉS MÉLTATÁSA¹⁾

Kóber János akadémikustól

ŐSMAGYAROK

honfoglalás első nehéz munkája Pannonia meghódítása volt; a magyarok azonban nemcsak fegyverrel a kézben tudták birtokukba venni e területet, hanem azt maradandó időre meg is tartották.

Őseink hadiszervezete minden tekintetben megfelelt az idő követelményeinek. A vándorút bomlasztó viszontagságaiban a vérokonság volt az a kapocs, mely az új hazát kereső nemzetet a korai széthullástól biztosította. A családi kötelék képezte a hadsereg szervezésének s evvel az egész nemzet tagozásának alapját. Minden közös származásra visszatekintő csoport külön nemzetséget alkotott. Több ilyen nemzetség egyesüléséből keletkezett a törzs, melynek tagjai közös birtokot élveztek, egyenlő jogokat gyakoroltak és egyenlő mértékben részesültek a zsákmányban is.²⁾

Harcban minden törzs egy-egy hadtestet képezett, melyben az összetartozandóság érzése volt a legfőbb erkölcsi kapocs. Nagyobb vállalkozások alkalmával a törzsek néphadsereggé egyesültek, a nélkül azonban, hogy e nagyobb egység nélkülöznie volna az egyes törzseket összetartó rokonrészéseket.

Az őshazában vívott állandó harcok megedzették a magyart, egységes szervezetet teremtettek a nemzetben és nagyra nevelték harcászatait. A X. század első felében 33 évig voltak táborban, ez alatt 24 hadjáratot viseltek Németországban, hetet Olaszországban, ötöt Görögországban és négyet Franciaországban s ez alkalmakkor mindössze tíz csatában maradtak vesztesékesek³⁾. A páratlan győzelmek okai a hadszervezet és hadviselési mód tökéletességében lelik magyarázatukat.

A honfoglaló magyaroknál általános és személyes védkötelezettség uralkodott. *»Az egész nemzet megjelenésében mint egy hadi tábor tűnt föl.«⁴⁾* A nemzet szabad tagjai között osztálykülönbség nem volt, de ennek megfelelően egyaránt kellett mindenkinek hadiszolgálatot is teljesíteni. A vérszerződés 6. pontja evvel kapcsolatban úgy szól, hogy *»aki a táborban meg nem jelenik és elmaradásának okát nem adhatja, ketté hasítatik vagy szolgaságra taszítatik.«⁵⁾* A katonaszkodásra való kötelezettség azonban nem állott ellentétben a nemzet történeti éniségével, sőt ellenkezőleg: éppen a

nemzet harcias szelleméből fakadt az. *»Csak a háború viselésére adják magukat és arra igyekeznek, hogy az ütközetekben rettentők legyenek. Semmi sem szomorítja őket annyira, mint az, ha közülük néhányan az ellenhez pártolnak.«* (Bölcs Leo.)

Az etelközi tartózkodásig a hadsereget kizárólag a nemzet tagjai képezték, amit korabeli feljegyzések is bizonyítanak: *»A turkok és saracénok hadseregei nem állanak válogatott, sem pedig toborzott vagy fogadott férfiakból.«* (Bölcs Leo.) Később azonban már a hűbérrendszer egy kezdetleges foka érvényesül, midőn idegenek is harcoltak soraikban. 889—970-ig viselt hadjáratok alkalmával hozzávetőleg 200.000 (170.000)⁶⁾ fő volt a magyarok vesztesége emberéletben. E nagy létszámsökkenéssel nem tarthatott lépést a magyarság szaporodása s a fennmaradás csak úgy volt lehetséges, hogy mások is résztvettek e harcokban. Ezek után a fegyveres erő a következő csoportokból alakult:

- 1) szabad magyarok, mint a hadsereg magva és gerince,
- 2) felszabadított és felfegyverzett rabszolgák⁷⁾ és foglyok,
- 3) a törzsfőket önként kíséző idegenek, akik érdemeik szerint törzsi jogokat is nyertek és
- 4) a meghódított területek lakosságából szervezett csapatok, melyek azonban pusztán védőrségek jellegével bírtak.

E meghódított területek a törzsek tulajdonába mentek át (szállásbirtok) s a birtokok felett minden harcos egyenlő mértékben gyakorolt tulajdonjogot. Ez nagyban előmozdította a nemzet erkölcsi értékének gyarapodását és fontos szerepet játszott az ország maradandó megtartásában.

Az összes törzsek fölött a szuverén hatalmat a nemzetgyűlés gyakorolta, mely a törzsek fegyverbíró tagjaiból alakult. Legfőbb joga a háború elhatározása és a hadsereg felhívása volt s így a nemzet egységes fellépését szükség esetén biztosította. Háború előtt a nemzetgyűlés a törzsfők közül vezért választott magának, akire a hadviselés tartamára átháramlottak felségjogai. Midőn a vérszerződésben a szabad választás fenntartása mellett egy család (Árpád) tagjaira korlátozták a vezér személyét, a nemzet egysége és összetartozása nagy mértékben fokozódott, mert egyrészt kevesen jöhettek a választásnál tekintetbe, másrészt pedig állandóan meglelt férfiú, tapasztalt harcos lehetett a vezér, (senioritás elve.)

A nemzetgyűlés akaratát mint *»Isten és a község szavát«* hozták nyilvánosságra, törvényeket inkább a szokásjog pótolta. A vezérek azonban gyakran csak kérelmelhetetlen szigorral (Bölcs Leo) tudták a fegyelmet és az engedelmességet fenntartani: mindazonáltal e jelenség nem járt soha komolyabb következményekkel.

A kiváló hadiszervezethez nagyban hozzájárult az ősmagyarok győzelmes harcászata.⁸⁾ Új volt, sajátos és

¹⁾ Részlet a szerzőnek a Levéltörzshatározat által hivatott pályafelére: *»Véderőrendszerek történeti fejlődése és méltatása«* benyújtott munkájából.

²⁾ Konstantinos (VII.) Porphyrogenetos *»De administrando imperio«* című munkájában közli, hogy a magyarság 7 törzsré (ezekhez csatlakoznak még a kabarok) és 108 nemzetségre oszlott. A honfoglaló magyarok száma Kézai Simon és Sayous szerint 216.000, Lampért szerint 200.000 és Jósika szerint 140.000 főt tett volna ki.

³⁾ Hazai Samu: A X. századbéli magyar hadügyről. (Hadt. közl. 1888. évfolyam.)

⁴⁾ Ipolyi: A magyar hadtörténelem tanulmánya.

⁵⁾ Anonymus: Gesta Hungarorum VI. caput.

⁶⁾ Hadtörténelmi közlemények: 1888. évf. 399. lap. Kimutatás a 889. évtől 970-ig viselt magyar hadjáratok alatt emberéletben beállott veszteségekről.

⁷⁾ Ibn Rosteh X. századbéli arab író a lebediai magyarokról megemlíti, hogy rabszolgakereskedést is űztek.

⁸⁾ Bölcs Leo (886—911.) Taktika című munkájának 18. fejezete.

meglepte Európa népeit. A döntő, nehéz harcokat kerülték s csak szétszórt csatározásokba bocsátkoztak; a viszonylagos túlsúlyt mindég a tervszerűség és az ellenség meglepése biztosította. Hadviselési módjuk a nyílharcszat és kézitusa összhangja volt. Minden alkalommal az egyéni ügyesség kiváló szerepet játszik. Ez azonban csak úgy volt lehetséges, hogy állandóan a harc mesterségével foglalkoztak. Külön kiképzésük nem volt, mint katonák születtek a világra s békében minden idejüket hadi gyakorlatokkal és vadászattal töltötték: »A békeidőbeli táborozás csak annyiban különbözött a háború időbelitől, hogy a háborúban csupán egymáshoz közelebb és családaiak nélkül tanyázhattak a hadtestek.«⁹⁾

A hadsereg kizárólag könnyű lovasságból állott s mint ilyen ismeretlen és új jelenség volt Európában.

A honfoglaló magyarok hadserege tipikus néphadsereg volt. Állandóan harcban állottak szomszédakkal s így minden férfinak katonává kellett lennie. A harcias szellem vérévé vált a nemzetnek s ezért ellenségeivel szemben erkölcsi fölényben volt. A sok háború az egyesben helyes harcszati érzéket keltett, az összesség harcmodorát pedig sajátos és minden tekintetben fejlett és egységes eljárásá nevelte. A nomád élet és a ló szeretete, mely őseink történetében igen nagy szerepet játszott, csak előmozdították ezt.

Ezek után röviden összefoglalva, az ősmagyarok néphadserege az általános, személyes védkötelezettségen alapult, a hadkötelezettség tartama a férfi egész életére kiterjedt, a hadsereg felhívásának joga pedig a nemzetgyűlést illette meg. A véderő a szabad magyarok, a felfegyverzett szolgák és a meghódított lakosságból szervezett seregek csoportjaiból tevődött össze.

SZENT ISTVÁN ÉS A VÁRSZERKEZET

A nyugati államok belső megszilárdulása, a folytonos harcokban való kimerülés, a riadei és augsburgi vereségek véget vetettek a kalandos hadjáratoknak s Magyarországot nagy átalakuláson ment át. Miután hazánk nyugati határai úgyszólván teljesen nyíltak s a Kárpátok kelet felé minden befolyásnak erős akadályt gördítenek az útjába, ezt az átalakulást a nyugati keresztény világ eszméi irányították; mindamellett megtartotta a nemzet őshazájából magával hozott alaptulajdonságait s ez az oka annak, hogy az idegen gondolat csak a magyar viszonyok sajátosságaihoz alkalmazkodó módosulás után valósult meg.

A vallási, politikai és társadalmi áthasonulás, mely Géza fejedelem és Szent István uralkodásának idejében ment végbe, a hadsereg szervezetének is gyökeres változását vonta maga után. Az eddigi nem rugalmas és hódító hadjáratok vivására jól megfelelő hadiszerkezet teljesen honvédelmi jellegűvé vált, ami a nomád élet megszűnésével és az állandóbb letelepedések előrehaladásával járó szükségszerű folyamat volt.

Már a vezérek korában az idegenben küzdő harcosok otthonát várak védték. Ezek élén állottak a nemzetséglők. A kabar, kún és bessenyő népek két harmada mindég a várakat őrizte és ennek fejében birtok gyanánt nyerte a vár körül fekvő vidéket.¹⁰⁾

Midőn Szent István a törzsek és nemzetségek birtokait felosztotta, tekintélyes rész maradt a király tulajdonában is. Ezeket a királyi birtokokat azután vármegyékre osztotta,

⁹⁾ Ipolyi: A magyar hadtörténelem tanulmánya.

¹⁰⁾ Horváth Mihály: Akadémiai Evkönyv. VI. 301—302. lap.

amely felosztásnak a régi várak kerületei képezték az alapját. E vármegyei szervezet nem volt egységes, legtöbbször a várispánság előzte meg a vármegye megalakulását, mely a katonai szerep mellett külön körben mozgott s a véderőhöz nem tartozó nép hatóságát képezte.

Az új Magyarország véderőrendszerének alapját a királyi birtokok, vagyis a várszerkezet alkotta.

KIRÁLYI HADSEREG

A királynak akarata érvényesítésére szüksége volt egy jól szervezett, egyedül saját akaratától függő hadsereg. Ez volt a királyi hadsereg, elkülönítve a nemzeti haderőtől, mely kizárólag a nemzet érdekeit szolgálta. A királyi hadsereghez tartoztak a birtokadományok által lekötöztetett idegen lovagok hadi népe és a pénzen fogadott zsoldosok; e sereg magvát azonban a várszerkezethez tartozó osztályok: a várjobbágyok és várnép vagy várszolgák tették ki.

VÁRJOBBÁGYOK

A várjobbágyok birták a várföldek legtöbb részét, javadalmaikról és kötelezettségeikről önként le nem mondhattak, nem volt szabad költözködési joguk, adót nem fizettek. A királynak úgyszólván állandó hadseregét képezték. Különböző osztályokra tagozódtak, a legelőkelőbbek voltak a »szent király jobbágyai,« (jobbágiones sancti regis, liberi sancti regis, jobbágiones naturales), kik hadi gyakorlataikat külön teljesítették. Utódaik a »szentkirály jobbágyai fiai« vagy »szentkirályi jobbágyfiúke«. A várjobbágyokhoz tartoztak még a felmentett várszolgák vagy várnépbeliek.

VÁRNÉP

A várnép vagy várszolgák (castrenses, civiles, populi castris, conditionarii) a foglyokból és a legyőzött belföldiek-ből alakult s a várjobbágyoknál alsóbbrendű osztályt képezett. Csak rendkívüli alkalmakkor, végszükség (pl. tatárjárás) esetén harcoltak valamely főúr zászlaja alatt. E várnép századokba volt szervezve, így fizette tartozásait is és igen különböző osztályokból állott.

A várispán (comes curiae) volt a várszerkezet legfőbb tisztviselője. Feladata békében fegyvergyakorlatok tartása, a vár erősségére és az ispánság védképességére ügyelni, háborúban pedig fegyveresek vezetése volt.

A várszerkezet által keletkezett osztályokon kívül a királyi hadhoz tartoztak még egyéb szolgálmányosok is, mint a székelyek, bessenyők, kúnok és hadra kötelezett jobbágyok a király, királyné, egyház és nemesek birtokairól. A szorosan vett hadakozó osztály azonban csak a szent király szabadosaiból, jobbágyfiaiból, várjobbágyokból, várjobbágyfiúkból és felmentvényesekből alakult, mert a királyt az ország határain túl is követte és követte a királyt helyettesítő vezér parancsait is.

NEMZETI HADSEREG

A királyi hadseregen kívül állott a nemzeti had, mely az ország biztonságának megóvására csak veszély idején tartozott lóráulni és védeni az országot határain belül. Ezért a nemzeti hadsereg szorosan véve honvédelmi jellegű.

Alapját képezte a még ősidőkből származó általános, személyes védkötelezettség, magva pedig a nemességből állott. Az aranybulla törvényerőre emelte ezt az intézményt és kimondotta, hogy a nemesség csak az ország védelmére katonáskodik és a királyt külföldi táborozásaiban csak szabad akaratából követi. A személyesen szolgáló nemeseken kívül a főurak és főpapok kötelesek voltak birtokaik nagysága szerint fegyvereseket kiállítani. A nemzeti hadsereg értékét az alkalmazhatóság korlátozottságán kívül nagyban befolyásolta az a körülmény, hogy csak akkor kellett harcolnia, ha a király személyesen vezeti a hadat.

AZ ÁRPÁDKORI VÉDŐRENDSZER MÉLTATÁSA

A királyi sereg a hűbérviszonyon nyugodott: alapja volt a hűbéri viszony a királyi várak és bizonyos szolgálmányosok között. A várjobbágy tőkéletes alárendeltségben volt a királyi hatalommal szemben és sorsát önhatalmulag meg nem változtathatta. Ezzel ellentétben a nyugati államokban a hűbéres feloldhatta a köteleket, mely őt hűbérurához fűzte.

E várszerkezet előnye volt, hogy

- 1) a várispánsági föld nagy tökélet képezett, mely bármikor a király s így az ország rendelkezésére állt;
- 2) az e földeken élő katonák földművelés és egyéb kézművek által felszerelésük költségeit fedezték;
- 3) különösen a tértések és a monarchia megalakulásának korszakában a király megbízható támasza volt.

A várjobbágság első intésre fegyvert fogott és oda ment, ahová vezették és számos tündöklő példáját mutatta az önfeláldozó vitészségnek. Nem állott szüntelen fegyverben, de bármikor készen kellett lennie a hadbavonulásra. A hűbéres arisztokrácia azonban csak addig volt megbízható támasza a királynak, míg ez a kiosztott hűbérjavakra fenn tudta igényt tartani. Abban a pillanatban, midőn sikerült haszonbérben bírt földeiket sajátjukká tenni, megszűntek bármilyen szolgálattal adózni királyaiknak.

A nemzeti sereg katonái szempontból nem igen jöhetett számításba. Egyes eseteket kivéve, csak önző egyéni érdekeivel megegyező ügyekben lépett fel: minden erejét a királyi hatalom gyengítésére és saját hatalmának növelésére használta.

A VÁRSZERKEZET BOMLÁSA

Az Árpádok alatt többé-kevésbé állandó volt a véderő kiegészítési módja, nagyon változott azonban ereje s végül teljesen fel is bomlott. Oka volt ennek az állandó versengés a hatalomért, király és nemesség között, másrészt pedig a gyakori trónvillongás. A királyok nagy birtokadományozásai következtében a várföldek mindinkább elfogytak. A várjobbágyok tömeges nemesítése ugyancsak a királyi birtokok bomlását jelentette. Így a várendszer úgyszólván megalapításának pillanatától fogva hanyatlásnak indult.

Az állandóan jelentkező hézagokat királyaink új és új erőforrások létesítésével iparkodtak betölteni. Ilyenek voltak a testőrségek, a királyi vezérek kíséretei, a királyi tisztviselők által jövedelmük mértékében kiállítandó fegyveresek, a határőri minőségben alkalmazott székelyek, a várak védelmére kötelezett lovagrendek és a városok, valamint a kiváltságokat élvező idegen jövevények csapatai és még sok más — nagyjábólra jelentéktelen hadügyi intézmény. Mindezek azonban a hűbéri viszony lazulása miatt — mint a várszerkezet osztályai — állandóan gyengültek, úgyhogy a várföldek elfogyásával

mindinkább zsoldosok¹¹⁾ fogadása vált szükségessé, s királyaink a XIII. század utolsó évtizedeiben nagyrészt csak zsoldosaikra támaszkodhattak, a várszerkezet bomlásakor pedig már csak zsoldosokkal pótolták a hiányokat.

A hanyatlásnak indult várszerkezeten alapuló hanyatló véderőrendszert azonban csak ideig-óráig lehetett még életben tartani, a teljes bomlás csakhamar bekövetkezett.

IV. Béla a várendszer tőkéletesbítésével új honvédelmi alapot teremtett ugyan, de miután a földesurak is kaptak engedélyt várak építésére, ezzel még inkább siettette az oligarchák felülkerekedését a királyi hatalommal szemben. — Az Anjou-ház trónrajtásakor a várszerkezet teljesen felbomlott, a királyi hatalom a királyi hadsereggel megszűnt a nemzeti had pedig részint önkényeskedő urak céljait szolgálja, részint pedig oly szegény, hogy harcra képtelen.

AZ ANJOUK ÉS A BANDÉRIÁLIS RENDSZER

Magyarországot a teljes védképtelenség, a legelőrehaladottabb politikai és gazdasági romlás e korszakában

RÓBERT KÁROLY,

egy idegen dinasztia sarja menti meg a széthullástól. Uralkodásának kezdetén az ország zilált közállapotára az uraknak a legteljesebb felelőtlenség mellett gyakorolt önkényeskedései, a királyi hatalom és tekintély abszolút hiánya a legjellemzőbbek: mindkettőnek oka az Árpádok hadiszerkezetének teljes bomlása volt. Róbert Károlynak, majd folytatólagosan utódjának, Nagy Lajosnak nemcsak hogy sikerült a további hanyatlást megakadályozni, de a hadügy zseniális újjászervezésével annyira tömöríteni tudta a nemzet feloszlott erejét, hogy hazánkat ezzel előtte és utána soha meg nem közelített hatalomhoz és tekintélyhez juttatta. Ha valaha jelentős szerepet töltött be Magyarország történelmében a hadügy, úgy e korban bizonyosan kimagaslóan fontos feladat jutott neki. A hadügy nagyrenevelése volt az Anjouk minden sikerének közvetlen okozója.

A történelemnek egy sajátos játékaival állunk itt szemben. Hiányzik az erőteljes ok és okozati összefüggés az az örökös »mert«, mely a legszigorúbb korlátok közé szorítja az eseménynek gyakran látszólag önkényes kialakulását: minden végső magyarázat egy világos és meglátó emberi elméhez vezet és az »egyen befolyását a korra« idézheti csak.

Érdekes, hogy a hatalmas fellendülés nem a még megmaradt kevés érték felerősítéséből, hanem éppen az átöröklött bajokon és — pozitív értelemben véve — emberi gyengeségen épült fel. Róbert Károly nem sokat törődik az Árpádok várszerkezetének még megmaradt roncsaival; javítani azokon már amúgy sem lehetett volna. Ő az ország nagy betegségére, az urak túltengő hatalmára építette fel véderőrendszerét. Arra törekedett, hogy e hatalmat még növelje is, és a nemeseket majd magához kapcsolva, saját személyével egyesítse az ország szétforgácsolódott erejét s így ez mennél nagyobb lehessen. Egy kiváló emberismerő manővere volt ez, mely teljes mértékben sikerült is.

A nemesi had szaporítására a várjobbágyakat tömegesen

¹¹⁾ Zsoldos katonákat fogadott már Szent István is. Horvát Mihály: Magyarország Története, I. 164. lap: »Némi nyomokból úgy látszik, hogy szükség idején még zsoldosokat is fogadott István, jobbra a szabadsághoz helyezett keresztény bennszülöttekből, kikben az ősvallás eltörése miatti torrongás alatt leginkább bízhatott.«

országos nemesekké teszi. Felismerve a magyar fényűzést szerető természetét, Visegrádon pompás királyi palotát épít, kiterjedt udvartartást vezet és lovagjátékok rendezésével felcsalja ide az urakat. Kitüntetésekül az aransarkantyús vitézi és a szent György rendet alapítja. Csakhamar megszűntette magát szemben az ország ellenszenvét és bizalmatlanságát, melyet az idegen származású királyával szemben tanúsított és helyreállította a leromlott uralkodói tekintélyt is.

Fényes címereket kezd adományozni; aki bizonyos számú fegyveres csapatot állít ki, az — egyéb kiváltságoktól is eltekintve — saját címeres zászlaja alatt vezetheti azt hadba. Egymással vetélkedve tesznek eleget az urak e feltételeknek, sokan csak egész vagyonuk kockáztatásával tehetik meg ezt, csakhogy részesei lehessenek a királyukat övező fénynek, dicsőségnek.

Számos királyi tisztséget alapított, melyek viselőit jövedelmük után csapatok kiállítására kötelezte s hogy minél többen törekedjenek ilyeneket elnyerhetni, hatáskörüket tetemesen kibővítette. Ugyancsak hadak kiállítására kötelezte a főpapságot is.

Magyarországnak tehát egyszerre tekintélyes hadserege lett, melynek magvát a nemesség csapatai, a bandériumok tették ki (bandiera = zászló, bandériális rendszer.) Egyedüli hátránya volt e hadnak az, hogy nem volt köteles külföldi hadjáratokban részt venni és ezért Károly imperialisztikus törekvéseinek nem tudott kellő hangsúlyt adni. Több ízben kudarcra végződtek vállalkozásai, mert csak kisebb zsoldos sereggel hajtotta végre azokat.

NAGY LAJOS

Nagy Lajos a bandériális rendszert tovább fejlesztette s uralma alatt hazánk Európa első hatalmai közé sorolt.

Hogy expedíciós vállalatokba is bocsájtkozhassek és véderejét mennél biztosabb alapokra helyezze, méginkább fokozta a nemesség anyagi függetlenségét. Mindenekelőtt megvonta a birtokokkal való szabad rendelkezés jogát, majd a jobbágyságot még külön meg is adóztatta. Ez az adó legnagyobb részét az urakat illette, a király csak csekély részét kapta ennek. Nagy Lajosnak ezáltal annyira sikerült a nemesség vagyoni állapotát feljavítani, hogy azok bandériumaikkal már a király által kinevezett vezért is követték a külföldre.

A hadügy tökéletességének köszönhetően azután Lajos király páratlan sikereit. A Róbert Károly által megalapozott védrendszert teljesen kifejlesztette és hadseregében biztos támaszt nyert tervei kiviteléhez. Elmulasztotta azonban az új intézményeket maradandó időre törvények által is biztosítani. Szép véderőrendszerét kimagasló egyéniségének varázsával, az egyenes, lovagias jellemű és vitéz király természetes tekintélyével tartotta össze. A magyarok büszkék voltak reá, kényszereszközökre nem volt szükség és talán nem is akarta Lajos a magyar nemesség érzékenységét esetleg megbántva, azt elidegeníteni magától.

A BANDÉRIÁLIS RENDSZER HANYATLÁSA

Míg Lajos élt, jó volt ez így: halálával azonban az Anjouk virágzó bandériális rendszere egyszerre összeomlott: lázadás, pártviszályok és polgárháború dúlták fel a nagy birodalmat, melyben az urak seregeiket saját önző céljaikra használták fel, a nemesség pedig annyira elszegényedett, hogy Zsigmond felhívására már csak bottal jelent meg a király táborában.

Lajos halálával a magyar hadügy sokkal rosszabb állapotba jutott, mint amilyenben az Anjouk trónralépte előtt volt és soha többé nem is érte el a fejlettség oly magas fokát, mint éppen az Anjouk uralma alatt.

ZSIGMOND

A nagy belpolitikai kilengések lecsillapodása után 1435-ben Zsigmond végleg szabályozta és törvénybe iktatta a bandériális rendszert. Aki legalább 50 vitézt¹²⁾ állított ki, saját zászlója alatt vezethette azokat harcba, a többiek a megye zászlaja alatt küzdöttek. — Ily bandériumok kiállítására kötelezve voltak a király, a királyné, az országos méltóságok, mint a nádor, erdélyi vajda, a bánok, (ezek voltak a tiszti bandériumok), főpapok, főurak, köznemesek, jászok, kúnok, székelyek, szászok és a városok. — Az ország hat hadikerületre oszlott. A védelem elsősorban a király, majd az illető megtámadott kerület bandériumainak volt a kötelessége; a nemesi felkelés csak végső szükség esetén volt fegyverbe szólítható.

TELEKKATONASÁG

A nemesség nagy része azonban sokkal szegényebb volt, semhogy a bandériális hadsereg növeléséhez hozzájárulhatott volna. A hiányosnak bizonyult véderő kiegészítésére tehát Zsigmond új honvédelmi intézményt létesített. Arra kötelezte a nemeseket, hogy 33 jobbágytelek után egy lovas vitézt tartoznak kiállítani, kisbirtokú nemesség pedig többben együttvéve 100 jobbágy után 3 lovas küldjenek a király táborába. Az így nyert csapatok képezték az u. n. telekkatonaságot, (militia portalis), mely tulajdonképpen nem volt egyéb, mint a törvénybe iktatott bandériális rendszer kiterjesztése az ország egész nemességére.

A bandériumokból, a telekkatonaságból és a nemesi felkelésből alakult tehát a véderő Zsigmond korában; jelentéktelen módosításokkal továbbra is ezek képezték a magyar honvédelem elemeit.

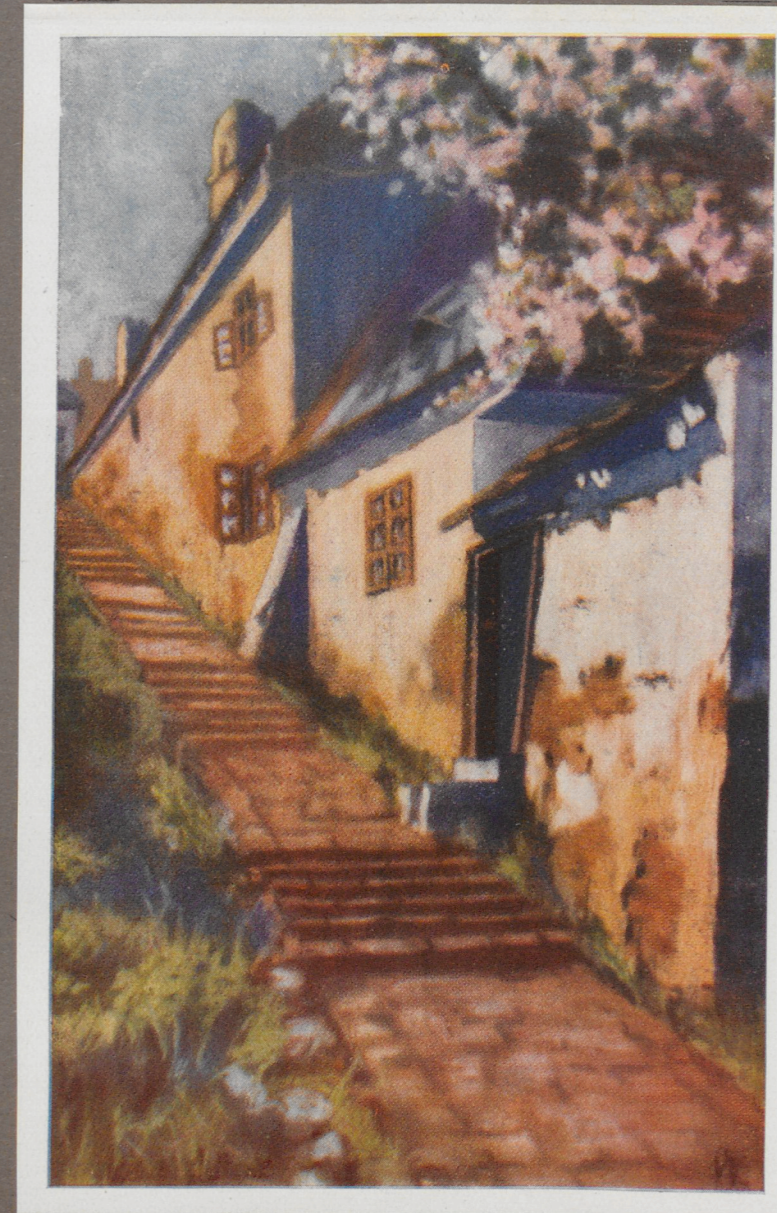
MÁTYÁS KIRÁLY

A belviszályok miatt folytonosan hanyatló védalkotmányt Mátyás király virágoztatta fel még egyszer utoljára. Intézkedései főként a haderő számának növelését és a harcokészültség fokozását célozták.

A védkötelezettséget az ország minden fegyverfogható lakosára kiterjesztette, a nemességnek pedig kiváltságos jogává tette ezt. E formai megkülönböztetés által a nemesség védkötelezettségét az eddiginél is jobban hangsúlyozta, annyira, hogy az mintegy külön honvédelmi kasztot képezett volna, azonban gyakorlati eredményt ezzel nem igen tudott felmutatni. Lényeges az, hogy szükség esetén a bandériumok és a nemesi felkelésen kívül az ország minden férfilakosa fegyverbeszólítható volt s ezzel elvileg helyreállította a régen elhanyagolt általános védkötelezettséget. A telekkatonaságot az eddigi 33 jobbágytelek helyett először 20, majd már 8 jobbágytelek után kellett kiállítani. A király felhívása után 25 napon belül mindenkinek a gyülekezési helyen kellett lennie.

Azonban minden erélye ellenére sem sikerült Mátyásnak a magyar haderő független alkalmazását biztosítani: a személyesen felkelt nemesség csak az ország határain belül, a telekkatonaság pedig azon kívül is csak 3 hónapig tartozott táborozni. Ezért 1463-ban felállította maga részére

¹²⁾ Az Anjouk alatt eredetileg 400-nak kellett lenni.

TABÁNI RÉSZLET
SCHABLIK ALFRÉD akadémikus pasztellje

az állandó zsoldos hadsereget, mely fegyveres erejének harckészségét és mozgékonyágát biztosította ugyan, de győzelmeinek nem volt főtenyezője.

Mátyás szárazföldi és vízi hadereje¹³⁾ az eddig gyakran szegényes fegyverzettel ellentétben korszerűen volt felszerelve és szervezése révén is nagyban hozzájárult háborús sikereihez. Magyarországon az ő hadseregében találjuk először mindhárom fegyvernemnek katonailag szakszerűen arányos képviselőjét.

A hadügy állapota Magyarországon Mátyás uralma alatt a fennálló követelményeknek minden tekintetben megfelelt.

A VÉDERŐ BOMLÁSA A MOHÁCSI VÉSZIG

A nagy király halála után azonban kitűnően szervezett hadserege hamarosan feloszlott. A fekete sereget egykori vezére, Kinizsi Pál verte szét Halas táján, mert rabolni, fosztogatni kezdett, honvédelmünket pedig maga az országgyűlés ásta alá. 1492-ben a főpapi és főnemesi bandériumok tagjainak számát 500 főről 400-ra szállították le, 1498 után pedig a telekkatonaságot 10 helyett ismét 36 jobbagy után kellett kiállítani. A növekvő török veszély elhárítására 1521 után¹⁴⁾ az országgyűlések egyre-másra hozták ugyan határozataikat az ország védképességének fokozására, e törvényeket azonban nem lehetett a folytonos pártvillongások közepette végrehajtani.

A Jagellók gyöngye uralma alatt honvédelmünk mélyen aláhanyatlott. II. Lajos királyt a mohácsi csatában csak 28.000 főnyi sereg követte.

A TÖRÖK MEGSZÁLLÁS

A török megszállás idejében egységes honvédelemről szó sem lehet, de hazánknak nem is volt szüksége erre. A török—magyar viszony korántsem volt oly ellenséges és elviselhetetlen, mint ahogy az a köztudatban még ma is el van terjedve. A feszült állapot a végeken kölcsönösségből eredt s a végvári vitézek »vásárcsapásai«¹⁵⁾ még gyakoribbak is voltak talán, mint a megszálló török csapatok garázdálkodása.

Elvben fennállott még a bandériális rendszer, de a valóságban jelentősége ennek nem volt többé. Még I. Ferdinánd korában jövedelem, illetve népesség számaránya szerint lovas katonák kiállítására kötelezte a király az országot s ezáltal mintegy állandó hadsereg jellegű telekkatonaság keletkezett. A harminc éves háború korában egészen szokássá vált a hadmentességnek pénzért való megváltása. A bécsi udvar különben is elhanyagolta a magyar ügyet, hogy a nemzet ellenállóképességét a beolvasztó tendenciákkal szemben minél jobban csökkentse. Ez volt az oka annak is, hogy Zrínyi Miklósnak az önálló állandó magyar hadsereg felállítását sürgető indítványát figyelmen kívül hagyta.

ÁLLANDÓ ZSOLDOS HADSEREG

Csak későbbrendelte el az 1713 évi országgyűlés az állandó zsoldos hadsereg felállítását. Egyelőre 4 gyalog (hajdú) és 8 lovas (huszár) ezredet (összesen 36.000 ember) szerveztek, melynek eltartására 2.138.000 forintot ajánlottak fel. E magyar katonaságot azonban lassanként beolvasztották a császári ezredékbe. Az állandó hadsereg mellett továbbra is

¹³⁾ Óváry Lipót: Jelentés olaszországi kutatásaimról. Századok: 1884. évfolyam.

¹⁴⁾ II. Szollmán elfoglalja Nándorfehérvárt.

¹⁵⁾ Takáts Sándor: Rajzok a török világból.

érvényben maradt még a nemesi felkelés, de ez átszervezés hiányában teljesen korszerűtlenné vált és elvesztette katonai jellegét. Biztosításul a törökök ellen megszervezték a katonai határőrvidéket: e határőrkatonaságot azonban nagyrészt a császárhű délszláv népek alkották.

ÖSSZEIRÓ RENDSZER

A XIX. század első felében hazánkban is az »összeiró rendszert« léptették életbe.

Az 1840 évi XXII- t. c. a szolgálati időt 10 évben állapítja meg és az erőszakos toborzás helyett a sorshúzást rendeli el.

Az 1848 évi XXII- t. c. a »személyes és vagyonbátorság, a közcsend és belbéke biztosítását« a nemzetőrségre ruházta. (Polgárhadsereg.)

SZABADSÁGHARC

A szabadságharc kitörésekor az első honvéd zászlóaljok az 1848 július 11-én megszavazott (»Veszélyben a haza!«) katonákiból (összeiró, zsoldos) és önként jelentkezett újoncokból alakultak. A világosi fegyverletétel után a honvédek nagy részét az osztrák hadseregbe sorozták be.

A reakció korában erőszakosan újoncoztak.

KIEGYEZÉS

Az 1868 évi XL. t. c. az általános és személyes védkötelezettséget léptette életbe.

A VÉDERŐRENDSZEREK TÖRTÉNELMI JELENTŐSÉGE

Ezzel a múlt befejezést nyert volna s elérkeztünk a jelen küszöbére. Céltalannak tartom a jelen hadügyi viszonyait bővebben fejtegetni, mert mindenki előtt ösmertetsek, mert átértük őket, a világháborúval pedig ezek is már a múltéi lettek.

Kérdés azonban, mit hozhat a jövő előrelátható fejlődése?

Mielőtt erre feleletet keresnénk, a véderőrendszerek fejlődésére vonatkozó következő alapgondolatokat óhajtanám rögzíteni.

A hadügy állapota korántsem egyedüli tényezője valamely állam mindenkori helyzetének, de többé-kevésbé zsinórmértéke az országokban létező pillanatnyi erőtömrülésnek, tehát döntő befolyással van a jelen viszonyaira és a jövő kialakulására. A hadügy legfontosabb tényezője pedig mindig az ember maga. Az ember önmagával mérhetetlen értéket teremthet, de a legszilárdabb erőket is hatástalanokká teheti. Az embereknek ebben az értelemben vett tevékenysége véderőrendszereikben nyer kifejezést, mert a véderőrendszer nem egyéb, mint a valóságban rendelkezésre álló élő erők, összesítése arra az esetre, ha azok komoly próbájára kerülne a sor.

Minden ország véderőrendszerének történelmi fejlődése egyúttal az illető ország mindenkori erőállapotának mértékét mutatja.

A JÖVŐ VÉDERŐRENDSZERÉNEK KÉRDÉSE

A jövő véderőrendszerének kialakulására két tényező van befolyással. Az egyik a világháborúnak, mint a legutolsó tömegharcnak tapasztalatait öleli fel, a másik pedig a jövő háborújának előrevetett képe alapján megalkotott követelményekből áll.

A világháború bebizonyította azt, hogy a jelen és ezzel

a jövő háborúja is a szó legszorosabb értelmében véve az erők teljes latbavetését jelenti, mert kényszerítette a hadviselő feleket arra, hogy eddig még minden emberi számításon is kívül eső forrásokat a végsőkig kimerítsék. Megmutatta a világháború azután, hogy végeredményben nem is a fegyver dönti el a hadjárat sorsát, hanem az a politika által törtenként előzetes megszervezettségen és a hadviselő felek emberanyagának a háborús akarat mellett való kitartásban tanúsított szívósságán múlik.

E gondolatok nagyrészt már engednek is a jövő háború körvonalaira következtetni.

Az összerők latbavétele lesz ez, s hogy ez minél jobban érvényre is jusson, nem a hatalmi tényezők eddigi fokozatos igénybevétele a fontos, hanem a legfőbb értelmezésben vett mindennemű hadianyag egységes bevetése a gyors döntés kieroszakolására. Minél rövidebb időn belül történhetik ez meg, annál fölyényesebben sikerül a viszonylagos túlsúlyt biztosítani. A háború rövidségéből és a teljes erő kifejtésből következik azután az, hogy sem ember, sem anyag pótlására a hadjárat folyamán már nem kerülhet sor, csak azzal lehet számolni, ami már eleve kéznél volt. A háború előkészítése tehát az organizációnak eddigi páratlan teljesítménye lesz, kitörése pillanatának helyes felismerése, illetve diktálása pedig elsőrendű tempóérzéklet kíván a politikusoktól, sőt mondhatnám a háború nem a politika folytatása más eszközökkel, hanem a fegyveres erők mérkőzése kíséretében lezajló politikai művelet lesz.

A jövő háborúnak e nagy kontúrjaitól eltekintve annak közvetlen jellegét a technika (»Materialschlacht«) adja majd meg: minden harcselekmény, minden háborús katonai ténykedés a rendelkezésre álló technikai segédeszközök kíméletlen igénybevételével játszódik le.

Az eddigi általánosítás után az a kérdés: mikép zajlik le a háború maga? Az első ténykedés az ellenség mozgósításának és felvonulásának zavarása, megakasztása lesz, evvel törekvéseivel szemben. Ezalatt megindul a hatalmas gépezet, mely minden erőt a hadjárat céljainak szolgálatába állítani van hivatva, majd megkezdődik a népek csatája.

Ezek után a véderőrendszerrel szemben következő követelmények támadnak:

- 1) tegye lehetővé az összerők latbavetését;
- 2) még a háború kitörése előtt, tehát állandóan maximális legyen a harc képesség;
- 3) a véderőnek legalább egy kis része legyen állandóan harcász állapotban, a többi gyorsan mozgósítható;
- 4) tömörítse az erkölcsi erőket;
- 5) készítse elő az ország egész lakosságát a háborúra.

E követelmények szigorúan véve az egész állami, gazdasági és kulturális élet militarizálását jelentik és igen tág értelmezésben a néphadsereg gondolatának adnak kifejezést. Nem a nemzetek ifjúságának néphadseregét értem én, hanem átvitt értelemben a hadi szervezkedés akkori formáját idomítva a mai civilizáció nyújtotta helyzethez. »A legjobb, legtermészetesebb viszony, ha a hadsereg nem egyéb, mint a mozgósított nép s a nép a lesserelt hadsereg.« (Rüstov.) És ez is néphadsereg lenne, a korszerű, a legújabb század néphadserege, mely a gyakorlati kivitelben a milizhadsereg formáját venné fel.

E nagy vonásokban vázolt véderőrendszer keretein belül a véderő a következő csoportokra tagozódna:

- 1) Állandó hadsereg: aránylag kis létszámú, főként gyors

mozgó alakulatokból álló zsoldos, önkéntes stb. hadsereg, melynek tagjai hivatásos katonák volnának.

2) Kerethadsereg: feladata a különleges és alaposabb kiképzést igénylő csapatok kiképzése, pótlása, egyúttal a katonai kiképzés vezetése, irányítása az egész országban.

3) Légi honvédelem: állandó hadsereg jellegű önkéntes légvédelmi alakulatok, melyek tagjai polgári foglalkozást űznének, bizonyos időközönként megtartanák gyakorlataikat és a háború esetén helyben a légvédelmi szolgálatot látnák el.

4) Milizhadsereg: a véderő zöme.

E gondolatok gyakorlati megvalósítása nem csekély feladat s elsősorban szellemileg és erkölcsileg magas követelményeket támaszt magával az emberrel szemben, másrészt pedig — mint minden katonai probléma — pénzkérdés is. Ezért nem is valószínűsíthető meg teljes egészükben egyhamar, s ha csirái fellelhetők is már mindenütt, a mai ember egész képzetvilágának oly gyökeres átváltozását jelentik, hogy szinte elérhetetlennek látszanak. Pedig e legújabb szükség-szerűség ellen tiltakozni hiábavaló: ha a pusztá belátás nem tudja az embereket előítéleteiktől megszabadítani, előbb-utóbb kényszeríteni fogja őket erre az élet maga. Kérdés azonban, nem fog-e ez már késve jönni? Franciaország már megtette az első lépéseket a jövő felé.

A VÉDERŐRENDSZEREK

TÖRTÉNETFILOZÓFIAI MAGYARÁZATA

A közeljövő elképzelésével a fejlődéstörténetnek általunk még belátható szakasza lezáródik, nem szűnik meg azonban a fejlődés maga. Ezt érzi az ember minden érvelés nélkül s ez az érzése őt az örökkévalóság részesévé teszi: néhány pillanatra elébe tárul a számára eddig hozzáférhetetlen világ szézületes perspektívája, azután ismét visszaébred szűk környezetébe a földre s a nagy meglátás után csak a látás utáni vágy marad meg benne. Ez a vágy az oka annak, hogy a mindennek végső okát fürkésző emberi elme nem nyugszik meg a valóság pusztá szemléletén, hanem keresve-keresi azt a magyarázatot, mely az eléje tárult, egytűvé tartozó és sok változatuk miatt mégis oly különállónak látszó természeti jelenségeket könnyen áttekinthető egységes képpé olvasztja.

A hadügy történelmének eddig mozaikszerűen látott képe is az egységesítés utáni vágyat hagyta meg és erre a kérdésre szeretnék még feleletet keresni.

Malthus, a napoleoni idők egyik kiváló közgazdászja mondotta azt, hogy az emberiség szaporodásának geometriai arányához aritmetikai arányban viszonylik az élelmiszerek szaporodása. E »pesszimizmus törvényének« lényege az, hogy a Föld mindég kevesebb megélhetési lehetőséget nyújt, mint amennyi ember él rajta. Ellentmondásnak látszik, de vonjuk le belőle a következtetéseket és a történelem igazat fog nekünk adni.

Az embernek a kezdet-kezdetétől fogva fáradtságos küzdelmet kellett vívnia a létért és ebben az örökös harcban az ember volt a legnagyobb ellensége. A természet összes erőit meghódította magának, valóban úrrá lett ezen az égi-teszten, s mindez hiába, mert a haladás folyamán keletkezett újabb tömegek nagyobbak, semhogy igényeiket az emberi elme — még legcosodálatosabb győzelmeinek gyümölcseivel is — kielégíthetné. E kérdésnek még csak egy megoldása akadt eddig: aki életszükségletekben hiányt szenved, annak el kell pusztulnia.

Az életosztó törvényéből fakad pedig az, hogy az ember irtózik a megsemmisüléstől és összes erejének latbavetésével küzdeni fog ellene, amely létért való küzdelem fogalma azután kibővül az ember minden ténykedésére és végeredményben magát az életet jelenti. Ennek az életnek egyik markáns megnyilatkozása a háború. »La guerre et la destruction sont les lois essentielles de la nature vivante.« (Le Bon.) A háború az embernek életosztónéből fakadó, nyílt, elkeseredett és legtermészetesebb harc módja az ember ellen. Erkölcsi alapját a világot átható élettörvények alkotják, mert kitérni előle nem lehet s ha ideig-óráig sikerül is kitörését késleltetni, a feltételek bekövetkezésekor bekövetkezik szükségszerűen a háború is. Ezért az ember mindég viselt háborúkat és állandóan felkészül a jövő háborújára.

Ebben leli majdnem minden kor hadügye történet-filozófiai magyarázatát, s ha nehéz is e jelenség számtalan változatát közös nevezőre hozni, ily tág értelmezésben mégis lehet általánosítani.

A történelem tulajdonképpen a tömegek állandóan hullámzó kiegyenlítődését mutatja be nekünk, amely folyamatot elemeire bontva, a keletkezés, a kifejlődés és befejezés jelenségeinek állandó újból való megismétlődése tárul elénk. Minden, e három mozzanatot felölelő, időben és térben összefüggő korszaka a történelemnek a megelőző idők romjain épül fel és arra törekszik, hogy az átörökölt és megoldásra kényszerítő kérdéseket kiküszöbölje. E törekvés minden kor uralkodó eszméiben domborodik ki leghívebben, amely eszmék megvalósítása harcot jelent. Harcot jelent azáltal, hogy helyzeteltolódásokat, ellentéteket, erőcsoportok kialakulását és végül a megoldás kieroszakolását idézi elő.

Ezek az erőszakos megoldások csaknem mindég háborúk kíséretében mennek végbe s ezáltal a mindenkori hadügy kora eszmeáramlataival a legszorosabb összefüggésben áll, ezek adják meg ennek legjellegzetesebb vonásait. Ebben a beállításban azután csakhamar bizonyossá válik az, hogy a hadügy egyik főtenyezője, a háborús előkészület az embernek kezdetől fogva létező és soha meg nem szűnő szervezke-

dése, mely — ha gyakori változatban is jelent meg — lényegben mindég ugyanaz volt és kellő perspektívában visszavezethető az élet alapjelenségére, a küzdelemre. Hogy a különböző korokban és nemzeteknél is más és más alakot öltött, az a milióban leli magyarázatát.

Ez a milió az oka annak, hogy általánosítani tovább nem lehet. A teljes kép kialakulásához már most szükség van arra, hogy a különböző korok hadügyében megeljük a kapcsolatot a kor szelleme és a hadi szervezkedés formája között, mert ez ad feleletet a fejlődés, a miért kérdésére.

A háborús szervezkedés leglényegesebb része pedig magának az élő embertömegnek megszervezéséből áll, mert ez egyrészt a civilizáció ellenére is többé-kevésbé változatlan maradt, ez a legdrágább, legérzékenyebb és legkevésbé pótolható hadianyag, másrészt pedig minden egyéb energiaforrás csak általa él és érvényesül.

Ennek az embertömegnek az előteremtésére voltak hivatva és hivatottak a jövőben is a különböző véderőrendszerek. A dolog lényegéből következik azután az, hogy e kérdést úgy kell tekinteni, mint egy összefüggő, egymásból eredő és egymáshoz vezető láncolatot fejlődését az emberiség egyik életjelenségének, mely a több ember egyesülésének, mint magasabbrendű intézménynek legfontosabb funkcióját, a védelmet látja el.

Forrásmunkák:

- Meynert: Geschichte des Kriegswesens in Europa.
 — Das Kriegswesen der Ungarn.
 Stromfeld: Hadseregszervezés.
 Pesti F.: A magyarországi várspánságok története.
 Kerékgyártó: A magyar hadügy állapota az Anjou királyok alatt.
 Hadtörténelmi közlemények:
 1888. Pauler Gyula: Néhány szó hadi viszonyainkról a XI—XIII. században.
 Hazai Samu: A X. századbeli magyar hadügyről.
 1890. Hazai Samu: Védőalkotmány, haderő és harcászati Máttyás király alatt.
 Militär-Wochenblatt:
 110. Jahrgang, Nummer 21., 22.: Über Wehrverfassungen.
 Nummer 16.: Milizheer und Manneszucht.
 109. Jahrgang, Nummer 31.: Wehrsystem.
 Magyar katonai közöny:
 1926. 3—4. füzet. Csejtkovits: A jövő háború katonai, politikai és pacifista megvilágításban.

TIÉD A RÖG

Irta: Lakatos József akadémikus

*Hiszem büszke hittel, hogy nem lehet,
 Hiszem, hogy hiába
 A lekötött kar, a súlyos robot.
 Fáradság, gond lehet
 Most a mostohája,
 De kemény kezén rohan a dolog.*

*Hiába bélygő, hiába átok,
 Be' hiába úzik
 Emberszűjtők, mámoros vakok;
 A homlokán im glóriát látok,
 A munka szent, szűzi
 Csókja jehéren, áldón ott ragyog!*

*Megérett kalász, aranyos áldás
 Lehajlik a rögre,
 Mit lekaszált a barna bronzszobor.
 Hiába minden... tiéd a szántás
 A tiéd örökre
 Te megsűfolt, glóriás, magyar bronzszobor!*

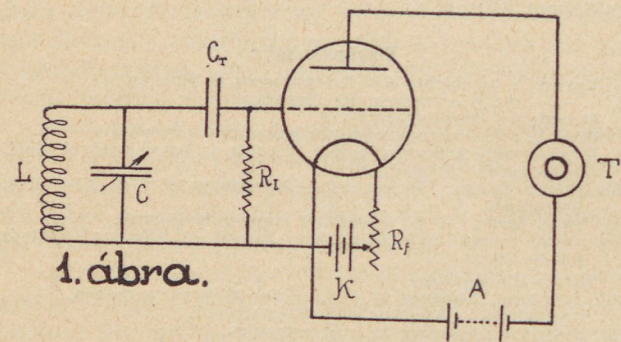
AZ AUDION

Irtva: Erdélyszky Endre akadémikus

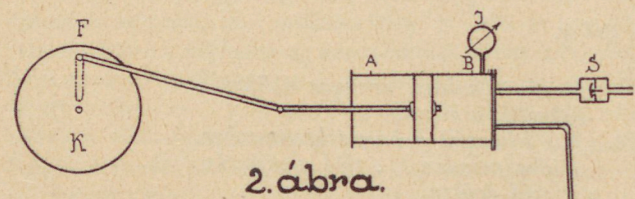
A rádióvetéltechnika leghasználatosabb kapcsolása az audionkapcsolás, elmélete mégis a legkevésbé ismert.

Megkísérlem egy analógiával leegyszerűsítve megvilágítani ennek a fontos kapcsolásnak a lényegét. Analógiámhoz, eltérőleg az eddigi szokásoktól, a gázok törvényszerűségeit vettem alapul. A gáz túlnyomása a feszültségnek áramlási intenzitása az áramerősségeknek, a csővezetékek keresztmetszeti ellenállása az ohmikus ellenállásnak felel meg. Magyarán az áram a gázzal a kapacitás, önindukció, fáziseltolódás stb. Azonban ezeknek bővebb fejtegetésébe most nem bocsátkozom.

Az audionkapcsolást két alkotó eleme jellemzi: a rácskondenzátor és a nagy ohmikus ellenállás, amelyet itt legáltalában »lék«-nek nevezhetünk. (L. 1. ábrát.)

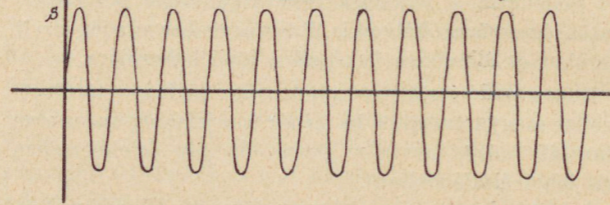
Helyettesítsük most ezeket az elemeket az analógia szerkezeti részeivel. Vegyünk egy szivattyúhengert pontosan záró dugattyúval. A hengerbe két cső torkollik, az egyik befelé nyíló szeleppel van ellátva, a másik cső igen kis keresztmetszetű és egy csappal zárható. A henger feleljen meg a kondenzátornak, a szelep a rácsnak, a csappal ellátott vékony cső a lékellenállásnak. A csap és a szelep a szabadba nyílik; helyes, mert a rács és a lék is az izzószálhoz vannak viszonyítva. A dugattyú, amely a dugattyúrúd által a korong (L. 2. ábrát) állítható fogattyúcsapjával áll összeköttetésben, adja közvetve a rácskondenzátort érő impulzusokat.

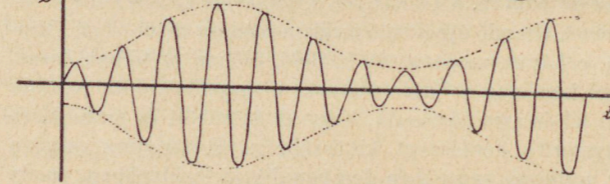
1. Állítsuk be a fogattyút legszélső helyzetbe és a vékony cső elzárócsapját zárjuk be és indítsuk meg a korongot. Ez a helyzet az audionnál akkor van meg, ha a kondenzátort mozdulatlan rezgések érik és a lékellenállás végtelen nagy, azaz kikapcsoltuk.

Figyeljük meg a hengerbe épített indikátor (I) diagrammját. A dugattyú A és B határhelyzet közt mozog. (L. 3. ábrát.) A szelepnek van ellenállása. Ezért

A dugattyú egyszerű mozgása.

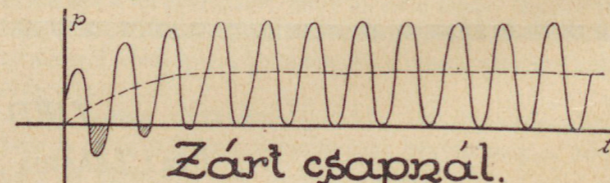

A dugattyú összetett mozgása.

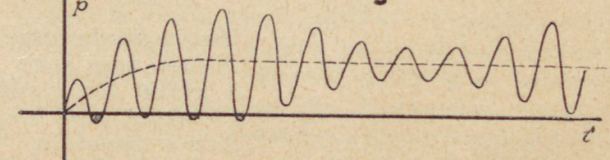

3. ábra.

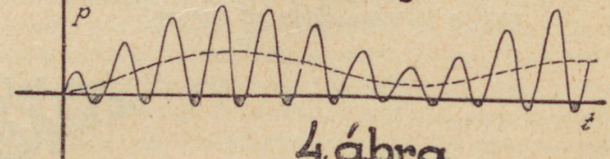
a hengerbe zárt levegő a dugattyúnak A helyzeténél nem érik el mindjárt, hanem csak több periódus után a külsővel egyenlő nyomást, ($p = 0$). A légnyomás tehát a quasistationér állapot elérése után 0 és p_{max} között változik. A henger A dugattyúállás mellett levegővel már megtelt, szívni már nem képes s így a már benne levő levegőt csak komprimálja és 0-ig kiterjedni engedi. A középnyomás $P_{max}/2$ értéket vett fel. (L. 4. ábrát.)

Zárt csapnál.

Nyílt csapnál.

4. ábra.

2. Nyissuk most ki C csapot, (2. ábra). A hengerben levő légnyomás a kiáramló levegő mennyiségével csökken, az előbb elért max. nyomáson alul marad a dugattyú B állása mellett. A nyomás a dugattyú A helyzete előtt éri el a 0 értéket, szívás tehát minden löketnél van. A nyomás egy $-p$ és egy $+p$ érték között quasistationér állapotot vesz fel, melynek abszolút értéke a zárt csappal szemben kisebb. (4. á.)

3. Eddig még semmi feltűnő különbség a zárt és nyitott csap melletti nyomásváltozás között nincs. De tételezzük fel azt, hogy megfelelő szerkezettel a fogattyú középponttól való távolságát periodikusan, de a dugattyúmozgásnál sokkal lassabb ütemben változtatni tudjuk. (L. 3. ábrát.)

Vizsgáljuk a nyomásváltozást akkor, ha a dugattyú ilyen »modulált« mozgása mellett az elzárócsapot zárva tartjuk. A henger középnyomása elér egy p_h értéket és ezt, függetlenül a dugattyú lökethosszaitól, meg is tartja. Az abszolút túlnyomás a fogattyú radiális változása szerint, mint burkológörbe szerint változik. (L. 4. ábrát.)

A dugattyú legkülső állásánál a nyomás 0-val egyenlő, legbelső helyzeténél egyenlő egy más p értékkel, amely a megegyező periódusokban mindig egyenlő. Szívás az első p_{max} elérése után nincs. Quasistationér állapotában tehát a nyomásváltozás grafikonja hasonló a dugattyú útgrafikonjához.

4. Nyissuk ki a csapot. A csapon a nyomásnak megfelelő gázmennyiség eltávozik. Ezáltal a dugattyú külső szélső helyzete előtt éri el a 0 nyomást, tehát szívás mindig van. A nyomás középértéke nem vesz fel állandó értéket, hanem a fogattyú elmozdulása szerint változik. (L. 4. ábrát.) Graham törvénye azt mondja, hogy a gázok áramlási sebessége egyenesen arányos a nyomás és fordítva a relatív sűrűség négyzetgyökével.

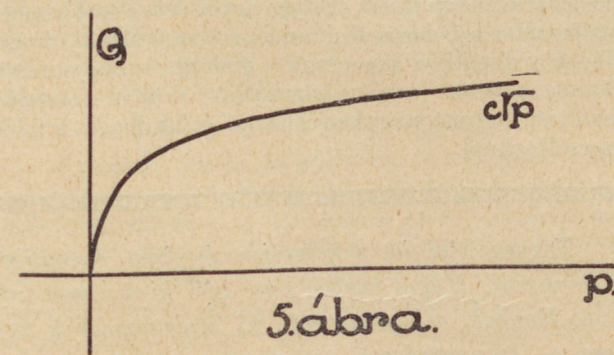
$$v = \sqrt{\frac{2gp}{d}}$$

$d =$ esetünkben 1.

A kiáramló levegő mennyisége:

$$Q = vF = c\sqrt{p},$$

amely egy parabola egyenlete. (L. 5. ábra.) Tehát a

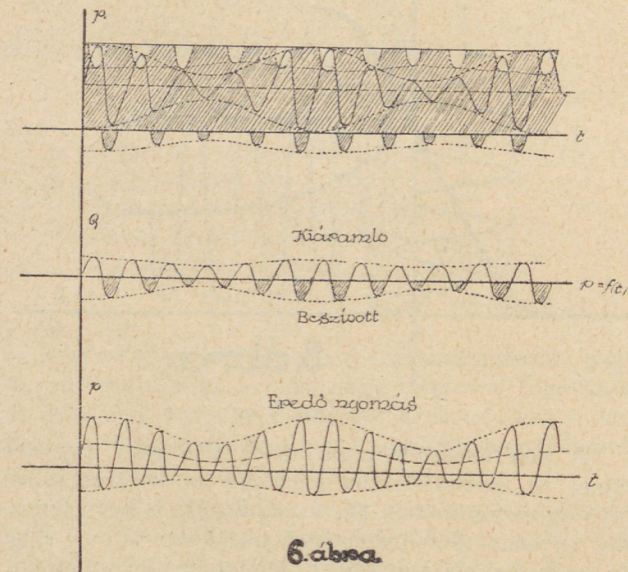

5. ábra.

csapon eltávozó levegő mennyisége nem fog a nyomással lineárisan változni. Grafikusan meg tudjuk szerkeszteni az említett folyamatot.

Vegyük fel az állandó gázmennyiség melletti

nyomásváltozásokat. (L. 4. ábra.) Vegyük fel továbbá a kiáramló és beszívott gázmennyiségek diagrammját és hozzuk ezeket összefüggésbe. (L. 6. ábrát.)

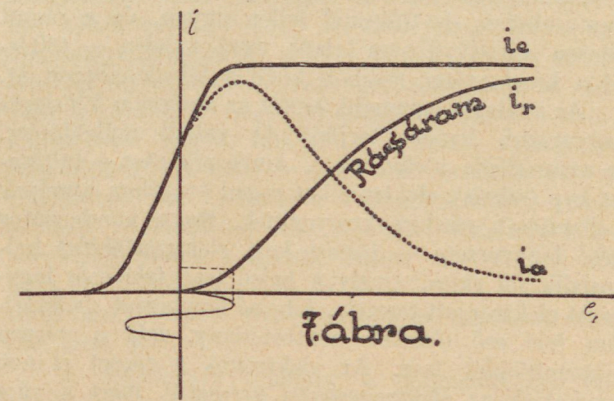

6. ábra.

A kiáramlott levegő következtében a hengerbe zárt levegő mennyisége csökken. Ezt a csökkenést a dugattyú külső helyzeteiben szívással pótolja. Mint-hogy azonban minden löketnél van szívás, a rezgések szimmetriavonala nem lehet már egyenes, hanem a fogattyú elmozdulásával arányos görbe.

Alkalmazzuk az analógiát az audionra. Vizsgáljuk az analógia első esetét. A csap zárva van, a fogattyút legszélső helyzetében rögzítettük és a korong forog.

A szívás +, a nyomás - irányú feszültséget jelöl. A rács vizsgálatunk kezdetén 0 feszültségű. A nagyfrekvenciájú rezgések a kondenzátor külső fegyverzetét periódikusan + és - töltésekkel látják el. Ha a rács + töltésű (elektronhiány = szívás) elektronokat ragad magához, azaz rácsáram jön létre. (L. 7. ábrát.) Ez a rácsáram néhány periódus után annyira negatívva

7. ábra.

teszi a rácsot, hogy pozitív impulzusokra is csak 0 lehet a töltése. Ekkor a rácsáram is 0.

Láttuk, hogy a hengerben lefolyó légritkítás +, sűrítés - töltésnek felel meg. Minthogy a rács mindig negatívabb lesz s quasistationér állapotát elérve 0 és egy maximum között ingadozik, az anódáram közép-

Megjegyzendő azonban, hogy a dekadens létezés (és nem élet) ideálját a költő tulajdonképpen nem valószínűsítheti meg. Dekadens költemények lehetnek, de költők in personam dekadensek nem, mert a költészet alkotás, az alkotás tett, a tett végrehajtása pedig aktivitást követel, ami pedig nem az élettől való félreállást, hanem az abba való bekapcsolódást jelenti.

Az élettől való félreállítás tehát minden dekadensnek mondott költőnél csak egy betölthetetlen vágy marad. A lelkébe oltott energiákat elfecsérelheti, de meg nem semmisítheti. A dekadens költő a lelke mélyét megülő pesszimizmus hatása alatt aránytalanul eltorzulva látja a világot. A vakon törtető kozmikus erők mellett hiábavaló módon kicsinek látja az önnön erőit, s hogy szét ne morzsolgassék, félreáll. Hogy azonban legalább a maga számára helyreállítsa a megbomlott kép egyensúlyát, új világot igyekszik kitermelni magában s ezért fejlődik legtermészetesebben minden dekadens költészet az expresszionizmus felé, minek főelve a tisztára önmagunkból, a környező világ behatása nélkül való alkotás.

Ady másik lényegbeli általános tulajdonsága az *egyéniség szokatlan hangsúlyozása* költészetében, ami egyébként logikus folyománya a dekadens félreállítás gondolatának, s ha ezt a pontot is útmutatóul használjuk a multba, mint látni fogjuk, szinte kétségtelen, hová mutat.

Ha ezen adatokat reduktív keresgélésünk alapjául használjuk fel, világos, hogy a magyar irodalom olyan korszakát kell felkeresnünk, mely kellő szerves bekapcsolási lehetőséget biztosít Ady költészetének. Nem hatásokat akarok kimutatni Adyban, nem is mestereket keresni a multban, csak megmutatni a magyar irodalom épületének azt a téglarégét, melyre szervesen odailleszt, odafekhetett, odatapadhatott kiegészítés és folytatásként Ady költészete.

Ha az előbb megállapított expresszionizmus-dekadencia-pesszimizmus szerves sorozatában visszafelé haladunk, kétségtelen, hogy az a réteg, melyhez Ady költészete szervesen hozzákapcsolódik, kifejezetten pesszimizmus kell, hogy legyen. A pesszimizmus irodalmunkban a mult század elején kezdett nagyobb térrel hódítani, különösen Vörösmarty költészetében, de Vörösmarty még a »Vén cigányban« is helyre állítja az egyensúlyt. Főleg Byron, Heine és Lenau költészete az, ami irodalmunk ez irányban való fejlődését befolyásolta. Irodalmunk igazi irányjelzője, a pesszimizmus azonban csak az Arany öregsége és halála utáni időkben lett. E korszak jelentősebb egyéniségeit mind a legmélyebben átértett pesszimizmus jellemzi.

Ez Arany utáni korszak legjelentősebbjeit a hivatalos irodalomtörténet a »pesszimizista lírikusok« néven foglalja össze, bár pesszimizmusuk oly különböző talajokban gyökerezik s oly különböző területekre vezet, hogy együttes tárgyalásuk szinte jogosulatlanul látszik. Ez a három költőnk: Komjáthy, Vajda és Reviczky. Ők azok, kiknek lelkében már sok minden zsongani kezdett, ami azután Adyban harcok kiáltásra fakadt. Bár közvetlenül maguk mit sem adtak át Adynak, lelküket sokszor egyazon tűz perzseli. Már költészetük legáltalánosabb megjelenés szempontjából is sok megegyezést mutat. A pesszimizista triász költé-

szete nagy visszahatás, ellenállás a kor természettudományi alapon berendezkedni kezdő materialista kultúrájával szemben, költészetük maga az idealizmus apológiája. Ennek a nagy ellenszegülésnek én éppen Adyban legszerveesebb betetőzését látom.

A XIX. századvég speciálisan természettudományi színezetű kultúrájának az irodalomban a naturalizmus felel meg.

Komjáthy egészen nyíltan kikelt ez ellen a »filiszterszagu, sivár, hideg-rideg tan« ellen s keserűen szólaltatja meg annak igazságait »Eh mit gyötörtök« c. versében:

*Anyag az egyetlen valóság
És téllensége az erő,
Vak súlyok egymást lökve tőlják
S az emberész az eredő.
Az anyag így gondolkodik hát?
A sár dicső eszmékre visz!*

A szimbolista művészet és így Ady művészete is nem volt egyéb, mint a naturalizmus nagy reakciója.

Erről mondja Alszegehy Zsolt: »Intelligibilisnek túlsúlya ellen lépett a síkra: a túlságosan erős megvilágítás, a túlságosan mindent kimondás, a túlságosan racionális ellen. Azt a művészetet akarta visszanyomni, melyről azt hitte, hogy a való túlságos kidomborításával teljesen visszaszorítja a költőt, a tudás, az »education« művészetét akarta felváltani.«

Bár Ady sokkal hánykolódóbb és nyugtalanabb lélek volt, semhogy a szimbolista program neki szűk medrében elhelyezkedve, azt következetesen megvalósította volna, mégis etikai és művészi törekvéseinek ez a bár tudat alatti és távoli, de kölcsönös megegyezése szoros kapcsolatokat teremt Komjáthyék és Ady között.

A részletekben szintén meglepően sok a kapocs. Említettem már, hogy mily jellemző Ady nagy egyénisége és önkultusza. Tiszta öntudattal érzi, hogy isteni rendeltetéssel jár a földön, hogy ő fajának nagy fájdalmát szakgatta ki önnön fájo kebléből, érzi és tudja, hogy ő több, mint a többi. Milyen királyi megvetéssel beszél a »szürkékről«, a »józan és trágás mezők lakóiról«, akik »nélküle még sírni sem tudnak szépen«.

Az önistenítés büszke öntudatossága nem régi keletű az irodalomban. Határozott és öntudatos formában először Nietzsche merete kimondani, hogy vannak és járnak itt a földön emberek, akikben más a lélek, s akik, mivel bennük magasabb lángot vetett az isteni szikra, nem szoríthatók az emberi törvények hétköznapi, repedezett deszkapalánkjai közé, hanem akiknek kell, hogy természettől fogva nagyobb szabadságuk legyen, minthogy szárnyuk erősebbre nőtt a másokénál.

Irodalmunkban már Vajda is tudatában van annak, hogy ő melyik kategóriájába tartozik az élő embereknek, s mellőzöttségének és felsőbb hivatottságának tudata szól belőle, midőn így ír: »Ez a kor a szervezkedett közep-szerűség összeesküvése a rendkívüli, a nagyszerű ellen; a korlatoltság a lángelme ellen. A kontárok sokaságáé a tüneményeszerű mesterek csekély száma ellen.«

Mintha Ady fájo tiltakozását hallanók a hétköznapi durvaságai ellen.

S Komjáthyban már egészen tisztán, talán még Adynál is tisztábban és tudatosabban csap fel az

CERUZARAJZOK

MATTHIAS MIKLÓS (fent balra, lent jobbra)
KOBÉR JÁNOS (fent jobbra, lent balra)
akadémikusoktól

VÁRROM
CZELNAY REZSŐ akadémikus
linoleum-metszete

A ZSÁMBOKRÉTI ROM
KRUDY ÁDÁM akadémikus
linoleum-metszete

»Übermensch« büszke öntudata. Tisztában van vele, hogy az egyéniségnek ilyen forradalmi térhódítása csak a fennálló rend lerombolásával érhető el.

*»Gyülölöm azt, amit szerettek,
Az aljast és a köznapit.«*

Ugyanezzel az ifjú, romboló, forradalmasító kedvvel találkozunk Adynál is.

Azonban nem szabad Ady szociálpolitikai forradalmi törekvéseire gondolnunk, ezeknek gyökere egészen más, ezekhez szinte semmi közünk. Azokra a soraira gondolok Adynak, melyekben oly nyíltan tör lándzsát a költőszeni eszmei szabadsága s a kifejezésbeli újítások szükségszerűsége mellett. Igaz, hogy Ady demokratikus hangú verseket is írt, nem is egyet, de aki csak némileg ismeri őt, az előtt nem titok, hogy a lelke mélyén éppen olyan büszke szellemi arisztokratának érezte magát, mint Komjáthy, aki így ír:

*»Nem süllyedek mégsem közélek,
Mert lelkem tiszta, mint a nap,
Nem éri vész, nem fogja vétek,
Mert mindennél hatalmasabb.«*

Ez az »Übermensch« igazi öntudata!

Ha ezeken az egészen általános jellegű megegyezéseken kívül, most még a részletekbe is akarunk becsájtkozni, több dolgot kell szem előtt tartanunk. Először is bizonyos, hogy a részletekben sokkal nagyobb az esetlegesség, jelentőségük tehát szempontunkból sokkal kisebb. Még egyszer hangsúlyozom, nem hatásokat akarok kimutatni, melyeket Ady innen magába szívhatott, hiszen köztudomású, hogy ami hatást magába szívott, azt máshonnan vette, hanem azokat a szinte végzettszerű kapcsolatokat keresem, melyek eggyé kapcsolják a még tisztán magyar tradíciókból sarjadzó irodalommal.

Ady eszmevilágának vizsgálatánál, ha azt részleteiben tekintjük, meglep annak állandó nyughatatlan hánykolódása a legellentmondóbb szélsőségek között. Más és más költeményeiben legkülönbözőbb eszmék és világnézet megnyilvánulások vetődnek felszínre, ha ezeket szigorú fogalmi rendszerbe akarnók foglalni, vajmi gyakran találunk ellentmondásokra. Ezek az ellentmondások Ady életéből, temperamentumából, egész egyéniségéből megmagyarázhatók s őszinteségükért éppen Adynak »vérrel megváltott« élete a kezesség.

A hitet, a valamihez való szoros kapcsolódást hamar kiölte belőle az élet, csakhamar hangulatának rabja lett s igen korán kezdett a pillanatok igazságának hívője lenni. Értelem és megértés nélkül fordul el egy-egy versétől tán már pár órával azután, hogy megírta, mert máris másnak érzi maga körül az élet ritmusát s ő mindig csak a jelenben él. S ha fel is vet egy-egy problémát, a pillanatnyi megoldást tán már a megoldás pillanatában sem találja kielégítőnek és ismét újat és újat keres. Innen világképének kínzó bizonytalansága, mely végre is győtrődő szkepticizmusának válik kútfejevé.

S a multba fordulva azt kell látnunk, hogy Vajda költészetét egy ugyanilyen mély gyökerű szkepszis hatja át, mint Adyét, sőt úgy találok, hogy szkepszisük rokon talajból táplálkozott. Vajda determinálat-

lansága az életben szorosan összefügg a nagy nemzeti katasztrófával s máskülönben az ezt előidéző okok is sok hasonlóságot mutatnak Ady életkörülményeivel.

Vajda — mint az ismeretes — végigharcolta a szabadságharcot, sőt utána, mint a császári hadsereg besorozott katonája, még egy évet volt kénytelen szolgálni. Innen kiszabadulva, minden vágya és törekvése Pestre, hazánk akkori irodalmi középpontja felé hajtott, hol még pislogott a nemzeti öntudat mécsese.

Irodalmunk akkori közállapotai azonban korántsem elégtették ki Vajdát. Az ifjú költői nemzedék üres handabandázását, modoros magyarkodását, mimelt hazafiságát, — melynek a régi jó módszer szerint sok szóbeszéd, de kevés tett volt az eredménye — nem találta az ügy szentségéhez méltónak. Bár egyideig úszott az árral, azután határozottan ellene fordult. Ebből az időből származik »Béla királyfi« c. költői elbeszélése, melyben már új irányok felé tapogatódzik.

Mint hírlapíró szokatlan eréllyel, szinte hevesen kezdett küzdeni azon mindenbe belenyugvás és pipogya tétlenség ellen, mely a kor irodalmában nevelés, tett nélküli harcizaj formájában tükröződött. Világos, hogy sokszor túlhevés támadásai nem egy ellenséget szereztek neki. Ez különösen akkor vált érezhetővé, midőn lapjában a kiegyezés szükségét kezdte hangsúlyozni. Akadtak természetesen, akik azzal vádolták, hogy tollát Bécsnek adta el, s bármennyire is védekezett az alaptalan vád ellen, a rágalom mindinkább mélyen rága be magát az ítélet nélküli magyar társadalom öntudatába.

Nemes céloktól vezetett munkássága méltán megérdemelte volna a nemzet legszeleesebb rétegeinek rokonszenvét és megmozdulását, de nem ez történt; iróársai vagy agyonhallgatták vagy ledorongolták, eszméit bár figyelemreméltónak, de szerteleneknek és túlhajtottaknak minősítették. Megegett vele tehát az, ami egy félévszázaddal később Adyval megegett, hogy nemzete, sajátmaga koholta vádak alapján ítélte el és közöcsitette ki magából, keserű szavakat fakasztván belőle — mint később hasonló körülmények Adyból — például a »Luzitán dal«-ban:

*Nem hű fiaid hagytak cserben,
Te hagytad cserben azokat.*

*Oh én hazám!
Szeresselek-e ezután is,
Megengedi-e a becsület?*

Vajda még kételkedett abban, hogy van-e joga, hazája fejére a súlyos ítéletet kimondani, Ady »Übermensch«-i öntudatossága magaslatán csöppet sem habozik, hogy népének ne csak prófétája, de bírása is legyen.

Vajda nem tehetette meg ezt, mert hisz sérelme bármily nagy volt, az mégis csak saját személyén esett meg, de Ady már tovább jutott s megérezte önmaga sorsában minden magasbavágyó, de kipányvázott magyar lélek tragikumát, ezért hangosabb az ő jászava, mint elődeié.

Vajda szívesen menekülne összeütközései elől a halál nyugalmába, de éppen szkepszise az, ami innen is visszariasztja, mert vajjon mi következik a halál után: az örök elmúlás nyugalmat adna, de hátha

századokon át Nyugat kultúrájának és a kereszténységnek volt védőbástyája. Magyarországmindezt határainak köszönheti.

Természetes határai és földrajzi egysége annak az államnak van, amelynek:

1. egységes hegyszerkezete,
2. egységes vízrendszere,
3. egységes etnográfiai viszonyai és
4. természetes, jó centruma van.

Megeshetik, hogy ezek egyrésze megvan valamely államban — s még sincs természetes határ. Igen, mert ha akármelyik is hiányzik a földrajzi feltételek közül (kivéve a népességet), nincs földrajzi egység — s nem is lehet jó határ.

Egy szabálytalan, kissé tojásalakúan elnyúló körvonala, közel $\frac{3}{4}$ részében a Kárpátok által jelezve — alkotja Magyarország határát. Állami létünk legerősebb pillére tehát a Kárpát-hegység.

Európában az Alpok után a legnagyobb; nyúlványaival együtt 250.000 km² területet borít be. Pozsonytól Orsováig 1500 km hosszú ívben alkot határt, de a Vaskapunál még átnyúlik szerb területre, egészen Zajecáig. Hosszúra elnyúló, egymással párhuzamosan haladó vonulatokból áll. Ezek azonban nem tagolják szét az országot részekre, mert a fővonulat imponáló, sok helyen a 2000 m-t meghaladó magassága élesen megjelöli a határt. A legbelső szigethegvek által ugyan Erdély némileg szeparálva van, de az Alföld felé nyíló folyóvölgyek s a hegyszerkezet hazánk legszerveesebb tartozékává teszik. A gerincek laposak, de oldalai meredek. Csaknem egész területe gazdagon be van borítva erdővel. A környező vidékek felé lassan, fokozatosan lejtőssé válik, míg befelé a Nagy Alföldre meredeken esik. Ezt részben a kőzetnek is okozzák: a külső, fővonulat puha, könnyen málló homokkő, melynek szegélyén lerakodott tordalék-öv teszi menedékessé a gerincek oldalát, míg a belső kristályos kőzetekből alakuló öv, sok ásványi éretartalommal.

Az egész hegysornak csak három olyan helye van, ahol a hegyöv alapjáig érő szakadék vezet át:

1. a Poprád áttörése a szepesi Magurán,
2. a duklai horpadás,
3. az Olt áttörése a Vöröstoronyi szoroson.

Ezekon kívül is számos jó hágó vezet át rajta, úgy, hogy a szomszédokhoz vezető természetes utat mintegy parancsolólag tárják elének. Tehát nem képezi a közlekedésnek akadályát.

Mindamellet csak a gerincétől messzebb, az alacsonyabb régiókban van meg az emberi megélhetés létfeltétele, ezért a fővonulat nagyrészt lakatlan. Legnagyobb részében vízváltató is a Keleti és Fekete-tenger között. Határnak tehát ideálisan alkalmas és mindig is szétválasztó szerepet fog betölteni. Ezért nem életképesek a Kárpátok által széttagolt hólyagállamok.

2.

A földrajzi egységünk második alapja a *vízrendszer*.

A Kárpátok által koszorúzott, központi fekvésű hatalmas síkság, mint vízgyűjtő medence szerepel. Főékként húzódik rajta végig a Duna, mely egyrészt

közvetlen kapcsolatba hoz bennünket Ausztriával és Németországgal, másrészt Közép-Európa egész kereskedelmét tovább vezeti a Balkán felé, — így hazánk igen jó közvetítő szerepet juttat.

A Kárpátok gerince által alkotott határon belül eredő minden folyó (az előbb említett kis Poprád és Dunajec kivételével) centripetálisan a Duna felé törekszik. Tehát az egységes Magyarországon belül ered és legnagyobb részben ott is végzi folyását. Mivel pedig a közlekedés útja mindenha a folyók völgyében haladt, — ezek a Nagy Magyar Alföldre terelik az egész Kárpátok által átfogott terület forgalmát, közlekedését. Lent a Duna medence síkján találkoznak a hegyek, völgyek és rónák lakói s illetéknéppen ez a síkság állami létünk alapja lett és uralkodott a környező hegyormok felett.

Pozsonynál és Orsovánál végződnek a Kárpátok s ezért királyaink nyugat és dél felé a magyarlakta vidékek végeit tekintették határnak. *A természetes határ azonban nem itt van, hanem ott, ahol a Duna nyugati és déli mellékfolyóinak a vízváltatói húzódnak!*

A magyarság csekély száma nem elég arra, hogy a vízváltatók által körülhatárolt területet betöltse, ezért az Adriától egyrészt Pozsonyig, másrészt Orsováig »mesterséges« határokat alkottak. Sőt, mikor a nemzet erős és hatalmas volt, akkor sem gondoltak arra, hogy a természetes határ g kiterjessék az országot, mert évszázadok folyamán a következő — helytelen — felfogás fejlődött ki:

»Magyarországnak két egymásra merőleges történelmi arca van, a nyugati és a déli, az osztrák és a balkáni. »Német« és »török« — e két szóban benne van történetünk jórésze. »Nyugatról« művelődést nyertünk — s magunkon átszűrve közvetítettük »Kelet« felé. A Duna folyásiránya is ezt példázza: Pozsonytól Vácig nyugat-keleti, innen észak-déli irányban folyik, tehát megfelel a két történelmi arcnak. Hivatásunk tehát: őrállók lenni Nyugat és Kelet kapuinál. Mivel Nyugaton semmiféle természetes határunk nincsen: Isteni útmutatás szerint a határ itteni sztratégiai hátrányait a külpolitikánknak kell kikorrigálni: szövetség és barátság nyugatra, míg dél felé, ahol természetes határaink vannak, a Duna és Száva: fegyverrel a kézben kell őrködni.«

Nem fogunk sok szót vesztegetni e téves vélemény minden szavának megcáfolására. Ellenben vizsgáljuk meg, vajjon *nem találnánk-e jobb határt a régienél?*

A Kárpátok Pozsonynál csaknem össze vannak kötve az Alpok nyúlványaival, a határnak egyenes vonalban tovább ezeken kell folytatódnia. Még pedig: a Lajta-hegység—Semmering—Brucki Alpok—Stájer Alpok, innen kissé visszakanyarodik a Karavánán át az Úszkoke-hegységhez és Fiuménél eléri a tengert.

Ez a legkevesebb, amit még természetes határnak nevezhetünk. Ekkor még korántsem mentünk el a vízváltatóig, — de nem is kell. E hegységektől keletre nyíló folyólapályok (Mura, Dráva, Száva, Rába stb.) szorosan kapcsolódnak hazánkhoz. S emlékezzünk csak meg arról a régi királyunkról, aki Styriát ilyenképpen hoztunk is csatolta. Csak hogy akkor még kevesebb magyar volt és uralmunk rövid ideig tartott.

FALUSI HANGULAT
DERFLER NÁNDOR akadémikus akvarellje

A másik kritikus pont : Dél. Ha a régi közfelfogással együtt a Dunát és a Szávát vesszük természetes határnak, úgy már a Dinári Alpok és a Kapellák s mögöttük a Velebit egyenesen elzárja előlünk a tengert. Ez azonban tévedés ! Jasenováctól Orsováig a Száva és Duna egyszerű medre nem lehet határ. Egész sereg folyó fut beléjük dél felől a hegyekről. Ezek a folyók felénk futnak, környező vidékeik, épúgy, mint Styriánál, erre lejtősödnek, közlekedési útjaik ide nyílnak : ránk vannak utalva. A Száva—Duna vonal nem képez nagy katonai akadályt : mennyi veszély fenyegette innen az országot, a törököt sem tudta feltartóztatni !

A Nagy Magyar Alföld természetes folytatása és tartozéka még a Száván túl elterülő alföld is, s a határ, mint nyugaton, itt is az a vízválasztó, mely ezeket a folyómedreket hozzánk kapcsolja.

Szerbia is rossz irányban halad, mikor Horvátországon és Dalmácián át keres utat a tengerhez. Neki természetes útként kínálkozik a fontos s a szárazföldi közlekedésre igen alkalmas Morvavölgyön át dél felé, Szalonikihez törekedni. A szerb történelem fénykora a XII—XIV. században. Dusan cár birodalmában ad példát, amikor Macedónia, Albánia, Thesszália és Epirusz is szerb birtok volt. Ugyanekkor pedig a mienk volt Észak-Szerbia, az általunk kívánt terület. Ez volt az egyensúly helyzete.

Hány nagy királyunk küzdött a tengerért s közülök mennyien belátták, hogy ezt csak úgy biztosíthatják, hogy Észak-Balkán is az övék.

Igy elsősorban Szent László, aki 1091-ben birtokába veszi Horvátországot és a tenger melléket. Aztán Kálmán, aki 1102-ben meghódítja Dalmáciát és Boszniát (Rámát). II. Endre meghódítja Hercegovinát egészen a Szkutari-tóig (Cetinjét akkoriban Csetenyének hívták.) II. Géza 1145-ben meghódítja Szerbiát, III. Béla 1192-ben Bulgáriát. De ezek a hűbéres tartományok nem adnak teljes biztonságot, ezért magyar kormányzás alatt magyar területeket alakítanak : ezek a végvidéki bánóságok, melyek teljesen magukba foglalták azt a területet, amely a természetes határig terjed. 12 bánóság volt : elsősorban a macsói (1245—1524) a Drina és Morava közt, főhelye (Macsó) a mai Valjevo volt. Később belőle hasították ki a nándorfejérvári, szabácsi és szerémi bánóságot. Aztán boróci bánóság a Morava—Duna közt, szörényi a Duna—Olt közt (Kis-Oláhország); bodonyi : Viddinnél Bulgáriában; krucsoi : a mai Krusevac, a két Morava találkozásánál; a szreberniki : Drina—Boszna közt s ugyancsak Boszniában a jajcei, sói és ozorai bánóság.

És gondoljunk Belgrádra, melyet a XVIII. század közepéig mindenütt Nándorfejérvárnak hívtak. Pompás helyzete van : a Duna—Tisza—Dráva—Száva összefolyása egyrészt, mely egész Nyugat-Európával összeköti, másrészt a tágas, igen fontos Morava-öblözet, mely Nisen át Konstantinápolyig és a Fekete-tenger felé a Vardar völgyén végig pedig Szaloniki, a Földközi-tenger felé visz — szemben Szuezzel. Tekintve, hogy az Alduna közlekedésre nem annyira alkalmas, a Duna közlekedési vonala, mondhatnók, a Morava-völgyben folytatódik. Ime, Nándorfejérvár, a Kelet kapuja, amely eddig a török és szerb uralom alatt alig fejlődött, hosszú időn át volt amúgy is védbástyája hazánknak,

három oldalról vízzel körülfogott várhegye ma is uralkodik a környező síkságokon.

3.

A Kárpátok koszorúzza erős határok s a gazdag Duna-medence síkságának a szive *Budapest*. Egy jó főváros csaknem olyan fontos, mint a jó határ. Pest az ország közepéhez közel, a Duna legjobb átkelőhelyénél fekszik. Itt kicsiny az árterület, mocsarak, holt ágak nincsenek. A Dunát, mint fő víziutat itt keresztezi a Bécs—Sztambul-i, kelet felé vezető fontos út, másrészt az is, amely az Alföld és a hegyvidék határán (Miskolc—Eger—Hatvan), majd a Balaton mentén az Adriához vezet.

Magyarországnak két alföldje van. A kettő közül a nagyobbiknak abban a sarkában fekszik, mely a Kis-Alföldhöz legközelebb van. Hegyvidék és a síkság is itt érintkezik s a közelében megtalálható az Alföld mindkét talajneme : az iszapos eredetű humus és a futóhomok. A Duna számos mellékfolyóján a távolabbi vidékek terményeihez olcsón hozzájuthat.

Gyáripárát a közeli szénbányák (Esztergom, Tata, Salgótarján) fejlesztik s jól kiépített közlekedési rendszer gondoskodik, hogy a vidék gazdag állati és növényi nyersanyagait a gyárakhoz juttassa. Természeti szépségén felül nagy értéke még a felfakadó számos gyógyerejű melegforrás.

Az 1920. évi népszámlálás 1,184.000 lelket talált területén, ami túlsok, mert az összes lakosság 15%-a ebben a centrumban él. A főváros már egy 20 milliós ország szervezetének ellátására volt berendezkedve s most itt maradt rengeteg munkanélküli közszolgálati és egyéb alkalmazottjával kis ország számára nagy fejnek.

4.

Amilyen kedvező a földrajzi helyzetünk erős természetes határaival, olyan kedvezőtlen a *politikai*. Állandóan égetett bennünket a nemzetiségi kérdés.

A kisszámú magyarság elfoglalta a központi síkságot, mint nomád nép s idegen királyaink a tatár-török és németdúlás folytán megcsappant lakosság pótlására a környező hegyeket ellenséges erőkkel telepítették be. S ma északon és délen szláv, nyugaton germán, keleten oláh nemzetiségek öveznek.

A folyók útvonalán a természetes belső vándorlás, a magyarság többsége és fölénye megmagyarosította volna e népeket, de részben maga a magyar lovagias udvariasságában egy lépést sem tett ez irányban, másrészt e nemzetiségek a határmentén lakva, állandó érintkezésben maradtak a határon túl élő fajrokonokkal. E fejlődő kis nemzetek hazánk rovására szeretnének gyarapodni. Csak az állandó fanatikus izgatás okozta azt, hogy a különben hű s a magyart szerető régebbi bentlakók : tótok, rutének, németek, oláhok, szerbek felültek az exaltált álmoknak.

S Trianon mindent nekik adott.

A helyzet azonban nem olyan sötét, mint ahogy látszik. A magyarság 10 milliós tömege erős számbeli fölény, amit emel az, hogy a centrumban lakik. Szellemi, kulturális nívója, történelmi hivatottsága, természetes rátermettsége és jobb helyzete nyomán vezérszerepre hivatott.

Ha a magyarság élni akar, — boldogulni fog!

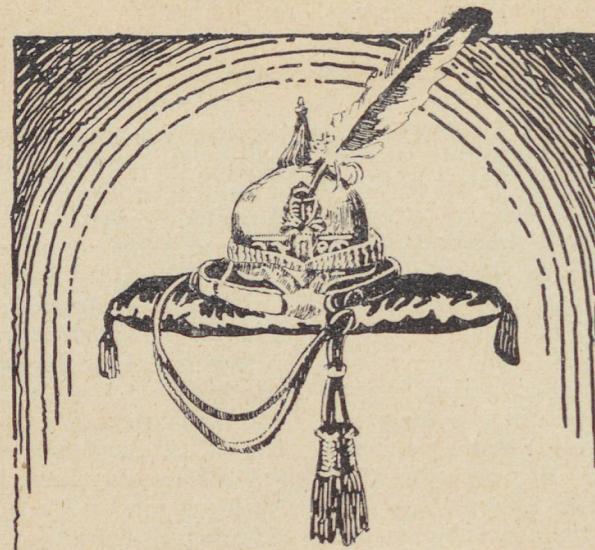
† NEMES HANZÉLY PÁL

Most, amikor az idő már lesímogatta mindannyiunk lelkéről a fájdalmat, — most tisztán látom magam előtt Hanzély Pált, a katonát, a férfit és az embert.

Katona, férfi és ember! Mily kevesen vannak, akik megérdemlik e három tulajdonságnak csak egyikét is a maga igazi, magasztos értelmében.

Itt, ennek a lapnak hasábjain — ahol egy év előtt még ő is buzgón és szép eredménnyel dolgozgatott — szeretnék egy pár őszinte sorban megemlékezni a mi halottunkról.

A neve előtt egy rövidke szóban benne van

Hanzély Pál egész egyénisége: *nemes!* A gondolatvilága, jelleme és érzései valahogyan nem illettek ide, a mai rohanó, anyagi életforgatagba.

Hanzély Pált szerettem visszaképzelné a lovagkor romantikus világába. Ott és akkor termettek a hozzá hasonló emberek, akik ismertek eszményeket, tudtak élni és tudtak meghalni azokért. Sajnos, ő csak a halálát adhatta nekünk, de ez a halál értékesebb

HANZÉLY PÁL A RAVATALON
BIHACSY GYÖRGY főhadnagy, a Leventekör örökös tagjának rajza

számtalan életnél, mert evvel a halállal többet adott nekünk, mint mások egy emberöltő munkájával. A katona, aki meghal a hazájáért, hős. Hanzély Pál nem a hazáért halt meg, vajjon hős-e?

Igen! Soha nyugodtabb lelkiismerettel nem mondtam ki az igent!

Amennyire ember hős lehet, — ő az volt. Nem akarom a kegyeletét sérteni az embermillióknak, amikor azt állítom, hogy nagyobb hős, mint a háborúk halottai.

Ugy képelem, könnyebb meghalni akkor, midőn kábult fejjel, vér, füst és csatazaj követte rohanunk előre, — mint egy csöndes, derűs téli délutánon, vidám nevetés közepette a korszolyapályán. Dicsőség, kitüntetés, karrier, — távol álltak tőle, amikor feláldozta az életét. Ez a nemes, latolgatás nélkül való cselekvés, amely mögött nem volt semmiféle érdek vagy számító remény, — ez avatja igazi hőssé Hanzély Pált! Ezért nagyobb hős az én hitem szerint, mint azok a százazrek, akik elmentek, mert menni kellett, és meghaltak, mert úgy hozta a sors. A Hanzély Pálok rokkant testtel és ősz hajjal is elmentek, ha nem kellett, akkor is!

Nézzünk önmagunkba és valljuk meg, odavetettük volna-e magunkat a jégablak közé, hogy megmentünk egy idegen életet? Hányan érezzük, hogy nem! Mennyien vagyunk, akik egy ilyen tragédia pillanatában segítségért kiáltanánk vagy jó tanácsokat adnánk, esetleg segítenénk is, de... és itt van az a »de«, ahol a hős kezdődik.

A halálát mindenki meggyászolta, de az életét kevesen ismerték; pedig ez a szerény, dolgos élet méltó arra, hogy példának állítsuk az életbe lépő fiatalok elé.

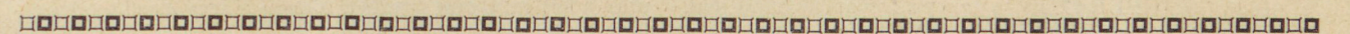
Ludovikások! Ne gondoljatok e sorok olvasásakor az akadémikus Hanzély Palira, aki részese volt a diáksínyeknek és együtt ült veletek az iskolapadban! Arra a katonára gondoltok, aki férfivé serdült, nagy eszmékkel a lelkében és büszke céllal a szeme előtt vágott neki az életnek! Én ismertem az ő ragyogó idealizmusát és a boldog jövőbe vetett fanatikus hitét.

Meleg szív, kötelességtudás, tisztelet és becsület — ez volt az élete.

Katona volt, mert nem ismert félelmet, amikor szemben állott a veszéllyel; ember volt, mert tévovázás nélkül sietett egy másik ember segítségére és férfi volt, mert szótlánul, panasz nélkül halt meg. Azok közé tartozik ő, akiknek az életét csak a haláluk után ismerjük meg. Szerényen, csöndesen dolgozva élt és csak akkor tudtuk meg, ki volt, amikor itthagyt minket... Hiábavaló szavakkal dícsérném őt, aki hősi tettel búcsúzott el attól az élettől, amelytől joggal várhatott volna egy szép, előre megálm odott, boldog magyar jövődőt.

Hanzély Pál meghalt, de a neve élni fog a katonaszívekben!

Toronyi Béla főhadnagy

ANYÁM

Irta: Técsői Móríczt Béla akadémikus

Az arca fehér és szenvedő.
A szeme könnytelt, szomorú.
Benne az élet minden baja:
Tomba, lemondó bú, ború.

A haja nagy, dús tömött arany;
Nincs benn' fehér egy szál se még,
Mikor fésüli, bontogatta,
Palástként omlik szerte-szét.

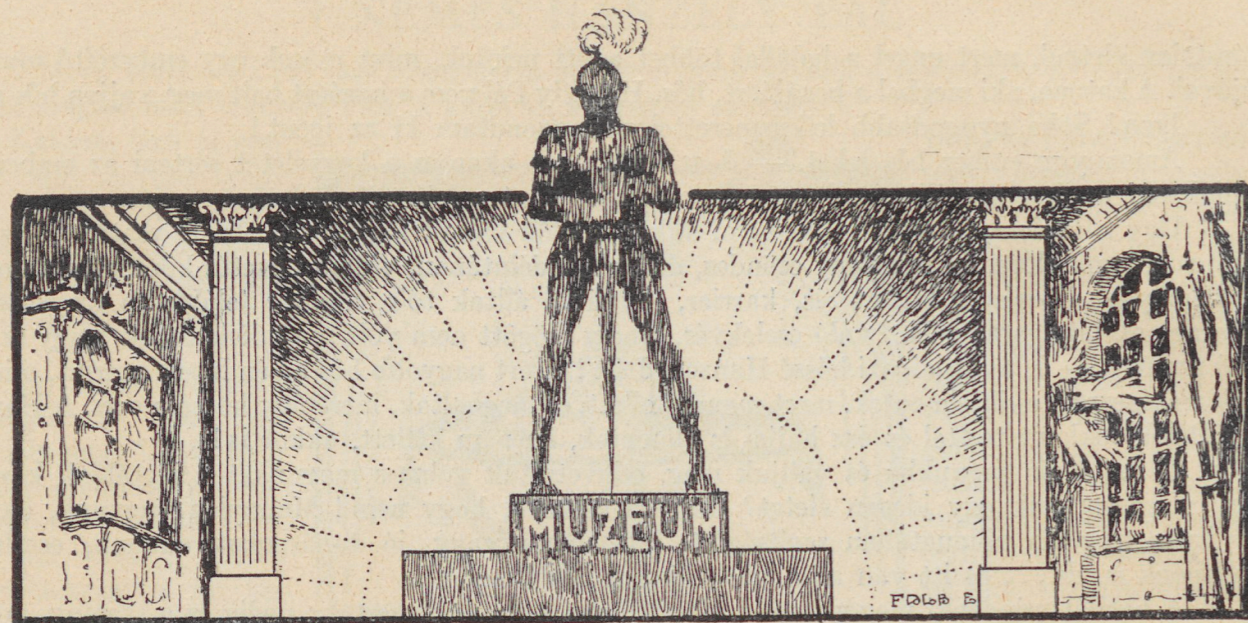
A homlokára észrevétlen
— Mint puha földben a vakond
Ás életutat — egy-két finom
Bársony barázdát vont a gond.

Beszéde csendes. A hangja halk
Harangja meleg, reszkető...
Szájazógén egy kikéredzett
Időrajzolta kis redő.

A keze halvány, kékeredett.
Pár tűszúrás rajt csak az ék,
Tán akkor kapta, mikor... régen...
Az ingecskémet varrta még.

Az ingecskémet... akkor... régen...
Gügyögő szóra nyílt a szám...
Ragyogó, boldog gyermekévek!
Anyám!... Imádot jó anyám!

TALÁLKOZÓI ÜNNEPEK A M. KIR. HONVÉD LUDOVIKA AKADÉMIÁN

Irta: Koschowitz Gyula nyug. honvédőrnagy

A Ludovikás Levente 1926 június hóban megjelent számában megemlékezés történt azon találkozókról, melyek az akadémián 1925 november hó 15-éig lefolytak; az ezen időn túl mai napig megtartott találkozó ünnepélyekről a következőkben emlékezünk meg:

1926. OKTÓBER 17. Ez az ünnep a Ludovika Akadémia, sőt a honvédség részére is nevezetes nap volt, mert ekkor ünnepelte az 1901 augusztus 18-án felavatott régi tisztképző tanfolyam utolsó évfolyama felavatásának 25. évfordulóját. E felavatással e tisztképzés 18 éves korszaka (1883—1901) be is fejeződött. De ekkor ünnepelték az 1901. évi augusztus hó 18-án felavatott új rendszerű akadémikusok is felavatásuk 25. évfordulóját. — Ehhez járult, hogy 1901 május hó 8-án, tehát 25 éve történt az akadémia zászlójának felszentelése is országos ünnepség keretében.

Huszonöt év előtt nagy és boldog volt Magyarország, most pedig megcsónkítva és kifosztva, de nem megtörve! Bizzunk abban, hogy e két év évfolyam még nagy örömben fog valamely évfordulót közösen és dicsőségben megülni.

Az ünnepély műsora a már eddig bevált rendben folyt le és pedig:

1. Dél előtt 9 órakor találkozás az akadémia dísztermében, ahová már előtte való nap mindkét évfolyam felavatási csoportképét lombfűzéssel és virágokkal díszítve elhelyezték. Az ezen évfolyambeliek által meghívott és megjelent volt tanárok is e képek körül helyezkedtek el, köztük: Ilencfalvi vitéz *Sárkány Jenő* és Nyírjesi *Létay Gyula* ny. altábornagyok; *Deisler Károly* és *Szavinszky Kázmér*, *Kirchlechner Károly* ny. tábornokok; *Gerenday Tivadár*, Magyarizsépi *Isépy László*, Szenterszébti *Forster László* ny. ezre-

desek; *Nagy László* ny. alezredes, *Koschowitz Gyula* ny. őrnagy, *Kutasi Szabó József* aligazgató, vívómester.

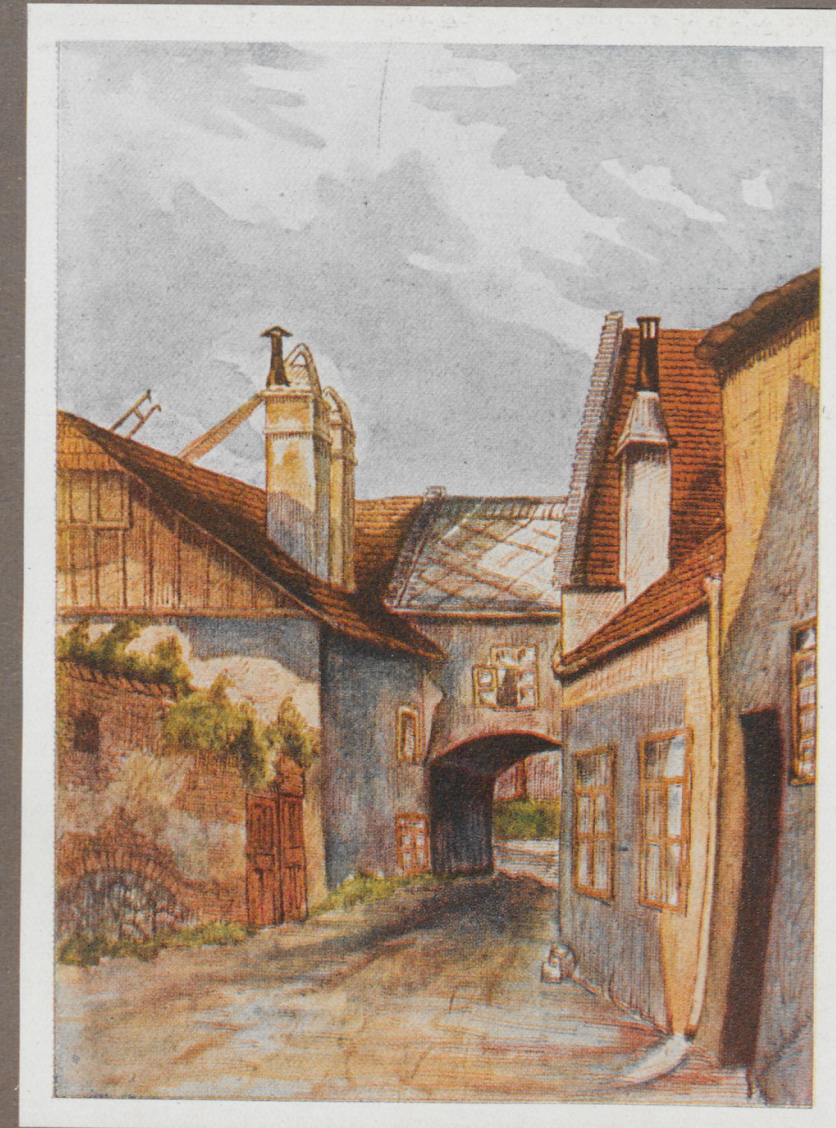
Midőn a legmagasabb rendfokozatú vendég megjelent, vitéz *Sipos Árpád* tábornok, az akadémia parancsnoka az ünneplőkhöz üdvözlő beszédet intézett. Ennek befejezése után a két évfolyam nevében *Nánási-Megay Ernő* ny. tábornok felelt.

2. A megjelentek a főépület udvarán felállított akadémikus zászlóalj tisztelgését fogadták.

3. Ezt követte a róm. kath. kápolnában P. Dr. *Béres Gaudenc* akadémiai lelkész által mondott szentmise, minek folyamán a lelkész lelkes beszédet intézett a megjelentekhez. Az istentisztelet alatt az akadémikusok ének- és zenekar nagy hatással közreműködött. A szentmise befejezése után a lelkész az oltár lépcsőire elhelyezett koszorúkat megáldotta. Az egyházi szertartás befejezése után, az összes vendégek és akadémikusok elénekelték a Hymnust.

4. Az ünneplők a kápolna bejáratánál, az akadémikusok pedig az ezt körülvevő lépcsőfokokon vettek felállítást, ekkor előlépett *Papp-Váry Elemér* ny. ezredes és a két évfolyam nevében beszédet mondott a hősi halált halt volt akadémikusok neveit felsoroló márványablak előtt és azok elé két, nemzetiszínű szalaggal díszített koszorút helyezett el. A koszorúszalagok felirata ez volt: »Az 1901. évfolyambeli régi ludovikások — az elesett hős bajtársaknak kegyelettel.« »Az 1901. évfolyambeli ludovikások — az elesett bajtársaknak kegyelettel.«

5. Ezután az ünneplők a Ludovika Akadémia előterére mentek, hol a Névtelen Hősök emlékműve előtt *D. Veress Jenő* ref. főlelkész az elesett hősök dicsőítésére mon-

RÉGI HÁZAK

LENHARTOVICS PÁL akadémikus színes tollrajza

dott beszédet, melynek befejeztekor két koszorút tett le az ünneplők nevében.

6. Innen a jubiléum és azok vendégei a park bejáratánál felállított ellenforradalmi emlékmű elé vonultak, hol *Dr. Rákosi György* főtanácsnok szép beszédet mondott s az emlékművet megkoszorúzta. A koszorúszalagok feliratai voltak: »Az 1901. évben felavatott régi ludovikások — a vértanú halált halt bajtársak emlékére.« »Az 1901. évi legelső akadémiai évfolyam — a nemzeti eszme vértanúinak.«

7. Az akadémikusok díszmenete.

8. Az ünnepélyen megjelentek lefényképezése évfolyamonként külön csoportban megtörtént.

9. Szünet, mely alatt az akadémia helyiségeinek: múzeum, tan- és hálótermek, lovardák, vívó- és tornatermek, tisztai- és akadémiai kaszinók stb. megtekintése történt, mi a régi fiatalkori élményeket és emlékeket felfrissítette.

10. Ezután a két évfolyam külön-külön díszében vett részt. Az ebéd alatt mindegyik étteremben felköszöntök hangzottak el és pedig: a) Kormányzó úr ő föméltóságára, b) a jelenlegi parancsnokra és tanári karra, c) az elhunyt parancsnokra és tanárookra, továbbá a megjelent tanárookra.

Az ebéd után felolvasták az üdvözlő sürgönyökre

a) a kormányzó úr ő föméltósága kabinet irodájából,

b) honvédelmi miniszter és a főparancsnok őnagyméltóságától érkezett válaszokat, továbbá az évfolyam történetére vonatkozó adatokat és az ünnepélyen meg nem jelent bajtársaktól beérkezett leveleket és táviratokat.

1926. OKTÓBER 24. E napon közösen ünnepelték az 1891. évfolyambeliek a 35., az 1896. évfolyambeliek pedig felavatásuk 30. évfordulóját.

1. Gyülekezés a díszteremben 9 órakor. A volt növendékek a volt tanárokkal a feldíszített csoportképek körül helyezkedtek el. A volt tanárikarból megjelentek:

Báró *Hazai Samu* ny. vezérezredes, volt honvédelmi miniszter, Báró *Balás György* ny. tábornagy, Vencselői *Virányi Ferenc* ny. altábornagy, *Hajmics Győző* ny. altábornagy, *Gerő Gyula* ny. altábornagy-hadbíró, *Gerenday Tivadar* nyug. ezredes, *Kammán Hugó* nyug. ezredes, *Schmidtó Ferenc* ny. ezredes, *Nagy László* ny. alezredes, *Ligárt János* ny. alezredes, *Koschowitz Gyula* ny. őrnagy s még többen.

Vitéz *Sipos Árpád* tábornok a Ludovika Akadémia parancsnoka üdvözölte a volt tanárokat és a volt évfolyamok növendékeit. Az üdvözlő beszédre gróf *Csáky Károly* altábornagy, honvédelmi miniszter, mint az 1891. évbéli évfolyam legidősbike válaszolt. Kiemelte azt, hogy az évfolyamok mindig örömmel jönnek a Ludovika Akadémiába, mely a rövid idő előtt elmúlt súlyos napokban nemcsak a Haza, de a rend egyik várának bizonyult és abbéli reményének adott kifejezést, hogy továbbra is az maradva fel fogja nevelni azt a nemzedéket, mely az ezeréves Magyarország határait fogja visszaállítani.

2. Tekintettel az akkor volt nagy esőre az akadémikusok kivonulása, illetőleg felállítása az akadémia udvarában elmaradt.

3. Istentisztelet a róm. kath. kápolnában. Szentmisét mondott P. *Dr. Béres Gaudenc*, az akadémia r. kath. tábortanácsnok s az Evangéliumkor lelkes beszédet intézett az ünneplőkhöz.

4. A hősi halált halt ludovikások emléktáblájánál lilaszínű szalaggal díszített koszorút helyezett el ünnepi beszéd kíséretében Nagysárosi *Lenz Albin* ny. tábornok.

5. A »Névtelen Hősök« emlékművét a beállott szakadó eső miatt nem lehetett megközelíteni, ez okból az ünneplők a főépület kapualja alatt helyezkedtek el.

Miután az akadémikusok énekkar előadta a »Névtelen Hősök ébredjétek!« c. chorált, az akadémia főlelkésze, Dálnoki *Veress Jenő* a Névtelen Hősök dicsőségére beszédet mondott. Ennek befejezte után vitéz *Pánczai Pánczky Jenő* ny. ezredes egy lila színű szalaggal díszített koszorút helyezett el az emlékmű előtt. Az emlékmű megkoszorúzásakor az összes jelenlevők tisztelgtek és ez állásban maradtak, míg a koszorút vívők visszatértek.

6. Az ellenforradalmi emlékmű a nagy eső miatt szintén nem volt megközelíthető, ez okból az ünneplő vendégek a főépület és régi fedett lovarda összekötő folyosóban helyezkedtek el. Itt *Kirchner Sándor* ny. tábornok ünnepi beszédet mondott, minek befejeztével az emlékmű előtt letette az évfolyamok koszorúját.

7. A nagy eső miatt az akadémikusok nem vonultak ki, ez okból a szokásos díszmenet elmaradt.

8. A fényképezés a díszteremben történt és pedig évfolyamonként külön-külön.

9. Ezután szünet következett, mely időben az akadémia belsejében elhelyezett helyiségek kerültek megtekintésre. Igen tetszett az akadémiai múzeum gazdag és a találkozókat különösen érdeklő gyűjteménye.

10. Diszbeéd 13 órai kezdettel az évfolyamoknak kijelölt külön-külön étteremben.

Az 1896. évfolyambeliek díszbeédjén Dombóvári vitéz *Révy Kálmán* altábornagy a kormányzó úr ő föméltóságára, *Schön Ernő* ny. ezredes a volt tanárokat mondott felköszöntőt; utóbbira *Hajmics Győző* ny. altábornagy válaszolt.

Ezután felolvasták az évfolyam nevében küldött üdvözlő sürgönyökre a kormányzó úr ő föméltóságától, József főherceg altábornagy úr ő föméltóságától és Bulesi vitéz *Jankó Kocsárd* lovassági tábornok, főparancsnok úr őnagyméltóságától érkezett válaszokat és az évfolyam történetére vonatkozó adatokat. Az ünnepi ebéd lelkes és emelkedett hangulatban délután 5 órakor ért véget.

Az 1891. évfolyambeliek díszbeédje az előbbiekhöz hasonlóan folyt le.

1926. NOVEMBER 7. A Ludovika Akadémián 1916 augusztus 18-án felavatott honvéd akadémikusok e napon ünnepelték felavatásuk tizedik évfordulóját. Az ünnepély lefolyása a következő volt:

1. Gyülekezés a díszteremben reggel 9 órakor, ahová az évfolyamnak felavatási csoportképét virágfüzérrel ékesítve már előre elhelyezték. A volt parancsnokok és tanárok közül megjelentek:

Bartha Lajos ny. altábornagy, *Dr. Pridafka József* ny. tábornok hadbíró, *Kirchlechner Károly* ny. ezredes, *Dr. Rákosi György* főtanácsnok, *Lenkei Géza* főtanácsnok, *Lukaaszky Kornél* főtanácsnok, *Humay János* ny. alezredes gt., *Hrusztek Ernő* ny. százados, ezeken kívül még a mostani akadémiából tisztai és akadémikusok küldöttség.

Vitéz *Sipos Árpád* tábornok az akadémia parancsnoka üdvözölte a jubiléumokat és fenkölt szavakkal emlékezett meg az akadémia neveltjeiről és a ludovikás szellemről. Erre *Keményfi Zoltán* főlelkész az évfolyambeliek nevében válaszolt. *Bartha Lajos* ny. altábornagy, mint az akadémia akkori parancsnoka, a tanárok és tanítványok helyzetét méltatta és atyai jóságú meleg szavaival elismerésben részesítette a jubiléum évfolyamot.

2. Ezután az ünneplők levonultak az akadémia udvarába és megtekintették az ott felállított akadémikusi zászlóaljzat.

3. Ezt követte a szent mise a róm. kath. kápolnában, melynek folyamán az akadémikusi ének- és zenekar nagy hatással közreműködött.

4. Szentmise után *Schneider Gyula* főelőadó a hősi halált halt ludovikások neveit felsoroló emléktáblák előtt beszédet mondott, melynek befejezése után megkoszorúzta az emléktáblát. A koszorú nemzetiszínű szalaggal volt díszítve, a szalag feliratai voltak:

»Hősi halált halt vitéz évfolyamtársaink emlékére — az 1916-os ludovikások.«

5. Ezután a jubilálók és azok vendégei, meg az akadémikusok énekkara a Névtelen Hősök emlékműve előtt állottak fel. Az ének során *Dr. Veress Jenő* ref. táborigyelő beszédet mondott, melynek befejezése után megkoszorúzta az emléktáblát. A koszorú nemzetiszínű szalaggal volt díszítve, a szalag feliratai voltak:

6. Ez emlékműtől a jubilálók és azok vendégei az ellenforradalmi emlékmű elé vonultak, mely körül már előbb az akadémikusok felállítását vették. *Fialowszki Lajos* főelőadó az ellenforradalmi hőseket ékes beszéddel üdvözölte és az emlékmű talapzatára nemzetiszínű szalaggal díszített koszorút helyezett. E szalag feliratai voltak:

»Az ellenforradalom vértanúi emlékére — az 1916-os ludovikások.«

7. Az akadémikusok díszmenete után

8. a jubilálóról és az azok vendégeiről csoportfénykép készült.

9. Ezután szünet következett, melyet felhasználtak az ünneplők az akadémia helységeinek megtekintésére; különösen tetszett az akadémiai múzeum, mert 10 év előtt még nem volt. Az akadémianak megtekintése sok elmúlt szép emléket idézett fel a volt ludovikásokban.

A díszbéd alatt a következő felkészítők hangzottak el: vitéz *Sipos Árpád* tábornok a kormányzó úr öfömméltóságára; *Keményfi Zoltán* főelőadó az akadémia parancsnokára és a vendégekre; *Bartha Lajos* ny. altábornagy a Ludovika Akadémia fejlődésére és felvirágzására; *Adelmann János* főelőadó Kottra Béla tanácsnok, volt századparancsnokra; *Kottra Béla* tanácsnok az évfolyamra; *Schneider Gyula* főelőadó a volt tanároknak üzentette poharát.

Ezek után *Keményfi Zoltán* főelőadó felolvasta az üdvözlő táviratokra érkezett válaszokat és a távolmaradásukat kimentő bajtársak leveleit és táviratait. A lakoma meleg hangulatban és igen jó kedvben folyt le.

TŰZ A TANYÁN

Irta: Bocsor Elemér akadémikus

A cséplőgép kereke utolsót lendült és széles kigyózással hullt le róla a szíj. Alkonyodott. Tüdő sugarak világították át a táncoló porszemeket és aranyfátyollá fonták a munka, az élet, a kenyér nagy fáradságával terhelt emberek köré.

Igaz Péter, az etető, aki egész nap úgy állt a dob mellett, mint bronzba öntött szobra a munkának, levette szeméről a porvédő üveget és letörölte porlepte arcát. Széttárta erős karjait és pillanatnyi mosoly futott át az arcán, amint érezte derekában a nyújtózkodás jólesését. Különben komor természetű ember volt, kit nem is igen szerettek a falusiak. Büszkének tartották, mert nem ivott velük, nem járt el esténként beszélgetni. Hogy is ment volna, mikor odahaza sokkal jobban érezte magát a feleségénél.

Most is ő jutott eszébe a pillanatnyi mosoly alatt — a szőkehajú, fehértestű asszony, akit egész lelkével, nagy, férfi bírással szeretett. A Petruska. Ő ugyan Zsuzsinak szerette szólítani.

Oroszországból hozta ide az Alföld közepére s csakhamar magyar asszony lett belőle. Azaz, hogy csak a beszéde lett magyar, — a falu nem fogadta be. Gyűlölték a szőke haját, ringó derekát, varázsos szemét, az öltözködését. Valami nagy, ösztönös gyűlölettel üszitették feléje a munkában megrokkant, koravén asszonyok irigységük kopóit és megindult a pletyka, az áskálódás.

Péter lejött a gépről s tempósan kezdett ballagni a kút felé, hogy megmosakodjék. Szombat este volt,

haza készülődött. A szérus kertből kis ajtó nyílt a belső udvarba. Amint odaért, látta, hogy a Kovács Vica igyekszik vele szembe. Formás leány volt, azt meg kell adni, — de hát Péternek még sem kellett. Hát csak félreállt az ajtóból, hogy menjen át Vica, aki szélesen ringó, ígéretes csipőkkel keltette magát feléje. Az ember oda se nézett, hanem nagy szakértelemmel tömögette a pipáját.

A leány szemében lobbot vetett a harag, hogy hiába volt az igyekezete. Mióta együtt dolgoznak a gépnél — mert ő volt az egyik kévebontogató — hiába igyekezett a férfit felgyújtani, hiába kínálta fel minden mozdulatával szerelmét, az változatlanul közömbös maradt. Most aztán nem bírta tovább.

— Hejnye, de büszke kend, mintha a magáé vóna az egész uradalom. Még azt se mondja: jó estét!

— Hát jóestét, — mondta rá Péter. — De most már eressz, vár a feleségem.

— Várgya ám a fészkes fenét, nem kendőt. A fiatal Csopaky urat várgya, mindön este, míg kend a gépnél van.

— Hallod Vica — lépett közelebb Péter, — fogd ám be a szádat, mert ha én fogom be, nagy baj lösz. Nem olyan rongy az én feleségöm, mint te vagy.

A leány sáppadva tovább ment, Péter pedig újra megindult a kút felé. De már nem szedte olyan tempósan a lábait, hanem ugyancsak igyekezett.

A Vica szavai megzavarták. Gyorsan lemosta magáról a port, azután bement a konyhába, ahol már vacsoráztak a többiek.

Hallotta ugyan, hogy hangosan beszélgettek, de amikor belépett, egyszerre elhallgattak. Kissé meghökkent, de azután komoran odament a gépész asztalához és leült. Jó tejfölös bablevés, meg túróslépeny volt a vacsora, de Péternek sehogysem ízlett. Csak ült és szemében vihart vert a gond, a tépelődés.

A szomszéd asztalnál megint megeredt a szó. Zámbo Lina vezette a beszédet, aki csodaképen maradt meg vénlányoknak a háborút követő megtártult ölelésben.

— Hát tudja Juli néni, — az asszonynépek nem köll hinni. Soknak olyan a képe, mintha ő volna a legártatlanabb, oszt ha csak teheti, ugyan-csak odadörgölődik a férfifajtához.

Péter felfigyelt a szóra. Riadt nézéssel, göresösen szorította az asztal szélét s a szája szélén keserű ránc vonaglott. Ugylátszik — gondolta — ma mindenki belém akarja ásni a fogait. Pedig tudom, hogy pletyka az egész — mert hiszen Zsuzsi nem — azaz hogy — na lássuk csak.

Nem mert tovább gondolkozni, csak nézte a konyha piszkos köveit. Ni az a téglá repedt — Szibériában is volt egy repedt téglá a gazdám konyhájában. Én segitettem újat tenni a . . . Petruskával. Hiába igyekezett másra terelni a gondolatait, csak visszatértek, mint szárnysegett madár. — Petruska — hát mégis. — Mer, hát bolond az asszonynépség.

Odaát kuncogó vihoggással nevettek fel. Ugylátszik valami nagyon jót mondott a Lina. Péter fülét megütötte a szó — Csopaky — Most már odafigyelt.

— Hát a múlt este mög, alighanem szerdán vót, be köllött mennem a faluba — merhogya a südő nyavalyás volt. A kertök alatt találkoztam egy embörrel, mög egy asszonnyal. Sötét vót mán, de azért láttam, hogy az embörön fene úri ruha volt, oszt ezüst bottal veregette a szizmaszárát — az asszony meg csak úgy világított a szőke fejével, oszt csak úgy nyalták-falták egymást. De hát nem nagyon firtattam, hogy kik löhetnek, mer böcsületes asszony este nöm igen jár a kertek alatt, legföljebb valami cigányféle gyütt-ment, ámbátor szőke cigányt . . .

Elhallgatott és jelentősen nézett át a másik asztalhoz. Péterben megsűrűsödött a vér, szeretett volna nagyot ütni, de hát fehér nép volt a csüfolódó. Nyugodtan felkelt, fejére tette a kalapot, — aztán úgy elmenőben odaszólt:

— Igazad van Lina, — böcsületes asszony nem jár a kertök alatt, — a magad fajta böcsületes leány se, csak a kukoricákban mög a kazalnál cicázik a legénnyel.

Hanem, amint kiért, felfakadt benne a visszafojtott harag forrása. Mintha szántsándékkal akarnák őt feldühösíteni — Hej! azt a . . . fakadt ki a száján valami csunya, nagy káromkodás.

Felbukott, nekiment egy akácának. Most már végleg megvadult. Vörös karikák cikáztak a szemé

elött, nem gondolkozott, nem érzett, bódultan vágott neki a mezőnek, törődött is ő most árokkal, csak menni előre és ölni. Most már mindent elhitt. Az örök emberi féltékenység úgy ült a szívére, mint goromba lovas és véresre sarkantyúzta. Hát ment is Igaz Péter — vagy talán már nem is ő volt — csak egy ember — az örök ember, akit ott sértettek meg, ahol legjobban fáj. Jaj, most ölni kell, vér kell, élet kell a becsületért.

Mint valamikor Ravaruszkánál. Akkor is este volt és rohamra mentek. Péter nem tudta hova megy, hogyan megy, csak rohant és üvöltött a többivel. Csak mikor az első orosz vére kibuggyant szuronya nyomán, akkor kezdett eszmélni. És akkor érezte, hogy most ölni kell, újra, újra és újra ölesre lendült a karja; ölt, mert ölni kellett, hajtotta a benne lakó ősemberi vadság, a vér mómora.

És most meg a szerelemföltés hajtotta, — egyre megy. Most vérnek kell folyni, piros, meleg vérnek, ma könnynek kell esordulni — hazug asszonyi könnynek.

Hazaért. Vadul vágta be maga után a nyitott kiskaput és felhördült. Jól ismert vadászkutyá csóváta eléje a farkát: a Csopaky úré. Minden felgyült haragja benne volt abban a rügásban, amit a szegény ebnek adott. Az üvöltésére kinyílt a hátsó szoba ablaka és egy férfi ugrott ki rajta.

Talán csak a párjavesztett oroszán tud úgy üvöltöni, mint a párjavesztett férfi. Neki ugrott a másiknak és a torkát kereste. Ha eléri talán azonnal megfojtja. De nem érte el. Elvakult szemével elhibázta az ugrást és egy ökölcsepás hullt az arcába. Most már a bicskáját kereste, vért akart látni. Ez a kis késés elég volt arra, hogy a másik megszabaduljon a pillanatnyi haláltól.

Megfordult és vad iramodással futott a kert felé. És most megkezdődött a legvadabb versenyfutás az életért — versenyfutás a becsületért. A csöndes éjszakában messzire hallatszott zihálásuk. Forró lélegzetük párává sűrűsödött; szarvasbikák fújnak így, ha egymásra találnak november táján zörgő erdőben.

Már a mezőre értek. Arcukat véresre vágta a magas kukorica, az árkok bokrai, de mi volt ez a kis vér ahhoz, aminek folyni kell. És lassan fogyott az erő, fogyott a távolság. Péter forró agya már kissé lehűlt s nem futott vakon, hanem a farkas hideg számításával. Méregette szemével a távolságot és amennyire a sötétben megítélhette, látta, hogy Csopaky már nem sokáig bírja. Megszorította markában a kést.

Közeledtek a Csopaky-tanyához, ide hallatszott egy kuvasz panaszos vonítása. Péter felfigyelt, tágult szemmel nézett a tanya felé, talán meg is hökkent egy pillanatra. De azután futott kitartóan tovább.

Alig száz lépés és Csopaky felbukott. Ugy nyúlt el a földön, mint nagy bünbeesés fekete átká. Szemében halálos riadás gyöngye madarai verdesték szárnyukat és keze remegve szorított egy omlós, fekete göröngyöt. Az emberi tehetetlenség szálmassága árasztotta el és a halál keze már suhant

felette, a Péter keze, a Péter kése. Még egy pillanat és hirtelen megállt a villanó kés, a zuhanó végzet.

A tanyán hirtelen feltört valami zokogásszerű kutyaüvöltés, láng csapott fel és halálrémült, megtépett emberi hang ordította: Embörök, ég az osztag!

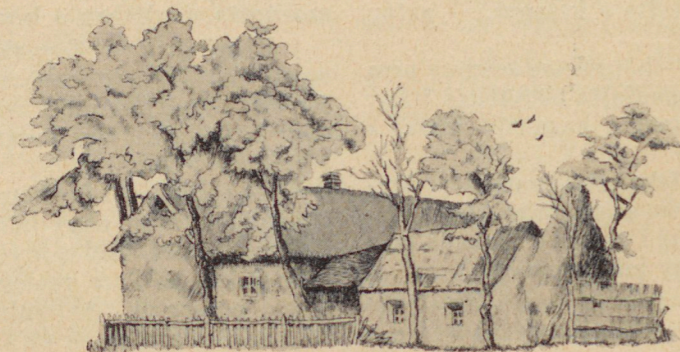
Ég az asztag, a búza, a kenyér! Péternek belemarkolt a szívébe egy másik ököl s igyekezett félretaszítani a gyűlölet átkos kezét. Birkózott egymással a két hatalom, az élet a halállal, a becsület, a férfibecsület a munka becsületével, a magyar paraszt becsületével. Talán időben csak pillanatok teltek el s ez alatt nagy utat kellett megtenni. Péter, a lassú gondolatú Igaz Péter agya olyan volt, mint a felzavart méhkas. Gondolat gondolat után szűrta bele a fullánkját: öld meg, de ott tűz van, megrontotta a becsületed, de ott a búza ég, megsalt az asszony s most itt van a gazember szeretője, eh megfojtani, kiverni belőle a kutya, asszonyhajszoló lelkét.

Már-már neki lendült az ökle, mikor a láng oly magasra csapott fel, hogy egész világos lett. Csopaky a földön térdelt és dermedt rémülettel bámult a tűzre. Ebben a pillanatban róla is lefoszlott az úri nevelés, a semmittevés gyönyörkereső hitványsága, azt is elfelejtette, hogy a halál vár mellette, feltört belőle a magyar lélek és sírós szemekkel nézte a tüzet, míg fehérre vált ajkai alig hallhatóan suttogták: »Urísten, ég a termés! Ur Isten ég a termés! Igaz Péteren átsajgott a fájdalom. A paraszt nagy földimádó és földimádásával egetvívó nagy szerelme orgonázott fel lelkében. Egy pillanat alatt eloszlott benne a felgyült nagy düh s helyet adott a nagy szeretetnek.

Ég a termés — az emberek kenyere — a föld ajándéka! Nem nézheti tétlenül. Nem is gondolt arra, hogy sok szegény ember gabonája is ott van, nem mind a földesúré, nem jutott eszébe, hogy azért kell menteni, mert érdek. Nem. Csak a magyar lélek határtalan földet ölelő érzése kelt fel benne vad erővel és ha megkérdezte volna valaki, hogy mi csillapította le dühét és mi úzi olyan erővel a tanya felé, bizonyára nem tudta volna megmondani.

Rohant vad, nekibuzdult futással. Az imént megtett nagy rohanás meg sem látszott rajta. Acélos inakkal futotta meg a távolságot az asztagig s pillanatok alatt rendet teremtett a nagy zűrzavarban.

— Hej, embörök — ide a villákkal — szét-hányni az asztagot! Az asszonyok mög hordják a vizet, gyorsan, gyorsan!

ALFÖLDI TANYA

TELBISZ IMRE akadémikus
cserzaraja

És olyan munka kezdődött, amilyenre csak a magyar képes, ha a kenyérről van szó, és a munkában is Péter járt legelől. Vaskeze úgy repítette a kévéket, mintha pelyhek volnának. Láng verte a testét, haja, ruhája pörkölődött, néha leleccsontották egy vödör vízzel és vívta a küzdést, az ember nagy harcát az elemek ellen. Egymaga hányta a kévét és a másik három alig győzte tovább dobálni. Kevés volt az ember, mert szombat este mindenki bement a faluba.

Már alig bírta, fogai megsikordultak az emberfeletti munkában, nem ember volt már, hanem ütemre dolgozó gép, testet öltött akarat, örök elszántság. Egyszer csak észrevette, hogy mégis van fent valaki, ide merészkedett a lángok poklába és dolgozik, úgy dolgozik, hogy ő sem különben. A földesúr, a fiatal Csopaky. Most már egészen paraszt volt az is. Csak úgy ingben, veritékes és kőkemény arccal hányta a kévét. És a hőség csak egyre fokozódott, égő gabonaszemek pattogtak szét, de a két ember nem hagyta magát. Egymást igyekeztek túlszárnyalni a munkában s meghalt bennük az előbbi percek emléke.

Vízszög fűródött a lángok közé, megérkeztek a tűzoltók. A hátralevő részt már könnyű volt elintézni. Így is leégett egy jó negyedrésze, de hálísten mégis megmaradt a java.

És míg a kékes-piros lángok utolsót lobogtak az égre, szembekerült egymással a két kormos, megégett, agyonfáradt ember. De már nem, mint ellenség; összehozta őket a közös baj és a közös lélek.

A földesúrban szétáradt a nagy őszinte érzés. Ezekben a pillanatokban találta meg lelke jobb felét és nyílt szemmel közeledett az egyszerű emberhez.

— Péter, én gazember voltam, léha voltam és könnyelmű egész idáig, de most az Urísten megtanított, hogy másként is lehet élni. Megkívántam a feleségét, de itt ebben a pillanatban nem hazudhatik senki, én sem hazudom és mondom, hogy az asszonya nem engedett a csábításaimnak. Csak én voltam a hibás, én jártam utána. Talán ma elértem volna gonosz céloim, de hát a Mindenható bölcsesége nem engedte, hogy vétkezzen.

Péter ránézett és egyszerű, de mélyen emberi mozdulattal nyujtotta a kezét:

— Hiszök magának.

A két kemény férfi kéz megszorította egymást, azután Péter hozzátette csöndesen:

— Hanem a Zsuzsit mégis jó lósz mögverni, mer mégis csak ingatag az asszonyi népség.

NYÁRI TÁJ SZÉLBEN

MORVA TIBOR akadémikus olajfestménye

ZÁMBORY ANTAL AKADÉMIKUS VERSEIBŐL

EZ MÁR AZ ŐSZ

Aszott gyep, fakó falevél . . .
A fák között a szél zenél,
A fákon pár elsorvadt ág,
Esővert, ázott pusztaság.
Nyütt ágakra szítál a dér,
S a dérben, mint az olvadt vér,
Kipiroslik pár falevél.
Fák között lennt, fák fölött fennt
Őszi mesét mesél a Csend.
Ez már az ősz.
Kívül, belül nagy csöndfalak,
Csöndcsuhás őszi csöndfalak . . .
Csöndfal előtt egy várta áll,
S a csöndvártán jó csöndhalál.
Vigyáz szót, ősz, csöndet, kertet,
S átállépní kik sem mernek.

A fák közt felsikolt a szél,
És fecseg, zenél és beszél
Csújszájú őszi meseszél.
A kályházúgban tűz mereng,
És odakünn és idebennt
Mesét mesél a szél, a csend.
Függöny libben, villan a tűz,
Riadt lángja lidércet űz,
A gáz fénye inog — sápadt —
Csöndhalál — cselédek járnak
Az utcán — söpri a sarat
Ködmentés boszorkányhadak.

Aszott gyep, fakó falevél,
A fák között a szél zenél,
A fákon pár elsorvadt ág,
Esővert — ázott — pusztaság —
És csend van . . . Csend.
Ez már az ősz.

AZ ÉLET KEVÉLYE

Csúf szájak üzenték tegnap: Vesszen, vesszen.
Soha semmi bajtól el ne menekedjen.

Legyen az élete csúf pojáca-élet
és legyen a lelke csúf pojáca-lélek.

Őszbe' nyárba' — hiába — csak várjon, várjon.
Senkit magáénak soha ne találjon.

Göggös, ifjú feje szédüljön a porba.
Ne legyen senkinek megsiratott holtja.

Soha semmi bántást el ne panaszoljon.
Olesó, napi rögbe százszor megbotoljon.

Minden szép szavában, ha az Istent áldja,
maradjon kényvel, göggel a Sátán társa.

Napfényes mezőkre híven, sokszor vágjon,
útnyitó kaput — ám — soha ne találjon.

Életét mindvégig sirást rejtve élje:
az élet pöröse, az élet kevélye.

MILYEN KÜLÖNÖS

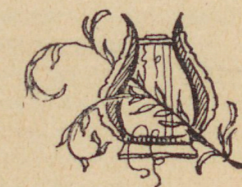
Szólapdák repülnek bokor mögül,
szemek mögül, szívek mögül,
szívárványszínű szólapdák.

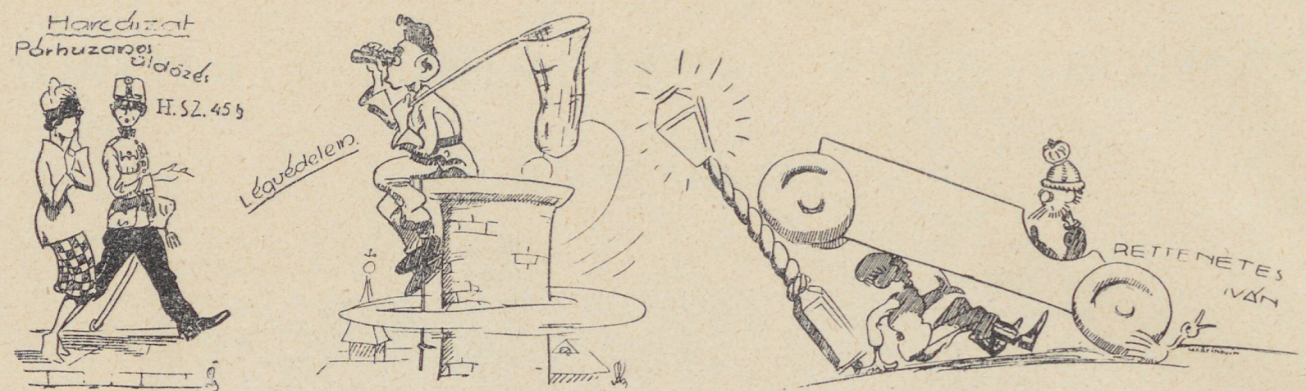
Hinta leng és szavak lengnek,
szemek lengnek, szívek lengnek,
szemnek, szívek a hinta leng.

Már kezem majdnem éri,
majdnem kéri, majdnem félti
bábjátékát szónak, szívnek . . .

De csak állok. Csöndben, szóltan,
szívvel szóltan, szemmel szóltan,
elámuló furcsa gonddal
s hogy ne fájjon — behúnyt szemmel.

Szólapdák repülnek bokor mögül,
szemek mögül, szívek mögül,
szívárványszínű szólapdák.

Martinovics Béla akadémikus karrikatúrái

ÁRGYIRUS KIRÁLYFI

Irta: Zámbery Antal akadémikus

Életet ölt, mikor megszületett; ezért volt olyan szép és szomorú, beszéltek a vének, a kik emlékeztek az édesanyjára, az ifjú királynéra.

Kiskorában okos és bölcs könyvek receptjei nyomán nevelték és szellemi szárazdajkái szépen megvagyonosodtak, mire Árgyirus királyfit felültették arra a szekérre, ami elé az ostobaság és helybenállás két ösztövért paripáját szokták fogni és elvezetik a szekeret a tudomány mozgó oltárának.

Árgyirus királyfit kopasz koponyájú tudósok és komor, feketetaláros papok nevelték.

A papok — megtanították arra, hogy csak egy Isten van és Isten hatalmas és haragja végtelen.

A vének — megtanították arra, hogy az életnek csupán egy értelme van: a tökéletesség, és aszott, öreg föliánsokat olvastattak vele.

A tudósok — megtanították arra, hogy csak a tudomány teszi boldoggá, mert a tudomány objektív, s pozitív illúzióvá csupán az objektív dolgok válhatnak. Árgyirus királyfi, ha vége volt az óráinak, sokszor el-el szökött a könyvesszobából és hanyattfeküdt a kertben. A felhőket nézte meg az eget. Esténkint szeretett leszökni az öreg tópartra, árva és jámbor tritónok mohos köemlékei közé. Ilyenkor a hold bűvös rejtelmességét nézte, ahogy a tóban szétsugározta megápadt ezüstjét. Ilyenkor furcsa szavakat mormolt és néha kitért a fiatal húsz évét a csodálatos éjszakának, hogy bekapcsolódjék a kert rejtelmes életébe. Néha pedig behunyta a szemét és fekvő fiatal teste, mint hajlékony fehér ív meghajlott, hogy az izmai megfeszítése után csöndesen elnyúljon a fűvön.

Árgyirus királyfi ilyesmért mindég kikapott. Fiatal volt és szép, mint ifjú erdők jóillatú, hajlékony cédrusai, és eltöltötte fájdalmas kívánczóságok heverték a szívében.

Egy szép napon letette a vizsgáit. Zászlóerdő suhogott a főváros utcáin és öröm ült az emberek szemén.

A tudósok megdicsérték, a papok megáldották, a vének bölcs és fogatlan tanácsokkal pártfogolták. A vizsga végén három kérdésre kellett megfelelnie.

Az első kérdést hosszú vita után egy pap adta fel.

— Mi a legnagyobb csoda a világon?

Árgyirus királyfi körülnézett.

Meghajtott koponyák sima gömbjei villogtak felette, mint egy csomó rejtelmes, kellemetlen tapintású állat.

A legnagyobb csoda?

— A legnagyobb csoda az, hogy én élek és fiatal vagyok, — hangzott a válasz.

A papok és tudósok összenéztek és egyik-másik fejében már is nyugtózni kezdtek az ifjúság vagy az öröm filozófiájáról még meg nem írt értekezések köldöksinórája.

— Mi az Isten legszebb ajándéka az ember számára, — hangzott a második kérdés.

Árgyirus királyfi egy kissé meglepődött. Fehér fogai megvillantak, mint éhes és fiatal ragadozóké.

— Az öröm!

A papok összenéztek és évezredek málévá csámcsogott dogmái fölött hirtelen egy új hitvallás tételeit próbálgatták a teológia hajlékony és engedelmes ütvesztői között.

Végül megállapították, hogy ez a kijelentés nem veti el a megszentelt dogmákat, mert hiszen az istenszabta keretek között az embernek mértékkel és móddal szabad egy kevésbé örülni.

Örülni pedig jó és egyszerű, és mert nem okoz lelki bonyodalmat, legszebb ajándékul kaphatja azt a metafizikai őcsoda: az ember.

A vének és honatyák kérdése következett.

— Mi a legszebb a földön?

A hadügyminiszter lojálisan és végre szerepléshez jutott ambícióval sügta: a hatalom!

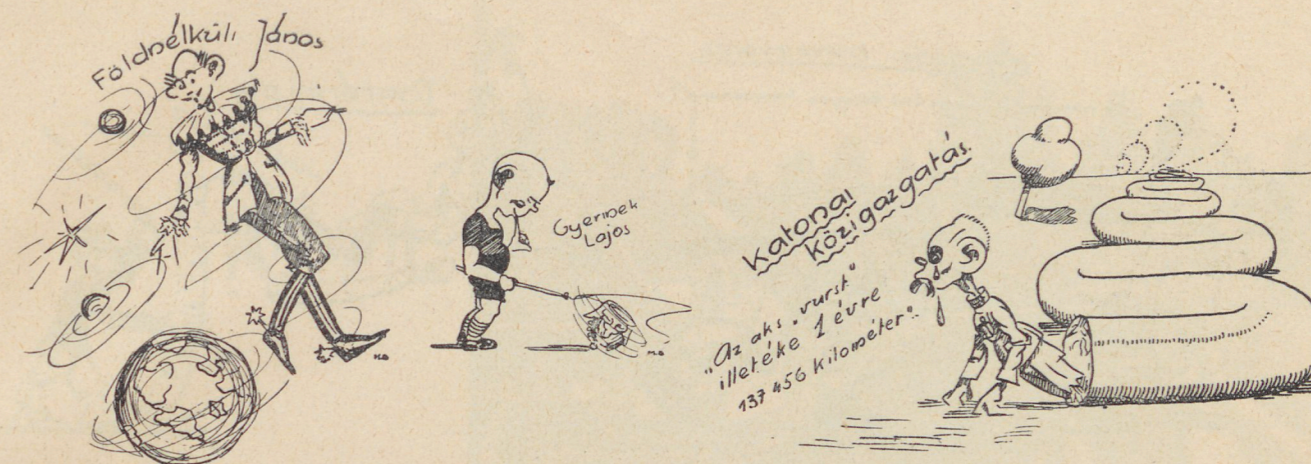
Az udvari sáfár ösztönszerű idegmunkával csámcsogott a bajusza alá: a pénz!

A fő-főbölcsök bölcsé atyai leereszkedéssel ünnepélyeskedte elvvé a gondolat csödjét: a tudomány!

Árgyirus királyfi körülnézett. Bennt a teremben szomorú és száraz viaszkbábuk foltoztatták a kinnt maradt életüket ványadt jelszavakkal.

Odakünn a kertben virágos ruháját bontogatta a tavasz.

Az egyik padon egy asszony ült. Ülőben gyerek és a karjában örök idő óta teljességet vágyó simogatásokkal becézte gyerekké teljesedett magamagát.

Martinovics Béla akadémikus karrikatúrái

Árgyirus királyfi szemei tágra nyíltak. Valami furcsa mese jutott az eszébe, amit titkon mesélt neki valamelyik őszi estén egy paraszttasszony.

Az ablakhoz sietett, hogy jobban lássa az Anyát. Árgyirus királyfi néven nem nevezhető, magakitalálta ritka szavak fonódtak rimes sorba, belülről valami névtelen kíváncság, el nem sóhajtható sóhaj kívánczított teljesedéssé. Árgyirus királyfi üresnek és kitöltetlennek érezte egyszerre az életet.

Megtudta, hogy becsapták, hogy hazudtak neki, hogy van valami, ami hiányzik az életéből.

Csönd volt a trónteremben, mint egy hűvös és komor templomban.

A papok, vének és honatyák aggódva figyelték az ifjú trónörökösöt. Kihajoltak az ablakon, de nem láttak semmi különösöt a kertben.

Mikor az asszony az életéből fakadt életnek oda tartotta a mellét és a gyerek minden szeretetben áldozatot követelő önzéssel odaacsosította a száját, a papok kínosan felsziszszentek és szuronyos örökkel vezették ki a kertből, mert megbotránkoztatta az ifjú trónörökösöt.

Árgyirus királyfi megkérdezte, hogy mi volt az a furcsa kifejezés, ami az asszony arcán egyetlenegy teljes, szemmel, szájjal, bőrrel, ideggel mosolygott mosoly volt.

A papok, vének és honatyák összenéztek.

Hogy mi volt?

A zavar mint feszengő, kényelmetlen kérdés lopva ugrált át egyik szemből a másikba.

A fő-főbölcsök bölcsé megrázta a fejét.

— Hm, Fenséged úgy látom egy kissé azokkal a dolgokkal is terhelni kegyeskedik szellemét, amelyek éppen a kicsinyességük miatt Fenséged magasztos hivatásától teljesen távol állnak.

Mert amit Fenséged látott, csupán a gyengék és prole-tárok sajátossága, kerékkötője azonban a haladásnak, a hatalomnak és a tudásnak. Az a sár, amiben a legtöbb szépen nekilendülő ételszék megragad.

Értéktelen dolog a gyakorlati élet szempontjából, csupán a művészek kendőzik vele a telehazudott életüket és csinálnak belőle a maguk szétmálló életének maskarát. De hát a művészet célja csupán az, hogy szellemi ovomaltinja legyen a komoly munkában kifáradt embernek. Szórakoztatni pedig mesékkel szokás, mert nem igényel semmi gondolkodást. Különben is komoly dologgal szórakoztatni a hasznos munkában kifáradt lelket, — bűn. Ha Fenséged

kegyes volna rám hallgatni, akkor kitörőné az emlékezetéből ezt a képet. Mert tartok tőle, hogy zavarná Fenségedet.

Árgyirus királyfi széles mosolygású szemek tolakodtak és már halálosan unta az egész dolgot.

Miután megállapították, hogy a harmadik kérdésre nem sikerült válaszolnia, de ennek természetesen csupán az az oka, hogy az előző kettő valószínűleg nagyon kifárasztotta az ifjú fenséget, — Ófenségét az udvari legfőbb tudomány-szék egyhangulag érettnak nyilvánította.

Az egész udvartartás örömmünepet ült a nagy napon.

A három fő-fővenség arany műfogakat és ezüstparókát kapott ajándékba. Zászlók lobogtak — zene zengett — táncos lányok, mint évek óta a nagy napnak őrzött fehér szíromajándékok táncoltak az ebéd alatt — kürtök sikoltottak — katonák sorfalaztak — egy vidéki kántor elfelejtette pofonítani a gyermekét, egy alanyi költő bárgyún maga elé mosolyogva kifizette az adóságait, — az ifjú Fenség az ebéd közepén elszökött a mesétmondó paraszttasszonyhoz.

Elmúlt egy-két év.

Árgyirus királyfi már nem volt húsz éves és néha ideges gondok ráncolták meg fiatal homlokát. Csempészek útján különös és messze földön íródott könyveket kapott.

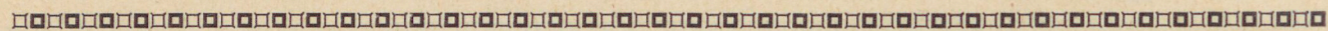
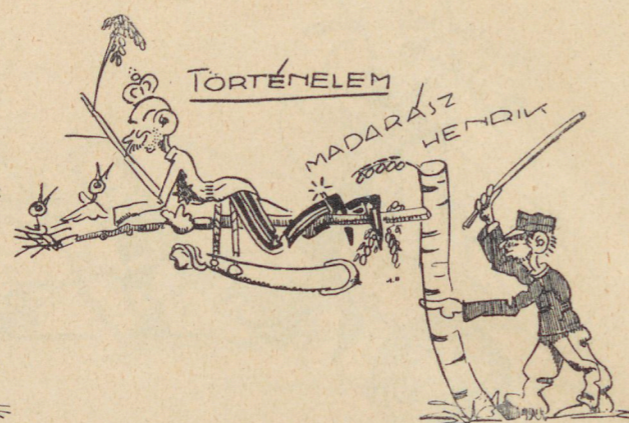
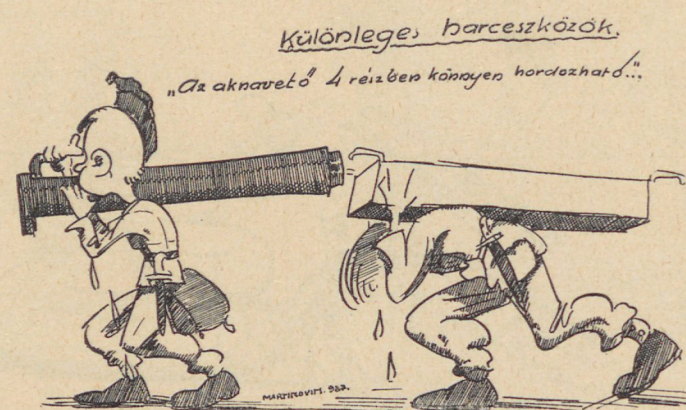
Verseket, amiket különös flórenci éjszakákon írt egy már halott költő; könyveket, amikbe évszázadok súlyos, kisíratlan sírásai voltak eltemetve.

Árgyirus királyfi már nem tudott annyira örülni az örömeinek. Rejtelmes virágok bimbóztak a szívére és két fiatal karja kinyúlt a palotán és a határon által, hogy magához öleljen mindent, ami az ő életéből hiányzott és amiről már tudta, hogy van.

A szépséget, ami minden idők, minden kis atómjában ott alszik elátkozva, mint mesebeli Csipkerózska és várja a maga ritka, lobogószemű, ifjú lovagjait.

A jóságot, ami a közönynek minden bűnös abroncsa mögött csendes és komoly szavakkal pántozza össze a bukottakat, a gyávákat és a megbántottakat. Árgyirus királyfi sokat gondolkozott öreg, megkopott fenyők társaságában, egyedül a maga életre táruuló huszonkétéves szívével — és egy vég nélküli, zür-zavaros, álmatlan éjszaka után megtudta, hogy az életét elveszítette.

Egyedül érezte magát — és jaj annak, aki egyedül van. Már tudta azt is, hogy néha kigondolatlan gondolatban és kivallatlan vágyak titkai mögött az anyjára gondol. Az anyjára és valami életmentő csodálatra, amihez ki lehet

kötni huszonnégy ifjú évről zengő vitorlát, ha a tenger egyszer félelmissé válik. Ahova nagy és csúnya iszonyodások bizonyossága elől el lehet szökni és hűvös, egyszerű szavak böhüllésű zuhataga alatt ki lehet fürdeni magából minden utálatot, ami a nagyszerű és csodálatos élet apró, piszkos bogáncsaiból ragad meg a köntös szegélyén.

Egy szép és bőséges nyári zápor után az udvari tanács elé állt.

Bejelentette, hogy utazni akar.

A közvéleményt képviselő tanács összeröfönt.

Utazni? Miért? Hova?

Hiszen ebből az országból még nem kivánczolt ki senki. Ez az ország meseország. Itt nincsen nyomor, nincsen szenvedés, okkal-móddal örülni is lehet, dolgozni is szabad, étel-ital bőven kijut minden polgárának.

És a Fenség — éppen a Fenség utazni akar.

Árgyirus királyfi valami katonamarsot dobolt ki az asztal szélén s megunva az általános elképedés utáni zsvajt, udvarias fintorral maga írta alá először a beleegyező engedélyt. Másnap füttyörészve indult útnak, egy lobogózászlós hófehér hajón.

Árgyirus királyfit az élet királyának hívták.

Már nem volt olyan fiatal, de talán még szebb volt. Titkos és különös tüzek lobogtak a szeme mélyén, a keze fehérebb és keskenyebb lett — olyan volt, mint egy bűvös, fiatal kígyó.

Bejárta már az egész világot.

Mindent megtalált, amit néven tudott nevezni. Minden asszony csókja néki tartogatott drága méreg volt. Minden öröm néki tartogatott ajándék volt és minden pillanata az ifjúság csodájának ünnepi szertartásává vált.

Árgyirus királyfi élt, nevetett, ölelt, csókol — örült az örömnél és magának és mindennek — és még nem tanult meg sírni.

De ha mámoros éjszakák kiürítették, mint egy csillogó poharat és tengerre kelve, kifeküdt a fedélzetre, hogy az arcát lehűtsék nyáresti illatos, friss szelek, — a szeme szomorú volt és fáradt.

Valami mindég tovább úzte.

Láthatatlan fantóm — láthatatlan korbáccsal, és mindég szomjas volt és mindég kevés volt minden. Aranytálcán hozták eléje megszépített testüket az asszonyok, de már utálta őket.

Fehér hómezők és különös városok aranykopolái vereseket virágoztak a szívében, — de kevés volt.

Hiába fogta meg a szemét római örökifjú éjszakák csodája, hiába kínálkozott feléje az öröm, mint egy bontott ölü, ezermellű hetéra, Árgyirus királyfi tovább hajszolt valamit, valamit — aminek nincsen neve, nincsen kezdete és nincsen vége — ami örök és szétszakíthatatlan, szép és oszthatatlan, amit nem lehet könyvből megtanulni.

Árgyirus királyfit kergette a Szeretet.

Árgyirus királyfit — kergette a Szomjúság.

És mert benne élt, de nem tudta, mert benne élt és mindennap megölte magában, — folyt tovább a hajsza, a tegnapi, ma és holnap végeláthatatlan hajszája.

Ha elfáradt, duhaj orgiák mámore teregette rá a felej-tés ópiumos palástját.

— Jaj de kedves volt ez az ötlet — Fenség!

Árgyirus királyfi megsimogatta a kipirült arcot.

A megtárt függönyök mögül felharsant a zene, ifjú lányok táncot lejtettek. Fehérbőrű fizetett rabnők ezüsttálakon piros gránátalmákat hordoztak körbe, a szökőkutak pezsgőt permeteztek.

A meghívottak többé-kevésbé szellemesen mimelték a megértésüket.

Árgyirus királyfi fenséges unalmában megcsináltatta a Vénuszhegy modern szalondiszleteit.

Az élet királyi fehér rózsákat dobált a nőkre, a selyem és bársony állatkertben a szavak tompa kaosszá váltak.

A sokféle megbántott élet gyönyörbe feledkezett sírása csúf lihegésekre torzult.

A zenekar a másik szobában a daltalan szívek elé lobogtatta Wagner ezerarcú lelkét és a megcsúfolt zene a vendégek fülében csókra és hosszú-hosszú felejtkezésre zendülő riadóvá vált.

Árgyirus királyfi ezen az éjszakán akart meghalni, hogy értelmet adjon még el nem pusztított, soha senkiben jó szóvá, megbocsátó, jóvátevő simogatással nem vált fiatal életének.

Az élet királyi az öröm piros ruháját kendőzte nagy, széles, kikivánczó sírására. — Felkacagott, fékevesztetten, mint egy diadalmas vércse és magasra emelte poharát.

Evoé Élet! Evoé Öröm! Evoé!

Künn az utcán felsikoltott egy autó szirénája segítségét hívón, fájdalmasan.

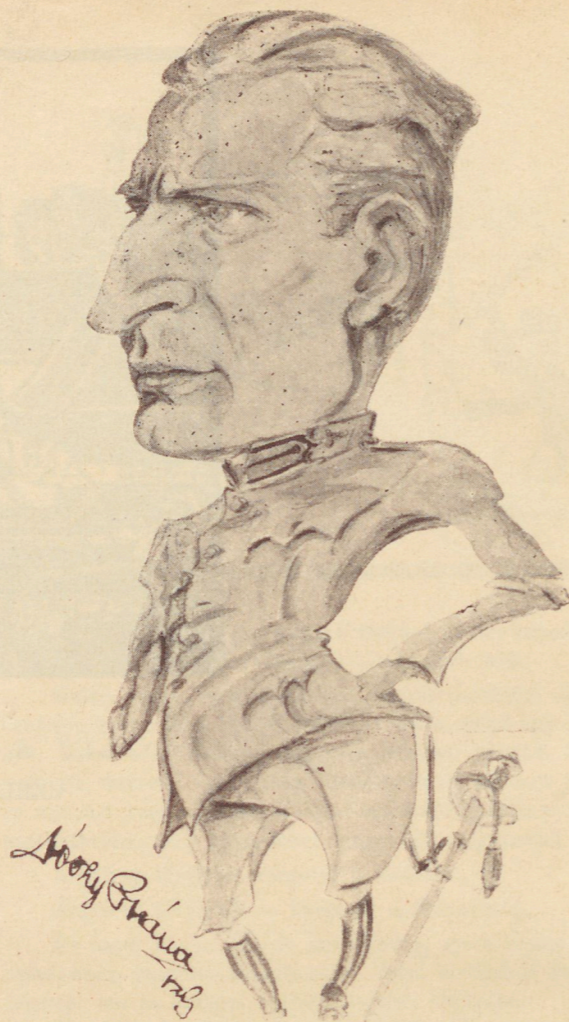
RÉSZLET A LUDOVIKA AKADÉMIA PARKJÁBÓL

CZELNAY REZSŐ akadémikus linoleum-metszete

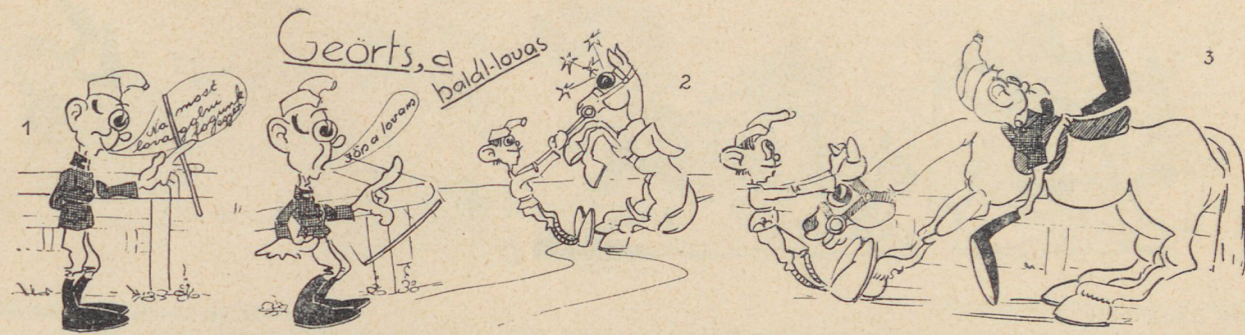

KERTI HÁZAK

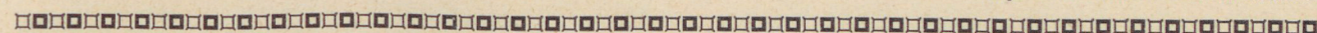
CZELNAY REZSŐ akadémikus linoleum-metszete

AKADÉMIKUS-KARRIKATURÁK
PÁLYI FERENC akadémikustól

Rajzolta Martinovics Béla akadémikus

Árgyirus királyfi úgy zuhant az asszonya mellé, mint egy darab formás, fehér fa.
És a csók sikolyos orchesteréből víziós és torz lihegések-ből lágyan és csöndben forrósodtak halk vallomássá az asszony szavai.

— Mondd nekem — mond — Te az Élet királya — mond csak egyszer ezt a szót: — Anyám!...

Anyám! Ez a különös, fehérarcú, szomorú asszony mint egy messziről hajított, hajlékony tört, úgy dobta feléje ezt a szót.

Árgyirus királyfi felugrott. Szemében gyilkos, pusztító dühök fekete kutyái csaholtak, vissza nem váltható kétségbeesések, csúnya dolgok emlékei, csak most megdőbbsent iszonyatok egyetlenegy artikulátlan sikollyá oldódtak a száján...

Anyám! Fehér gyerekek, kivallatlan vallomások, soha ki nem sirt sírások most találták meg az útjukat Árgyirus királyfi szívéhez.

Az eljátszott évek kísértése kiült a szájára, mint egy fenyegető, fekete gnóm.

Árgyirus királyfi lovaglóstorral verte ki a vendégeit a feketeülű éjszakába.

— Megbolondult! Delirium trémens! Pedig még fiatal! Gógós! — Ostoba! — Perverz! Züllött! Egy bontott mellű nő az arcába rikácsolta: Nem kellettem neked ugye? Megmondtam, hogy az Isten a gögödért megver. Már kezdi. Ha-ha-ha...

Valahol egy harang kongott félreverten, félelmetesen és messziről vissza-visszacsengett részeg asszonyok és düllelt szemű férfiak éneke.

Árgyirus királyfi úgy állott a szoba közepén, mint a nagyon megvádolt lelkiismeret.

Csönd volt. — A szoba mint egy kiürített bordély, lapon és hűvösen áporodta bele az éjszaka bűneit a csöndbe. Az asszony sápadtan, szóltanul figyelte a férfit. Döbbenetes volt. A két szemében iszonyú tetemrehívások jajongtak és a keze utálgodva rándult meg a bútorok érintésétől.

Felvitte az asszonyt az emeletre, egy csöndes, tiszta szobába. Kint ifjú viharfelhők lobogva indultak támadásra a pitymalló égen. Megeredt az eső életethozó, bőséges zuhoggással.

Árgyirus királyfi az asszonya mellett térdelt és záporos sírással bújt el az arca az asszony fekete hajsátorában.

Mint egy régi-régi, kibeszéltelen, soha el nem gyógygött, mindent visszahívó, megváltó szó forrósodott ki a száján, az örök jóságra és testvérségre kívánczó gyerekszó: Anyám! — Édes Anyám!

REMINISCENTIA

Irta: Padányi Jenő akadémikus

Muzsikálva, halkán mesél a gyár,
Némaság álmában hallgat a falu.
Sárga fénypilléktől rajzik a zsalu
S részeg szél a fák közt düllöngve jár.

Lila szobából bús nóta csendül,
Leányvágtyak szárnyán rózsafelhőkbe száll.
(Völgyek sötétjén őszén gubbaszt a vár,
Korhadt pincékben a tücsök hegedül...)

A Bükk kék-sötétjén: bronzvörös orom,
Tetőjén szürke, sápadt zárdarom,
A rőt repkény közt zörögve jár a szél.

Ódon termekben a multak árnya jár...
S ahogy dohogva, nyögve mesél a gyár,
Konduló hórák csöndes akkordja kél...

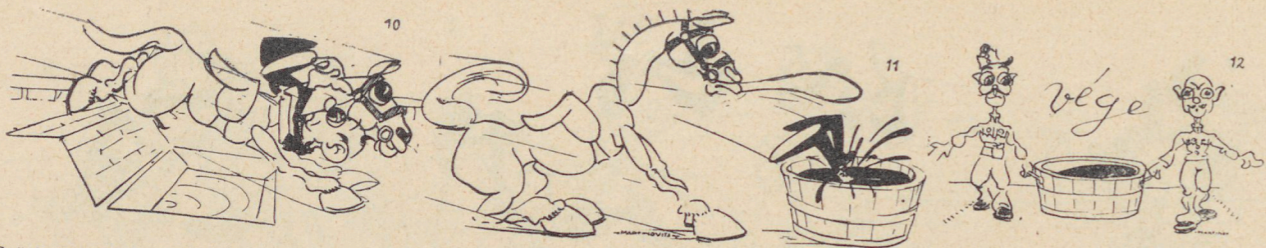
A JÓ CSEND

Irta: Lakatos József akadémikus

Percek suhannak nesztelen...
s a roppant időben
a csend itt maradt velem.
Azóta könnyes éjben,
ha bántott az ember,
ha szenvedtem:
csitított engem
csendesesen.

A csendnek száz hangja van.
Fülembé hegedül
bársonyos muzsikát,
elaltat. Ha lankad
az erőm, ha félek,
a csend békét ígérget.

És mindig velem van a csend.
Valaki csak egy szóra vágyik,
némán kérve egy szóért eseng...
A kimondott szó nyomán
öröm-csengő csilingel,
s a jó csendben a szó visszacseng.

„Geórts, a halál-lovas”

Rajzolta Martinovics Béla akadémikus

— Indulj utadra, pusztító sugár! Nehéz szívvel küldünk, mert ölsz és égetsz, mint a könyörtelen végzet. De életről van szó, az ország életéről. Menj és legyen meg az Ur akarata!

Benyomta a kapcsolót. A gépek bűgása hatalmas lett, a kék tömeg a magasba szökött s a levegő izzani kezdett. Szélroham hajlította földig a fákat és tompa dőrej rázta meg az épületet. A dróthálóra és a tóra valóságos lövedékpórák hullt és robbant iszonyú erővel.

— Ugy látszik, az ellenség is döntő csapásra készül: erősíteni az ellenáramot, hogy legalább egy óráig kitartsunk!

Egy tiszt valami telefonfeléhez lépett és intézkedett. Lennt az árkádok alól egész sereg kis kocsik rohant ki. Egyet-kettőt szétvágtak a gránátok, de a többi elérte a tavat és a túlsó oldalon pillanatok alatt felszöktek a fényivék.

A tiszt ezalatt a rádió kapcsolóit forgatta. Az arcokra megdöbbenés ült... Nem felel a hadseregparancsnokság! A fővezér idegesen fordult a háta mögött álló úrhoz:

— Százados úr, azonnal induljon repülővel a harctérre!

A százados körülnézett. Fialat vezérkari tiszt volt. Szeme megakadt az egyik akadémikuson.

— Hogy is hívják önt? Ugy-e, Beleznay! Jó! Ön fogja vezetni a gépet és hozzon magával még egy akadémikust. S már indultak is mind a hárman. Beleznay karonragadta az akadémikusnak gondolt bajtársát és vitte magával. A vándor szeretett volna tiltakozni, de nem mert. Félig öntudatlan volt, mikor fejébe nyomták a sisakot s a helikopteres elektromos gép egyenes vonalban fűrődött bele a levegőbe.

Szürke, barna, zöld színfoltok suhantak alul. A gép legalább 400 km-es sebességgel rohant. Az eltévedt akadémikus nem bírta az örült iramot. Fejébe vadul tódult a vér, gyomra kevergett, szíve majd kiszakadt a melléből. Nem látott semmit, göresösen markolászta a széket. Aztán... egy pillanat, rémes recsegés, a gép megingott és ő érezte, hogy egész teste megrázkódik. Azután iszonyú zuhanás következett, mintha minden vére a torkába tódulna, lába önkéntelenül rugódott és zuhant, zuhant bele a semmibe...

Felnyitotta a szemét. Erősen rázták a vállát és fülebe rivallt a napos szava:

— Barátom, már ébresztő van!

Bágyadtan felült az ágyán, néma undorral gondolt vissza a tegnap este elfogyasztott sok és gyomorrontó borra, — azután megindult a felüdítő, álomkergető víz-csap alá...

AZ IFJUSÁGI ELNÖK JELENTÉSE A LEVENTEKÖR 1926—27. ÉVI MUNKÁSSÁGÁRÓL

A Leventekör ez évi alakuló közgyűlését 1926. évi október 12-én tartotta. Az akadémiaparancsnokság tanárelnökké vitéz Marschalkó Kornél vksz. ezredesi, tanártitkárrá Mikes László előadót; vezetőtanárokká: az irodalmi osztályhoz vitéz Rózsás József főelőadót, a hadtudományi osztályhoz gróf Stomm Marcell vksz. őrnagyot, a képzőművészeti osztályhoz Glock Tivadár ny. tábornokot, a technikai osztályhoz Janicsek József századost nevezte ki.

Választás útján ifjúsági elnök lett Oroszlányi István, ifj. jegyző técsői Móricz Béla, ifj. pénztáros Padányi Jenő akadémikus.

A Leventekör a tanfolyamán két ünnepélyt rendezett. Az irodalmi osztály 1926. december hó 5-én délelőtt MIKLÓS ÜNNEPET, amelynek következő műsora volt:

1. Pikéthy Tibor: Magyarok imája. — Előadta az akadémikus énekkar. 2. Balázs Győző: Miklós vezérhez. — Szavaltta Lakatos József akadémikus. 3. Ünnepi beszéd. Mondta Oroszlányi István aks., ifj. elnök. 4. Vecsey Ferenc: Valse triste. — Előadta az akadémikus zenekar. 5. Irredenta (regős) dalok. — Énekelték: Mártonffy, Brokes, Egyed és Éltes akadémikusok, Kisfaludy P. Elemér akadémikus gitár

kíséretével. 6. Himnusz. — Előadta az akadémikus énekkar.

A hadtudományi osztály 1927. MÁRCIUS 15-ÉN hazafias ünnepélyt rendezett. Műsora a következő volt:

1. Magyar hiszekegy. Énekelték az akadémikus énekkar. 2. Ünnepi beszéd. Mondta Oroszlányi István akadémikus ifj. elnök. 3. Talpra magyar! Előadta az akadémikus énekkar. 4. Az 1848—49. délmagyarországi hadműveletek. Előadta Kolling György akadémikus. 5. Rákóczi nyitány. Előadta az akadémikus zenekar. 6. Nem, nem, soha! Énekelték az akadémikus énekkar.

A megtartott ünnepélyek, amelyekben nemesak tiszték, tanárok és akadémikusok, hanem nagyszámú közönség is résztvett, mint tükrökép adták vissza az akadémia ifjúságának erkölcsi és szellemi jellegét. Tanubizonyosságát tette az akadémia ifjúsága annak, hogy katonai szakképzése mellett meglátja azokat a forrásokat, amelyekből élete megnemesítő italát szívhatja magába, s azokat megbecsülve tudja szeretni is. Az ünnepélyek tartalma pedig a Leventekör tagjainak erkölcsi és hazafiúi emelkedettségét bizonyította.

Az egyes osztályok munkássága:

1. IRODALMI OSZTÁLY

Vezetőtanár: vitéz Rózsás József főelőadó; osztályelnök: Szőke Endre; jegyző: Bocsor Elemér, könyvtáros: Sipos József akadémikus.

Évközben az osztály ülésein a vezetőtanár végigvezette hallgatóit a XIX. század világirodalmának fontosabb állomásain. Tíz előadásában beszélt: általános irodalomtörténet elméleti ismeretekről; a romantizizmusról, annak főképviseleiről Rousseauról, Victor Hugóról; a realizmusról, ezzel kapcsolatban Balzacról, Flauberttről; a romantikus naturalizmusról (Zola), romantikus szimbolizmusról (Baudelaire, Verlaine, Rimbaud) s végül a legújabb irodalmi irányokról, (expresszionizmus.)

Az osztály által benyújtott 8 verses munka közül 2-t érdemkönyvbe írásra, 5-öt dicséretes fokon, 1-et egyszerűen fogadott el a kör. Ezekon kívül három ízben olvasott fel verseiből Zámory Antal akadémikus. Az év folyamán benyújtott 5 prózai munka közül három érdemkönyvbe írt a kör, 2-t pedig dicséretes fokon fogadott el. Tizennégy szavaltat közül 9-et előadásra alkalmasnak, 2-t sikerültnek s 3-at részeiben sikerültnek fogadott el a kör.

Ezekon kívül előadásokat tartottak: Szőke Endre az opera fejlődéséről és problémáiról, Padányi Jenő Bernhardt Shawról, Commensoli akadémikus Széchenyiről, Kökény László akadémikus pedig a »Magyar fa sorsáról«.

Munkásságukkal különösen kitűntek: Szőke Endre, Zámory Antal, Lenkey Ödön, técsői Móricz Béla, Bocsor Elemér, Lakatos József, Kökény László, Mihajlovics Antal és Bersuder István akadémikusok.

2. HADTUDOMÁNYI OSZTÁLY

Vezetőtanár: gróf Stomm Marcell őrnagy; osztályelnök: Kolling György; jegyző: Bessenyei Lajos; könyvtáros: Strazimir Miklós akadémikus.

A beérkezett munkák közül nevezetesebbek voltak: »Egy népjólkító század naplójából«, »Önálló lovascsaták a világháborúban«, »Przemysl szerepe a világháborúban«, »A hadirepülés fejlődése 1901-től napjainkig«, »Mustafa Kemal és a török újjáébredés«, »Harcokcsik«, »Harcgáz«, »Lovasság fejlődése.«

Ujítást jelentett az idén, hogy a kör tagjai vállalkoztak, hogy a katonai és hadpolitikai eseményeket hétről-hétre krónikaszerűleg ismertetik.

Jelentős és dicséretes munkájukkal különösen kitűntek: Kolling György, Bessenyei Lajos és Strazimir Miklós akadémikusok.

3. TECHNIKAI OSZTÁLY

Vezetőtanár: Janicsek József százados; osztályelnök: Dóczy Lóránd; jegyző: Gyomlay József; könyvtáros: Barcza Elemér akadémikus.

Az osztály ülésein Janicsek József szdos tartott előadást »Az energiagazdaságtan elve« cím alatt.

Ezenkívül 5 szabadelőadást tartottak Gunda Gyula, Erdélyiszky Endre és Turcsin Gyula aksok. S végül Gunda Gyula dicséretes munkát adott be »Hozzászólás a villanytelepek felszereléséhez« címen.

Munkásságukkal dicséretet érdemelnek: Gunda Gyula, Erdélyiszky Endre, Turcsin Gyula és Gyomlay József aksok.

4. KÉPZŐMŰVÉSZETI OSZTÁLY

Vezetőtanár: Glock Tivadár ny. tábornok; osztályvezető: Czelnay Reszö; jegyző: Martinovics Béla, akadémikus.

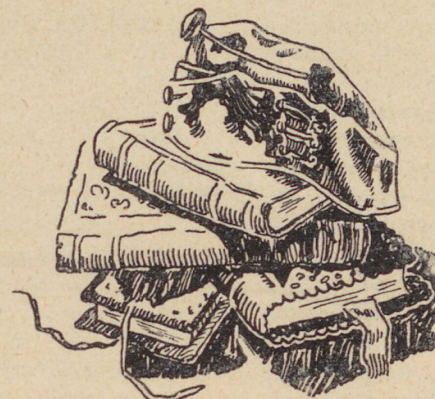
Az üléseken a kör tagjai a vezetőtanár irányítása mellett eredményes munkát fejtettek ki. Olaj- és pasztell-, táj- és arcképfestésen és ceruzarajzokon kívül linoleum-metszéssel is foglalkoztak.

Az elméleti tanév végén záródtak le a pályázatok. Minden osztály 4—4 tételt hirdetett 30 pengős díjjal. Szép számmal érkeztek be dolgozatok, különösen az irodalmi osztálynál, amiknek elbírálása csak június végén, a záróülésen történik meg.

A Leventekör a maga elé tűzött céljait az idén sem tévesztette el szeme elől. Ha nagy lépésekkel nem is haladta túl a múlt évi eredményeket, de mindenesetre annak szintjén megmaradt, sőt azt, a teljesítmények értékét tekintve, magasabbra is emelte. Igaz ugyan az is, hogy az idén egy kis lanyhaság mutatkozott, amit közönynek szoktak nevezni, de hálás vezetőknek és néhány kitartó és buzgó tagunknak, ez a betegség csak múló jelenség volt.

A magunk célját, amelyet a szakképzettség és az általános műveltség emelése, valamint a különleges irodalmi és művészi képességek kifejlesztése jelent, állandóan ott láttuk a zászlónkon, nem tévedtünk el tőlük mellékösvényekre, tehát minden megmozdulásunk értéket jelentett számunkra.

Oroszlányi István akadémikus, ifj. elnök.

Telbisz Imre akadémikus rajza

Neveljük testünket, hogy egészséges lelkű és gondolkodású, méltó viselői lehessünk a »ludovikák« névnek.

A sport test- és léleknevelő feladatának helyes átértését a társadalom minden rétegében megalakult sportegyesületek bizonyítják. Az egészséges sportszellem mindinkább térhódító áramlata magával ragadta a magyar fiatalságot, behatolt a komor egyetemek épülettömbjei közé és lelkes hívőket toborzott a Ludovika Akadémián is.

Az akadémikus sportratermettsége és sportszeretete csakhamar első helyet biztosított magának a hazai ifjúság nemes versenyein, annak ellenére, hogy a hivatásukkal járó nagy testi elfoglaltság nem engedi meg azt, hogy valóban intenzív sportéletet élhessenek. Épp ezért nem a rekordok és egyes rekorderek nevelésére helyezi a Ludovika Akadémia testnevelésének vezetősége a fősúlyt, hanem arra, hogy egy egészséges testű, sportszerető, sokoldalú kiképzésben edzett tömeget neveljen. Hogy a testnevelés vezetősége kitűzött céljának elérésében helyes módszert választott, bizonyítják a tömegnek azon jó átlageredményei, melyeket az akadémikusok a küzdelmek során felmutatnak és az egyes kimagasló egyéni eredmények.

A csapatversenyek, melyekben az alosztályok képezik a verseny egységeit, szolgálják elsősorban a tömegkiképzés célját, és a vándordíjak immár húszra emelkedett száma mutatja, hogy nincs olyan sportág, amelyben a tömegek küzdelme elmaradna. Az egyéni versenyek, a görög és a modern pentatlon pedig alkalmat nyújtanak mindenkinek, hogy egy, illetve több sportágban kiváló képességeiket bebizonyíthassák. Ily módon, az összes sportágak üzése mellett az akadémiai nevelés alkalmat nyújt minden egyes akadémikusnak, hogy a testi kultúra keretében is megtalálja azt az irányt, melyben rátermettségének megfelelően magát tökéletesítheti s ezáltal egész életére szóló megfizethetetlen értéket biztosíthasson magának.

»Ép testben, ép lélek« — mondja a közmondás és ezt bebizonyosodva látjuk akkor, midőn mint örömdetes jelenléte állapítjuk meg azt, hogy a jó sportolók túlnyomó része erkölcsi és elméleti téren is a legjobbak közé tartozik. Ez mutatja, mint egyeztetődik össze a testi, szellemi és erkölcsi nevelés, mint egészítik ki az egymást, egyik a másik javára és birtokosuknak előnyére. De nemcsak az aktív sportüzésben nyilvánulnak meg az akadémikusok teljesítményei, mert a sportélet belső munkájából is kivesszük részüket. Mint a különböző — torna, vívás, lovaglás, atlétika, lövészet, úszás, evezés, tennisz, labdarúgás, téli sport

stb. — szakosztályoknak elnökei, kiadós részt vesznek sporttanáraik irányítása mellett az egyleti élet működésében, a szervezés és rendezés munkájában, úgyhogy az életben e téren is apostolaiává válhatnak a testnevelés nemzetnevelő ügyének. Ehhez járul még a polgári egyesületekkel és szövetségekkel való együttműködés, mit évről-évre fokozatosan kiépítettünk s amely nemcsak a polgári és katonai sportélet legszorosabb kapcsolatát képezi, hanem egyszersmind hivatva van kapcsolóként szerepelni a különböző hivatás útját taposó, de egy nemes cél felé törekvő magyar lelkek között.

A ludovikások igyekeznek kitartó, szorgalmas gyakorlattal testi és lelki erejüket a legmagasabb fokra fejleszteni, s azzal az akaraterejével, amely ebből kifejlődik, megtanulják a versenyeken a katonai erények legnemesebbikét: a küzdelmet és a győzni akarást. Hogy pedig nem hiába működünk, mutatják azok az eredmények, amelyeket április — május hónapban tartott háziversenyekünk értünk el s amelyek közül egyeseket következőkben írunk le:

VIVÁS. Szakosztályelnök: *Hámory Gaszton*. Kardban: 1. *Klasánszky Zsolt*. 2. *Hámory Gaszton*. 3. *Rubis György*. Tőrben 1. *Martinovits Béla*. 2. *Filótás Tivadár*. 3. *Rác Zenó*.

TORNA. Szakosztályelnök: *Türk János*. Korlát: 1. *Miess Győző*. 2. *Kayser Lajos*. Nyújtó: 1. *Kayser Lajos*. 2. *Miess Győző*.

LOVAGLÁS. Szakosztályvezető: *Klasánszky Zsolt*. A május 27-én rendezett házi lovasmérkőzést a következő feltételek mellett tartották meg:

Díjugratás: 12 akadály 1.20 m-nél nem magasabb és 2.50 m-nél nem szélesebb, melyeknek egyharmada összetett, közöttük kettő hármassugrás. Tiszteletdíjat a négy első helyezett, a következő akadémikusok kaptak: 1. *Mészáros Zoltán*. 2. *Zawrzel Zoltán*. 3. *Filótás Tivadár*. 4. *Türk János*.

ATLÉTIKA. Szakosztályvezető: *Zawrzel Zoltán*.

100 m. síkfutás: 1. *Zawrzel* 11.4 mp.

200 » » 1. »

400 » » 1. »

800 » » 1. *Herkner Nándor*.

1500 » » 1. » 4 p. 35 mp., akad. rekord

5000 » » 1. *Petneházi Imre*, 18 p. 1 mp.,

akadémiai rekord.

110 » gátfutás: 1. *Heppes Aladár*.

200 » » 1. *Zawrzel L.*

400 » » 1. *Heppes Aladár*.

Távolugrás: 1. *Kövess Béla*, 6.28 m.

Magasugrás: 1. *Tóth Miklós*, 1.75 m.

Hármassugrás: 1. *Jeney Gábor*, 12.85 m.

Felvonulás és szabadgyakorlatok az 1926. évi záróünnepélyen

Rudugrás: 1. *Lechner László*, 3.20 m.
Súlylökés: 1. *Würth Ferenc*, 11.32 m.
Diszkoszvetés: 1. *Porkoláb Ferenc*, 32.42 m.
Gerelyvetés: 1. *Würth Ferenc*, 47.05 m.,
Kézigránátdobás: 1. *Kántor Béla*, 55.61 m. akad. rek.

A legjobb egyéni eredményt elért atléta ezévbén is *Zawrzel Zoltán* lett. A görög pentatlonban viszont, mely 400 m-es síkfutás, gerelyvetés, 110 m-es gátfutás, távol- és magasugrásból állott, *Heppes Aladár* vitte el a dicsőséget.

TENNISZ. Szakosztályvezető: *Kövecz Kálmán*. Egyesben: 1. *Hervay László*. 2. *Ziegler Jenő*. 3. *Hadnagy Domokos*. 4. *Pomezvánszky Ervin*. Párosban: 1. *Ziegler—Pomezvánszky-pár* a 3. szdtól. 2. *Hervay—Hadnagy-pár* az 1. szdtól.

LABDARUGÁS. Szakosztályvezető: *Matthias László*.

A még ősszel lefolyt körmérkőzések eredményeként győztesnek a 3. század csapata került ki.

Farkas Béla akadémikus vezetése alatt álló úszószakosztály és *Bényi Elemér* vezetése alatt működő lövészetszakosztály háziversenyének eredményeit még nem tudjuk bemutatni, mert azok csak később fognak lejátszódni.

De nemcsak a háziversenyek eredményei azok, amelyek sportolóink testi fejlettségéről tanuskodnak, hanem az év folyamán elért szép helyezések, melyeket főleg az atlétikában, úszásban és vívásban a polgári egyesületek színeiben rendezett mérkőzések alkalmából értek el akadémikusaink. Sportéletünk büszkeségének és koronájának pedig azokat a versenyeket tekintjük, melyeket az évek óta megrendezett főiskolai bajnoki mérkőzéseken vívtunk s amely nemes versengésben megszakitás nélkül legyőzhetetlenek maradtunk a vívásban, úszásban és evezésben, ellenfél nélkül a lovaglásban, és győztünk négy év alatt kétszer az atlétikában és megannyiszor a céllövészetben.

Részletes eredmények a

FŐISKOLAI CÉLLÖVŐ-VERSENYEN:

a) Hadipuskabajnokság-csapatban első a LASE »A«, harmadik a LASE »B« csapata.

b) Miniatűrpuskabajnokság csapatversenyben első a LASE csapata, egyéniben 1. *Bényi Elemér* akadémikus.

c) Automatapisztoly bajnokcsapata a LASE csapata, egyéni győztese: *Zsótér Bertalan* akadémikus.

d) Céllövő pisztolyban csapatunk a Műegyetemével szemben igen jó pontszámmal II. lett, szintűgy egyéni versenyben *Bényi Elemér* akadémikus a második helyet vívta ki magának. A csapat tagjai: *Bényi, Csiha, Dávid, Pataky* és *Zsótér* akadémikusok voltak.

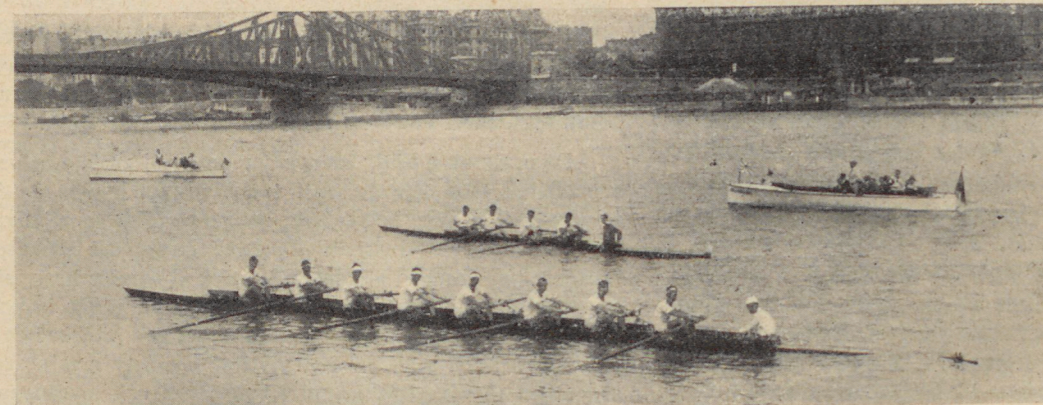
Tűz-karusszel az 1926. évi záróünnepélyen

Harcgyakorlat az 1926. évi záróünnepélyen

Tornászok gulája az 1926. évi záróünnepélyen

A ludovikások győztes nyolcása (mögötte a ludovikás négyes)

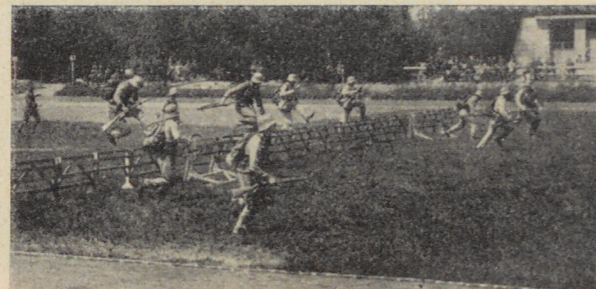
FŐISKOLAI VIVÓVERSENY.

A kardcsapatversenyt fölényesen nyertük *Timár Gyula, Timár István, Hámory Gaszton* és *Klasánszky Zsolt* tagokkal. A kard egyéni versenyben oly kiemelkedő volt a LASE fölénye, hogy a döntőmérkőzésekbe került kilenc versenyző közül hat ludovikás volt és csak három a többi főiskolákból. Az egyéni bajnokság első négy helyezettje pedig szintén az akadémikusok sorából került ki: 1. *Timár Gyula*, 2. *Timár István*, 3. *Hámory Gaszton*, 4. *Klasánszky Zsolt* személyében.

A törverseny csapatbajnokságot szintén a LASE vitte el *Filótás, Czelnay, Rácz* és *Martinovits* akadémikusokkal. Az egyéni verseny győztese pedig a törversenyben először induló *Filótás Tivadar* akadémikus lett.

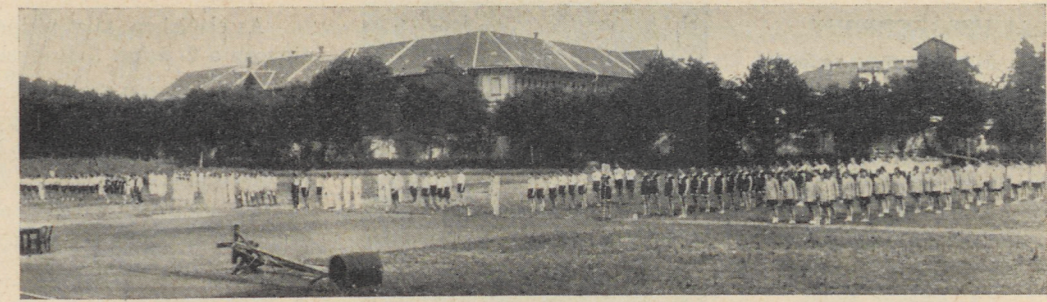
Jelenet a házi lovasmérkőzésről (1927)

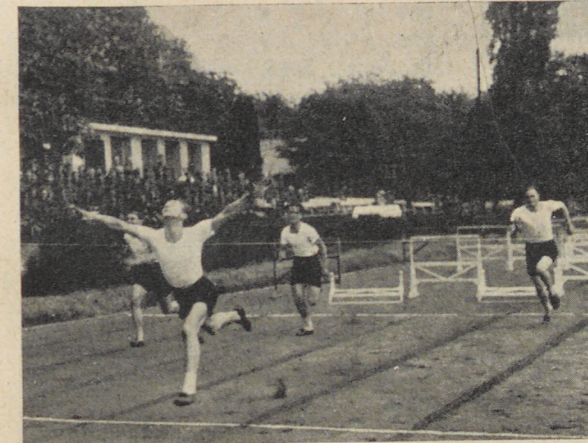
Harcserű tornaverseny (1927)

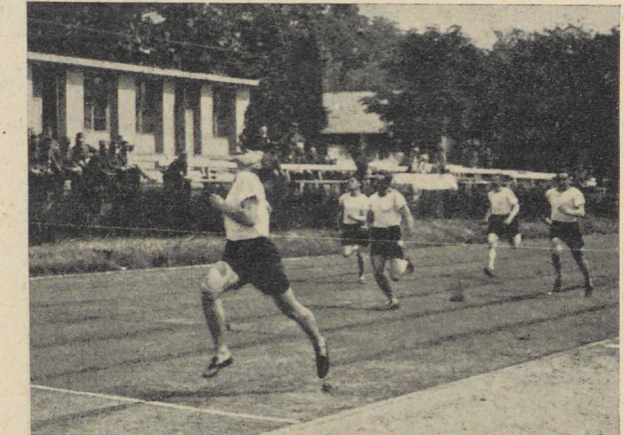
Klasánszky Zs. a kardverseny győztese

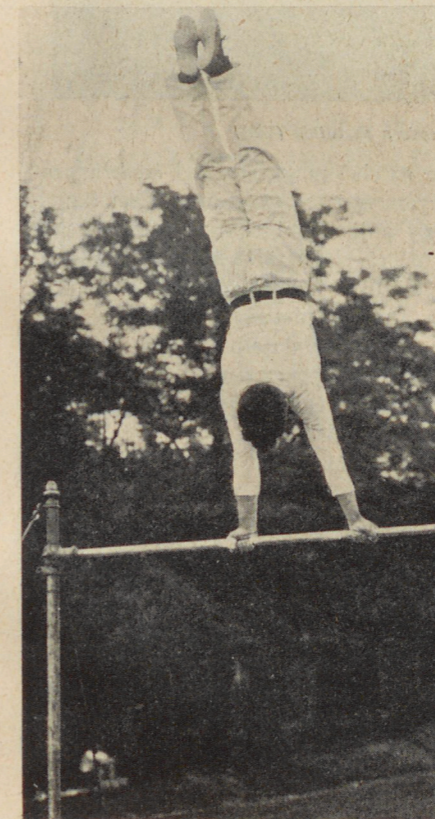
A főiskolai versenyzők felvonulása (1927 Pünkösöd)

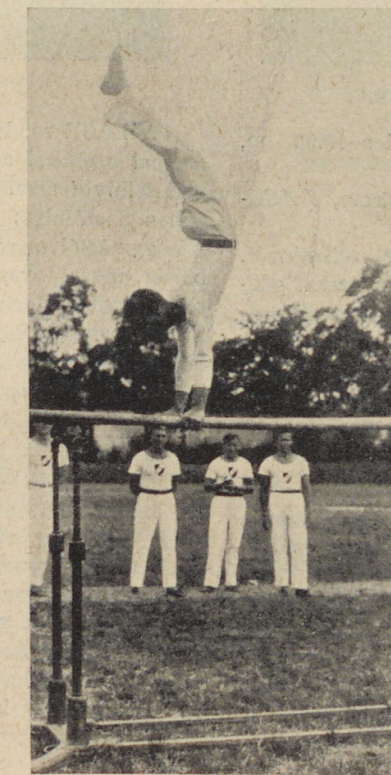
Heppes A. győz a 400 m-es gátfutásban (1927)

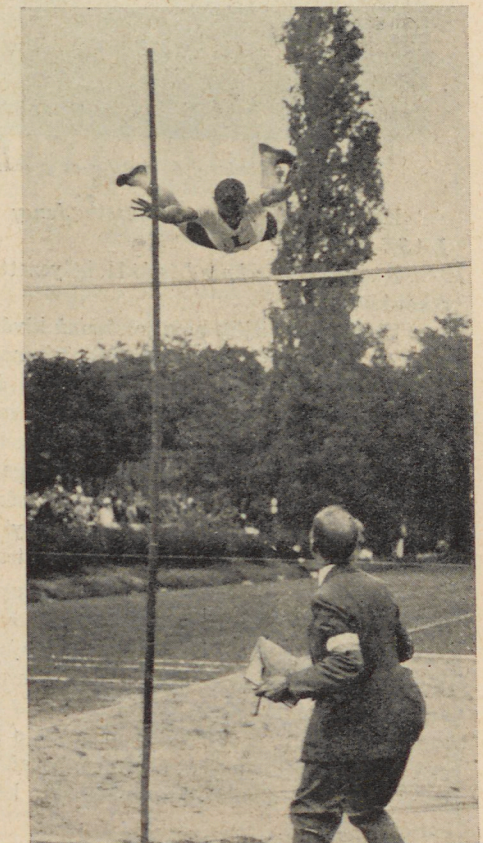
Zawrzel Z. győz a 400 m-es síkfutásban (1927)

Kayser L. a nyújtón

Miess Gy. a korlátán

Lechner L. rudugrása

Jelenetek az 1927. évi főiskolai atlétikai és tornaversenyéről

FŐISKOLAI USZÓVERSENY.

Színhelye az újonnan épült Császár-uszoda volt, melynek 50 m-es pályáján az első győzelmeket szintén ludovikások nyerték. Az egyéni számok bajnokságait mind mi vittük el, kivéve a mellúszást. Az egyéni 100 m-es gyorsúszásban:

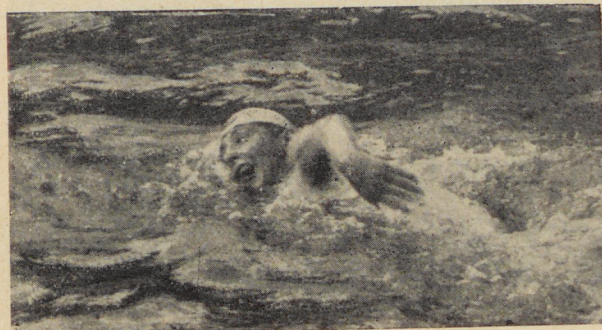
1. *Bitskey Aladár*, 1.09 p., akad. rek.
Az egyéni 100 m-es hátúszásban:

1. *Erdélyi József*.
» » 400 » gyorsúszásban:
1. *Bitskey Aladár*.
» » 100 » mellúszásban:
2. *Técsői Mórlecz Béla*.
3. *Monspart Gábor*.

Műugrásban: 1. *Kisfaludy Elemér*.
2. *Massányi Tibor*. 3. *Potyondy Gusztáv*.

A csapatverseny 3×100 m-es vegyes stafétájában

1. A *LASE* (*Mórlecz, Bitskey, Waginger*).
4×50 m-es sprintstafétában a *BEAC* kitűnő együttesével szemben
2. a *LASE* (*Massányi, Sükösd, Waginger, Bitskey*).

Bitskey Aladár győz a 400 m-es gyorsúszásban

Hármasugrás: III. helyezett *Jeney Gábor* 13.06 m, *LASE*-rekorddal.

Rúdugrás: *Lechner László* II. helyezett, 345 cm, *LASE*-rekorddal.

Utoljára említjük meg *evezőseink* kiváló teljesítményét, akik pedig talán elsősorban tették érdemessé magukat odaadó, nagy követelményekkel járó, egész éven át tartó tréningjükkel arra, hogy róluk megemlékezzünk, annál is inkább, mert a tavalyi regattán elért győzelem ugyanazokból a tagokból álló nyolcas csapat dicsősége volt, mint az a fényes siker, amellyel most pünkösdi vasárnapján a magyar Oxford—Cambridge-n néhány ezer főnyi közönség szeme előtt koronát tettek a *ludovikás-sport* hírnevére.

A győztes, három hajóhosszal könnyen befutó csapat tagjai voltak: *Platthy Árpád, Schlosser László, Babacsek József, Hartvánszky Pál, Ivackovics Lajos, Kalándy Imre, Vály Rezső* és *Fiezere Béla* akadémikusok. Kormányosuk ezúttal is a kiváló tréner, *Czakó László* úr volt, akinek, valamint egyletének, a *HEE*-nek hálánkat e helyütt is kifejezzük azért a fáradhatatlan, önzetlen, hazafias kiképzési munkáért, amellyel akadémikusainkat már két éven át győztemre segítették.

A szerkesztésért felelős: *vitéz Rózsás József* főelőadó — Kiadja: a Ludovika Akadémia Leventekőre

WODIANER F. ÉS FIAI GRAFIKAI INTÉZET ÉS KIADÓVÁLLALAT RÉSZV.-TÁRS. KÖNYV- ÉS HIRLAPNYOMDÁJA
BUDAPEST, IV., DALMADY-UTCA 3-5-7. Felelős: KISS FERENC
Telefon: Teréz 275—25

vitéz Sipos Á. tábornok átveszi az evezés vándordíját

Az első ízben kiírt vízipólóban mint ujoncok a 2. helyet tudtuk elérni.

FŐISKOLAI ATLÉTIKAI VERSENY.

Az atlétikában egy első helyezést kivételével ugyan csak második és harmadik helyezéseket értünk el, de a fokozatos fejlődés irányzata látható abból, hogy ezek az eredmények is *LASE*-rekordokkal vittek előbbre bennünket.

Eredmények:
100 m-es síkfutásban *Zawrzel Z.* III. helyezett.
200 » » » II. »
400 » » » I. »
51.6 mp., *LASE*-rekorddal és főiskolai viszonylatban is kiváló teljesítménnyel.

1500 m-es síkfutás: *Herkner Nándor* III. helyezett, 4.25. mp., *LASE*-rekord.
110 m-es gátfutás: III. helyezett *Heppes Aladár*.

A modern pentatlon (1927)

A *LASE* rendezte az első magyarországi *modern pentatlon*-s ezáltal az egész magyar sporttársadalom figyelmét felhívta arra, hogy a jövő évi olimpiai versenyekre ebben a számban is úttörő előkészületeket kell tennünk. Az egymástól nagyon elütő öt különböző sportágból (párbajtőr, úszás, lovaglás, futás és pisztolylövés) álló verseny több napon át tartó izgalmas fordulataiból végül is *Filótás Tivadar* akadémikus került ki győztesen a második, harmadik, illetve negyedik helyen végzett *Jeney István, Zawrzel Zoltán* és *Klasánszky Zsolt* előtt.

Végezetül pedig örömnünk és megelégedésünknek adunk kifejezést hogy a sportbaráti viszony a *polgári*, elsősorban a *főiskolai sportegyesületek* és az ország egyetlen katonai főiskolája, a m. kir. honvéd Ludovika Akadémia sportegylete között immár évek óta folyton erősödik s amely nemcsak a versenyek léleknevelő küzdelmeiben egyesíti a magyar polgári és katonai ifjúságot, hanem a kölcsönös megismerés, megbecsülés és szeretet révén összeforraszt majd bennünket legszentebb eszménk megvalósításának, az 1000 éves Magyarország visszaszerzésének küzdelmeiben is.

Técsői Mórlecz Béla akadémikus

ALAPÍTÁSI ÉV 1905 ARANY OKLEVÉL 1908

HALÁSZ GYULA

EGYENRUHÁZATI SALONJA
ÉS ANGOL URI SZABÓSÁGA

Lovaglónadrág specialista

Készít
specialis szabásu
sportöltönyöket, vadászruhákat
és minden igényt és minden
izlést kielégítő
ruhakülönleges-
ségeket.

BUDAPEST

IV., Apponyi-tér 1. félemelet

Telefon: J. 329—87 Királyi bérapalota

KÖVESD VIKTOR
NAGYÓRAJAVÍTÓ MŰHELY
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI-UT 107. SZ.

M. kir. Ludovika Akadémia, M. kir. Állami
Szemklinika, M. kir. All. Vasutak Ferenc-
városi fűtőháza, M. kir. All. József
fiúárva- és fonyódi telepházák
szállítója és órajavitója

Ajánlja raktárát
arany, ezüst zsébrákban és ékszerekben. Alapít-
tatott 1896. évben. Javitások 1 évi jótállás mellett.

Molnár Sándor művei:

ÖRÖKTŰZ

(Székely versek)

A HONVÉD

(Székely versek)

HONVÉD ÜNNEDNAPOK

(A honvédség lelki élete)

SZÉKELY DALOK

I. füzet (Molnár—Kereszti Jenő)

*

EGYENKINT 2 PENGŐ

*

Megrendelhetők a szerzőnél: Üllői-ut 86

JÁNOSY ALBERT

MŰASZTALOS, LAKBERENDEZŐ

Budapest, VIII., Magdolna-utca 21—23

Vállal minden e szakmába vágó új
és javítási munkát. Katonai egyének-
nek kedvező fizetési feltételek mel-
lett is 10%-os engedményt biztosít

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

Miután folyóiratunk csak időszakonként (egyelőre évente kétszer, június 24-re és karácsonykor) jelenik meg, előfizetés a következő módon történhet: A megrendelő vagy előre küld körünknek (cím: Budapest, Ludovika Akadémia) bizonyos jelentékenyebb összeget, miből az egyes számokat közvetlen a megrendelés után az előfizető címére megküldjük, vagy valaki csak azt a szándékát hozza a kör tudomására, hogy a folyóiratot egyszersmindenkorra megrendeli, mely

esetben a szétküldés utánvétellel történik. Ezenkívül egyes számokat is lehet megrendelni. Az egyes számok ára az előállítási költségek szerint 2—3 pengő közt váltakozik.

Hátralékos előfizetőinket felkérjük, hogy a számlában jelzett összeget — esetleg az új előfizetési előleggel együtt — a Leventekörhöz mielőbb küldjék be.

Új előfizetők (megrendelők) és hirdetések gyűjtését köszönettel vesszük!

A Ludovika Akadémia Leventekörének elnöksége

STANZEL JÓZSEF

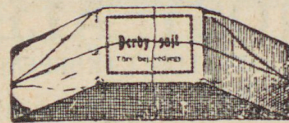
A M. KIR. LUDOVIKA AKADÉMIA
HÁZI SZÁLLITÓJA

BUDAPEST
IX., BOKRÉTA-UTCA 31. SZ.
TELEFON: JÓZSEF 32-86

VILLANYERŐRE BERENDEZETT SÜTEMÉNY- ÉS
KENYÉRSÜTŐ ÜZEME

DERBY SAJT

fejszínből készült puha csemege-
sajt. Magas tápértéké nél fogva orvos-
tanárok ajánlják

PÁLPUSZTA SAJT

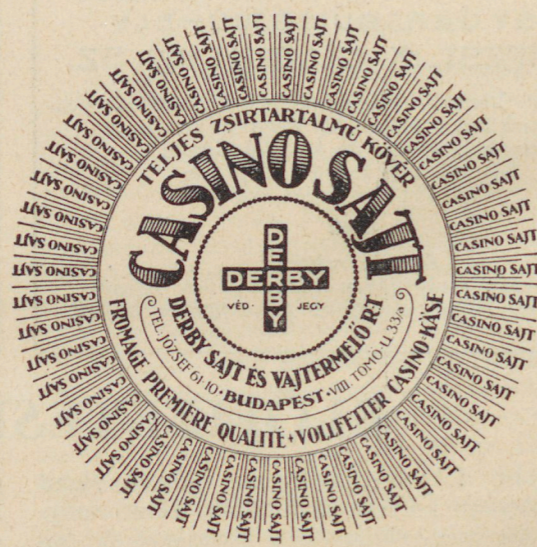

Pikáns, teljes zsirtartalmu sajt.
Éttermekben nélkülözhetetlen

Feni gyártmányaink magas zsirtartalmát békebeli védjegyeinkkel garantáljuk

„DERBY“ SAJT- ÉS VAJTERMELŐ R.-T.
BUDAPEST, VIII. KER., TÖMŐ-UTCA 33/a. ☎ TELEFON: J. 361-10

CASINO SAJT

Francia trappista módra készült
félkemény sajt

ÁCS A.

VOLT EZREDSZABÓ
ÉS EGYENRUHAKÉSZÍTŐ

*

M. KIR TESTŐRSÉG
ÉS A LUDOVIKA AKADÉMIA
SZÁLLITÓJA

*

BUDAPEST
VIII., ÜLLŐI-ÚT 48

TELEFON: J. 314-12

WEISZ SÁNDOR

ÜVEG, PORCELLÁN ÉS HÁZTARTÁSI CIKKEK
NAGYKERESKEDŐ
BUDAPEST, JÓZSEF-KÖRUT 71

Üveg-, porcellánkészletek, valamint zománcdényes háztartás
felszerelési cikkek a legolcsóbbtól a legfinomabb kivitelig,
csakis elsőrendű gyártmányokban, jutányos áron

Ezen hirdetésre hivalkozók delailban is nagyban árban lesznek
kiszolgálva

OROSZY GYULA

vaskereskedő

Budapest, VIII., Baross-u. 117. Tel. 348-65

*

Állandóan raktáron tart: vas, lemez, drót, üveg
és csavarárú, szerszám, épület és butorvasalás,
:: háztartási és konyhafelszerelési cikkeket ::

GOSZLETH ISTVÁN ÉS FIA

Ő SZENTSÉGE A RÓMAI PÁPA ÉS A HERCEGPRIMÁS
Ő EMINENCIÁJA UDVARI FÉNYKÉPÉSZEI

BUDAPEST

IV. KERÜLET, KOSSUTH LAJOS-UTCA 7. II.

A Ludovika Akadémia állományába tartozó lisztek, tanárok és
akadémikusok és családtagjaik részére 20% kedvezményt nyújt.

A LUDOVIKA AKADÉMIA SZÁLLITÓJA

CSÁSZ. ÉS KIR.

UDVARI SZÁLL.

PAPEK JÓZSEF UTÓDA — VEJE

MELEG GÁBOR

BŐRÖNDÖS ÉS FINOM BŐRÁRU GYÁRTÓ

BUDAPEST,

IV., VÁCI-UTCA 31 ☎ VIII., RÁKÓCZI-UT 11
TELEFON: TERÉZ 234 47 ☎ TELEFON: JÓZSEF 420-87

COMMERCIA

FABIZOMÁNYI
ÉS FAKERESKEDELMI
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

*

BUDAPEST

VIII., TÖMŐ-UTCA 35

TELEFON: J. 46-54

✕

Raktáron tart
mindennemű asztalos árut
a legjobb minőségben

Kovách Béla

takarmány- és
terménynagykereskedő

Budapest,

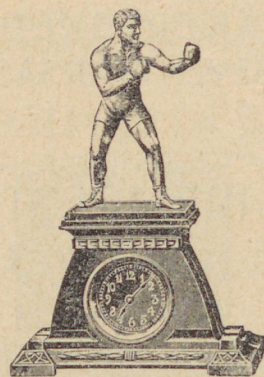
IX. ker., Üllői-ut 53

Telefon J. 345-83

A m. kir. honv. Ludovika Akadémia
és az Államrendőrség szállítója

SPORTÉRMEK

és plakettek, sportszobrok és egyéb
disztárgyak (szobros állóórák,
tintatartók stb.)

Disz-
oklevelek

Disz-
feliratok

Zománc- és fémjelvények, katonai rendjelek
(frakkon hordható kicsinyítettek is.)

Bélyegzők. Pecsétnyomók. Vésések.

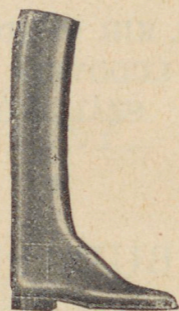
MORZSÁNYI-nál

Budapest, IV. kerület, Eskü-ut 5. szám
(Klotild-palota, Erzsébet-hidnál)

STEFANITS JÁNOS

ANGOL LOVAGLÓ CSIZMA
SPECIALISTA

Férfi és női angol lovagló csizmák,
ugyszintén tisztí és vadászcipők
a legjobb kivitelben és leg-
olcsóbb árban megren-
delhetők

BUDAPEST, ÜLLŐI-UT 85. SZÁM

ALAPÍTÁSI ÉV · 1823.

BERGER és WIRTH

- KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDAI FESTÉKGYÁR -
RÉSZVÉNYTARSASÁG

BUDAPEST, IX., MÁRTON-U. 19

TELEFON : 306-35 >< CSEKKSZÁMLA : 23244

Távírási cím: BERG WIRT.

Elsőrendű festékek kő-
és könyvnyomáshoz, off-
set-, mély-, autotypiai-,
fény- stb. eljárásokhoz

SAJÁT HENGERÖNTŐDÉJE

A kő- és könyvnyomdáknak haszná-
latos összes utensiliák, gépek a leg-
jutányosabban

**WEISZ ALFRÉD
ÉS TÁRSA**

Olaj-, festék-, illatszer
és háztartási cikkek nagy
raktára

BUDAPEST, IX., TŰZOLTÓ-U. 46

KLEIN JENŐ

BŐR- ÉS CIPÉSZKELLÉKEK RAKTÁRA

BUDAPEST

IX., KERÜLET, ÜLLŐI-UT 81

A NEMZETI
HADSEREG TISZT-
URAI ÉS HOZZÁTARTO-
ZÓI KEDVEZMÉNYES ÁRON
RÉSZLETFIZETÉSRE BESZEREZHETIK
CIPŐ ÉS CSIZMA ANYAGSZŰK-
SÉGLETEIKET. A LUDO-
VIKA AKADEMIA
SZÁLLÍTÓJA

TELEFON : J. 333-61

TELEFON : J. 333-61

„DENTA“

LÁVER, GERGELY és TSA

Budapest, VII., Erzsébet-körut 21.
(az udvarban)

FOGORVOSI MŰSZERGYÁR
DENTAL-DEPOT

TELEFON : J. 446-00. *

**DOSTÁL
VINCE**

HENTESÁRUGYÁR

BUDAPEST

VIII., JAZMIN-UTCA 24

TELEFONSZÁM : J. 456-34

NAGY KÁLMÁN

EGYENRUHÁZATI INTÉZETE
ÉS POLGÁRI SZABÓSÁGA

≡ BUDAPEST ≡

FŐÜZLET; IV., FERENCIEK-TERE 2
FIÓKÜZLET: VI., PODMANICZKY-U. 9
FIÓRÜZLET:

KASSA, FŐ-UTCA 122. SZ.

Alapított 1895. Telefon : J. 152-50

A m. kir. Honvéd Ludovika
Akadémia, a csász. és kir.
Katonai Állatorvosi Aka-
démia, a nagyvárad m. kir.
honvéd hadapród iskola, a
pécsi m. kir. honvéd had-
apród iskola szerződéses
szállítója

EIFRIED J. ÉS FIA

Festék-, Kence- és lak-
nagykereskedése

BUDAPEST
VIII., JÓZSEF-KÖRUT 31/B

Nagy választék
művészeti tubusfestékek-
ben, ecsetekben
és vásznakban

LIBÁL LAJOS

LÁTSZERÉSZ
BUDAPEST,
IV., VERES PÁLNÉ-U. 16

A nemzeti hadsereg szerződéses szállítója. — Nagy
választékban kaphatók: szemüvegek, lorgnonok, szin-
házi látszók, hőmérők, iskolai rajzeszközök stb.
A nemzeti hadsereg tagjai és hozzátartozóinak 20%
(húsz százalék) kedvezmény. Alapítási év 1877

Textil kedvezményes vásárlása:

Unterreiner Textilben

I., Attila-körut 2. sz.

alatt új tavaszi férfi és női szövetek,
egyenruha szövetek beérkeztek.

Fehérnemű akció általános meg-
elégedésre tovább tart.
Mértékre: fehér ing 7.40 P árban
hosszú alsónadrág . 6.80 P árban
rövid alsónadrág . 4.20 P árban
háló ing 8.60 P árban

Zefir- és poupliningek szintén ké-
szítetnek. Tiszteknék és altisztek-
nek készpénzfizetésnél 5% külön
kedvezmény. Üzleti órák: 8-1/2
és 1/2-6-ig. Telefon: T. 207-40

WODIANER

F. ÉS FIAI R.-T. — ALAPÍTÁSI ÉV: 1846.
BUDAPEST, IV., DALMADY U. 3-5-7. (VÁROSHÁZ-TÉR)

KÖNYV	UJSÁG
NAPTÁR	RÖPIRAT
LEXIKON	KÖRLEVÉL
FOLYÓIRAT	RÉSZVÉNY
DÍSZMUNKA	ÁRJEYZÉK
LEVÉLPAPÍR	KATALÓGUS
SZÁLLÍTÓKÖNYV	RENDELŐKÖNYV
SZINES MŰLAP	ÜZLETI KÖNYV
ÉRTÉKPAPÍR	SZAKKÖNYV
MEGHIVÓ	TANKÖNYV
NÉVJEGY	BORITÉK
JEGYZÉK	SZÁMLA
PLAKÁT	MŰSOR

FEKETE, SZINES ÉS TÖBBSZINŰ KIVITELBEN

KÖNYVNYOMDA — MŰNYOMDA — HIRLAPNYOMDA
KÖNYVKÖTÉS — TÖMÖNTŐDE — BETŰÖNTŐDE
SZEDŐGÉPEK — GYORSSAJTÓ — KÖRFORGÓGÉPEK

TELEFON: T. 75-25

WERNER & PFLEIDERER A.-G. WIEN

XVI., Odoakergasse 35

*

Szállít

elismert legjobb viennara és telescocár
bevető és kihuzható rendszerű gőz-
sütőkemencéket, dagasztó- és
keverőgépeket, sütőde és
kenyér gyári teljes be-
rendezéseket

*

VEZÉRKÉPVISELI

SCHULZ

TÜZELÉSTECHNIKAI ÉS ÉPÍTÉSI R.-T.
BUDAPEST, VII., ARÉNA-UT 80

TELEFON: J. 329-04

Kemencejavítások és anyagok

